

O. h. 113. 5.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURAN
HELSINGISSÄ.

KIRJALLISUUDEN

Seuran

toimikunta

1917

Helsingissä

Suomalaisen
Kirjallisuuden
Seuran

Toimituksia

II Osa.

Helsingissä, 1848.

Präntäty J. Simeliuksen perillisten tykönä.

Enomololayen

Rixillajri

Enomololayen

Enomololayen

II

Verlag von J. C. Neumann, Neudamm
1818

Pyhän Eustahiuksen

merkilliset elämän vaiheet.

Kertoelma

Kristof. von Schmidtiltä.

A. Käty

Saksasta Suomentanut.

Helsingissä,

Präntätty J. Simeliuksen perillisten tykönä.

1848.

Physische Geographie

verfasset von

Rechtsw.

Imprimatur:

G. Rein.

Richter von Schiedsricht.

1871

Verlag von Neumann, Neudamm

Verlag

Verlag von Neumann, Neudamm

1871

Ensimmäinen Luku.

Ristissä on antuus.

Sata vuotta Kristuksen syntymästä, Ruomin Keisarin Trajanuksen hallitessa, eli sotasankari Placidus, joka Eustahiuksen nimellä on tuttu ympäri koko maailman. Hän oli Parttilaiset, Ruomin valtakunnan viholliset jo useasti voittanut ja karkoittanut, josta tulifi suureen kunniaan ja wirkaan kor'otetuksi. Saatua täydellisen rauhan maakuntaansa, meni hän aina tavalliseksi maahowiinsa, joka oli kaukana Keisarin hovista ja kaupungista. Täällä isänsä kotona, tunsi hän itsensä onnellisemmaksi kuin Ruomissa, joka siihen aikaan oli koko maailmaan pääkaupunkina. Suuri koreus, rikkaus ja ylellisyys, joka tässä kaupungissa wallitsi, ja joka saattoiki sen viimein kufistumaan, oli kokonaan maastoin hänen mieltänsä. Hän oli järkähtämätöin esi-isäinsä hywain wanhain tapain seuraaja, ja waikka hänellä oli äärettömät rikkaudet ja omaisuudet, niin ei kuitenkaan hänen asunon huoneisiansa ollut mitään ylellistä ja mitätöntä koreutta, eikä hänen pöydällänsä minkäänlaisia ylellisiä herkkuja hawaittu. Puhtaus ja siwä elämäferta oliwat hänen talonsa paraimpina kaunistuksina. Hän oli vanhasta Ruomin aateli su'usta. Hänen amioapuolionsa oli mainion kaunis, siwä, ja hywillä amuilla lahjoitettu ihminen, ja

oli mielensä laadunkin suhteen ihan hänen laisensa. Ei koko Ruomin waltakunnassa tavattu yhtään sopiwaisempaa ja onnellisempaa awioparia. Hänen onneansa lisäsivät vielä enemmän kaikki ihanata poikaista. Wanhempi oli isänsä näköinen ja nuoremman kauneissa kasvoissa loisti äidin suloinen katsanto; sanalla sanoen: molempin nuorukaisin toiwottiin kerran tulewan wanhempiensa kaltaisiksi, sillä heidän nuoruutensa aamuruoko ennusti selwästi elämänsä päiwä selkeiksi.

Niin suuren kunnian kuin Eustahius sai ison urhoolisuutensa kautta sodan aikana, niin kunniallisesti osotti hän rauhan aikana hywäntekewäisyytensä kautta köyhiä ja tarwitzewaisia kohtaan. Että hänellä oli äärettömiä metsämaita, puutarhoja ja suuri karia, niin tarwitziki hän aiwan paljon palvelijoita ja piikoja, jotka sen aikusen asetuksen ja säännön jälkeen olivat kaikki hänen orjiansa. Mutta hän oli heille aiwan laupias ja lempiä, kunnioitti heissä ihmisellistä luontoa ja koki kaikkiin tawoitt saada heitä onnellisiksi, kuin myös kewentää heidän kuormaansa. Useasti wuodeissa, niinkuin kewäellä, kylwy- ja leikkuuajoina, sekä syksyllä kaiken wiljan ko'ottua teki hän heille maajuhlia, eikä häntä koskaan hawaittu tyytywäisempänä, kuin nähdesään kaikki alamaisensa ympärilänsä oikein tyytywäisinä ja ilosina. Hän piti huolta jokaisesta kuin sukulaisestansa, ja tunsi itsensä heidän keskellä niin onnelliseksi kuin rakas ja hellä isä keskellä lapsiansa. Laupiailla ja lempeillä katsannoilla katseli hän ympärillensä, nähdäkseen, eikö siltä tahi tältä jotain puuttusi, ja lehoitti jokaista ystäwällisillä sanoilla ilosiksi. Hän wapautti useammat orjistaan hawaittuaan heidän ensin wapauden ansainneen, ja wieläpä hän senlaisille pienen tuluksenki antoi wähäistä wuokraa vastaan, jota omalla kulungiillaan ja nerollaan taitasivat rakentaa ja toimeen saattaa. Monelle urholliselle sota=uroolle, joka oli hänen johtonsa alla palwellut, lahjoitti hän osan pelto=maata

ja vapauden rakentaa siihen oman asunto-huoneensa, jos-
sa hän nyt monen verisen sodan jälkeen, mahtasi muka
oikein rauhassa lepoa nautita. — Suurin osa onnetto-
mia ottivat turvansa häneen, eikä hän ainoatakaan las-
kenut luotansa awutta ja lohduituksetta, jos waan mah-
dollista oli. Hän luki sen funtaksensa samalla kädellä,
joka niin taitawasti miekkaa käytteli, jalkaa tarwitjewai-
sillekin hywää.

Kaufaisimmat maat, jotka oliwat tämän hywäntah-
toisen miehen omat, oliwat Ruomin kaupunkien Tiburin
ja Prenestin välillä, joitten yhdellä puolella oli au-
tioita ja tyhjiä erämaita ja korpia, joissa oleskeli aiwan
paljon metsä-eläimiä. Eustahiuksen suurin huwitus oli
käydä metsästämissä näissä erämaissa, sillä hän luki yh-
deltä puolelta jahtaamisen kaikfine waaroinensa pieneksi
harjoitus- ja leikkisodaksi, jonka kautta hän taas joskus oi-
tteaan sotaan mentyänsä, mahtasi sitä harjaantuneempi ja
urhoollisempi olla. Jonkun ajan perästä hawaittiin hänel-
lä olewan vielä isompi metsästämissen into kuin tawalli-
sesti, sillä hän alkoi wiipyä metsä tiellään aina kaksi ja
kolme wuorokautta perätysten. Mutta eipä hänellä nyt
enempää ollut metsästämisestä niin suuri huwitus, hä-
nellä oli kokonaan toisenlaiset tuumat, sillä hänen sielus-
sansa oli nyt iso muutos tapahtunut. Koska Eustahiuk-
sella nyt enemmän aikaa ja tilaisuutta oli, niin alkoi hän
tutkistella ihmisen elämätä, sen loppua ja tulewata ti-
laisuutta toisella puolen hautaa. Yön hiljainen ja rau-
hainen aika metsässä tuntui hänestä siihen kaikkein sopi-
waisimmaksi, sillä siellä ei häntä mikään ajatellessa häm-
mentänyt, ei rakas awiopuolionsa eikä iloiset lapsukaisen-
sakaan. Monasti luulivat towerit hänen jotain metsä
eläintä takaa ajawan, ja että hän sen kautta oli heistä
eroutunut, mutta hän istui rauhassa jolla kulla penke-
reellä tahi erään pensaan warjossa ja tutki painawampia
asioita. Tähän aikaan oli parillaan suurin meteli pa-

kanallisuuden ja kristillisyuden välillä, niin että koko maailma oli sitä rauhattomuudessa. Pakanoilla oli suurin huoli saada kristityitä pois maasta. Mutta kristittyjen lauma eneni kuitenkin päivä päivästä ja kasvoi uskossa Wapahtajaansa, turvassa Jumalaan, toivossa päästä parempaan elämään ja rakkaudessa kaikkia ihmisiä kohtaan, yksin wainojitansaki. Lukemattomat tuomittiin kuolemaan. Mutta kuitenkin lisäntyi kristittyjä ihmeellisesti. Kristin usko leweni ei ainoastansa joka kaupunkiin, waan myös pienempiinki kyliin. Monessa paikoin seisoiwat jo pakanojen epäjumala temppelit tyhjinä ja autioina, eikä heidän alttareillansa enäämpi uhrattu ja eläimiä raiskattu. Yksin keisarin hoviassa ja sotawäenki se'assa oli jo monta kristittyä.

Eustahius tuli aina selkeämmin hawaitsemaan pakanain epäjumalain palveluksen turhuutta. Hän kauhistui sitä julmuutta, jolla kristittyjä surmattiin; hän otti suojellaksensa monta kristittyä ja wapahti usian hengen waarasta; hän tiesi aiwan hywin alamaistensaki se'assa monta kristityiksi, ja oli sangen laupias heitä kohtaan. Mutta itse ei ollut vielä kristitty, sillä hän vielä aiwan wähän tiesi kristillisyydestä.

Eräänä päivänä meni hän taas tapansa jälkeen metsästäämään, useampain kumppaneinsa kanssa. Koko seura hajoutui ympäri metsää. Iso joukko metsä-eläimiä saatiin saaliiksi. Ulahämärässä ajoi Eustahius vielä erästä isoa peuraa jäl'estä, jonkatähden hän eroutuiki kauas seurasta. Mutta läpi safean metsän oli hänen kowin työlästä tunkeutua, ja viimein ehti eräs nuoren rotko hänen kokonaan eteenpäin pääsemästä. Wäsyneenä laskeutui hän pois hewoisensa selästä ja sitoi sen puuhun. Paikka, johon hän seisattui oli sangen rauhallinen ja ihana. Nurinko oli laskeutumaisillansa, sen viimeiset säteet loistiwat vielä läpi tiheäin puitten. Muutaman linnun wiserrys sirahтели vielä aika harwoin jonkun puun

latwalta. Raufana kuului myös vähäsen kosken kohina. Eustahiusta liikutti tämä luonnon ihanaisuus, hän istahti eräälle penkereelle ja alkoi taas miettiä niitä asioita, jotka jo kau'an olivat hänen suurempina ajatus-aineisnansa.

”Totisesti on se kokonaan epäilemätön totuus kuitenkin, sanoi hän itsensä, että viisas Luoja on tämän maailman luonut. Osoittaisihan Hänen suuri kaikkivaltaisuutensa ja voimansa silmin nähtävästi joka näkyvässä kappaleessa. Eikös esimerkiksi aurinko taiwaalla, nämät kukat tässä jalkojeni alla, tuo kova kallio ja tuo juoksewa koski tuolla, ja sanalla sanottu kaikki mitä näemme, ole selkeitä todistajia Hänen wiisaudestansa, hywydestänsä ja voimastansa, eikös nuo lukemattomat puun lehdetki ole kuin kieliä, jotka meille sitä ilmoittaawat. Sofainen luotu kappale on laadusansa kiittämässä ja kunioittamassa luojaansa.”

”Mutta minkästähdän on ihminen, joka taidon, ymmärryksen ja puheen lahjan puolesta on korotettu kaikkein näitten ylitse, monessa katsannossa kaikkein kiittämättömin luontokappale? mistä kuitenkin tulee, että ihminen, joka ymmärryksensä puolesta on niin taitawa monessa keinossa ja maallisessa wiisaudessa, on kuitenkin niin tyhjä ja typerä hengellisissä asioissa, joiden kuitenkin pitäisi olla ensimmäiset ja kaikkein tarpeellisimmat hänelle, kuolemattoman sielunsa puolesta? kuinka on sellainen hulluus päässyt vallallensa ja puolellensa wetänyt suuremman osan ihmisistä maan päällä, eikä ainoastansa tajuamattomia waan myös ymmärtäväissä ja voimallisissa, että he kiiviä ja kantoja palwelewat? miksi olemma niin wieraat tälle Pyhälle Hengelle, joka kaikki luonut on? — miksi niin vähän tiedämme hänestä; miksi ei hän itseänsä meille paremmin ilmoita? ah! minä pahoin pelkään, että Jumala on jo kokonansa niin paadutanut ihmisten sydämet, etteiwät he mielisty Häntä

kuulemaan ja palvelemaan, missä pahunteen paremmin suostumme, vaikka hyvin kyllä tiedämme eroituksen hyvän ja pahan välillä? Katsellesani entisen ajan ihmisiä, näen minä olevan ison eroituksen jumalisen ja jumalattoman välillä! — mutta mitäs on minun tarves katsoa wanhan aikuisien esimerkkejä ja muita ihmisiä, eikä tutkia itseäni? Minä olen tähän asti ollut kuuluisampia miehiä maailmassa; mutta voi, miten monta rikoista minussa on! kuinka monta hyvää työtä, jota olisin voinut tehdä, olen laiminlyönyt! kuinka usein eikö minua olla turhaan kunnioitettu! mistä tofi taitanen löytää lohdutusta lewottomuudeksani — mistä voimaa taitaakseni oikein täyttää welvollisuuksiani Jumalata ja lähimmäistäni kohtaan. Totisesti, ihminen on kaikkein heikoin, syntisen luontokappale, joka ei itsestänsä taida mitään hyvää tehdä.”

”Ja voi kuitenkin, miten waiwaloinen ihmisen elämä tässä maailmassa on! kiuulla ja waiwalla syntyy hän tänne; murheella ja tuskalla täytyy hänen taas pois lähteä. Ja eikö koko ihmisen elämän juoksu ole täynnä niin monta wihelijäisyyttä, murhetta, ristiä ja kaikenlaista waiwaloisuutta? kuinka usein eikö monenki täydy olla tauti-wuoteella? ja waikkapa ihmisellä koko elämänsä läpi iloiset ja terveet päivät olisivat, niin kuinka pi’an ne kuitenkin loppuvat! kuinka hänen kuolema huokeasti tempaa pois, vaikka hän miten woimallinen, waltias ja onnellinen olisi? Ja kuinka on ihmisellä laita olewa kuoleman perästä? — mitä sille ruumiista eronneelle hengelle tahi sielulle on tapahtuwa? oh, min’ en voi kauhistusta sen tuntemattoman maan päälle ajatella, johon muuttaneista ei kukaan ole vielä takasin palannut.”

”Käristityt uskowat totisesti sen näkymättömän Luojan heille ilmaantuneen. He kerskaawat paremasta waloista jumalissisa asioissa ja uskowat käsittäneensä siitä hengellisen woiman, joka meistä puuttuu. Ja totisesti owatki erinomaisia. Sillä vaikka heitä suuresti waino-

taan, ylenkatsotaan, häväistään ja piinataan, niin kuitenkä lufewat itsensä kaikkein onnellisimmiksi ihmisiksi auringon alla. He rakastawat toifiansa sydämellisesti, paitsi pienintäkään petosta, wilppiä ja omaa rakkautta; he owat kaikkeen hyödylliset, lempeät, nöyrät ja siweät; he ewat järkähtämättömät ja iloifet kauheimmifakin piinofissa; eiwät kuolemata kauhistu, waan wielä iloitsewat fiitä, ottawat sen vastaan kuin paraimman ystävän, kuin Jumalan sanansaattajan, joka muka muuttaa heidät siihen oikeaan ja parempaan elämään. Mutta kaikki mitä minä heiltä ufkoftansa kuullut olen, näkyy minufta wäähän oudolta! he ufkawat nimittäin sen korkeimman Jumalan pojän kerran taiwaasta tulleen heitä auttamaan ja wapahtamaan, mutta kuinka Hän itse on awutoinna kuollut ristin puulla? Tämä asia saattaa minua kokonaan epäelemään heiftä, sillä eikös ristin kuolema ole kaikkein häpiällifin ja firottu kuolema, jolla kuoletettaan ainoaftansa suurimmat pahantekijät.”

Tässä seisattui koko hänen ajatufsensä juoksu, niin ettei hän tietänyt mitä hänen nyt enempä piti ajatteleman ja ufkoman. Wiimein pani hän kätensä ristiin, laskeutui polwillensa, katsahti taiwaasen päin ja puhkesi näihin sanoihin: ”o Jumala, sinä minulle tuntematon olento, joka olet luonut ihmifin sydämen, ja lufwannut olla armollinen ja laupias kaikille luoduillesi, katsahda nyt minunki tietämättömyyteni, synteini ja lewottomuuteni puoleen, ja armahda minua heifkoa ja wihelijäiftä mies parkaa! niinkuin peura himoitsee tuoretta wettä, niin minun fieluni halajaa sinua o Jumala! Sinä näet jokaisfen puutoksen ja wajauden, ja taidat auttaa jokaifta. Täytyykö fiis ihmifin kokonansa nääntyä janoon totuutesi ja autuutesi perään, jonka walmistit kaikille kansoille? ah ilmoita minulle, kuhun minun täytynee kääntyä, saadakseni lepoa ja rauhaa sydämmelleni, sillä minä näen kuitenkä tämän pakanallifisuuden olewan sula turhuus, anna minun

käsitteää elävä usko sen auttajan ja wapahajan päälle, jonka sotamiehemme näkiwät kuolewan awutoinna ristin puulla!”

Wielä näitä sanoja puhuessaan, tuntui hänestä suuri sohina likimäiseltä wuorelta kuuluvan. Hän katsahti ylös ja näki sen peurun, jota hän niin kau'an turhaan ajanut oli, seisowan wuoren nyppylällä. Hän kapsahti seisaalleen, otti nuolen ja tahtoi ampua, waan äkkiä ilmestyi kirkas, loistawa risti peurun sarmien wäliin, joka walaisi kuin aurinko pimeässä. Samassa kuuli hän sangen suloisen äänen, nimittäwän häntä nimeltään ja sanowan: ”Plasidus, Plasidus!” Eustahius lankefi polwillensa ja huusi hämmästyneena: ”Herra kukas olet?” ääni wastasi: ”minä olen Kristus, joka ristin puulla kuollut olen, sinua ja kaikkia ihmisiä autuaaksi tehdäkseni.” Eustahius sanoi: ”Ah Herra mitä pitää minun tekemän, että minä autetuffi tulisin?” ääni wastasi: ”mene likimäiseen kaupunkiin kristittyjen piispan luo, siellä sinulle sanotaan, mitä sinun tekemän pitää.”

Kohta tämän sanottua katosi ilmestys, kuin säkene pimeydessä, ja hän hawaitsi itsensä taas piiritettyä yön pimeydeltä, niinkuin sitä ennen. Mutta hänen sydämensä ja sielunsa oliwat nyt suuren walon käsitäneet. Hän luki itsensä jo kuin autuaaksi, ajatellessaan Jumalan ääretöntä armoa ja rakkautta, ettei Hän häntäkään vielä unouttanut. Koko hänen sydämensä oli täytetty ilolla, riemulla, kiitoksella ja ylistyksellä Jumalata kohtaan. Hänessä syytti suuri halu päästäksensä pikemmin kristittyjen piispan puheille. Hän aikoi samassa lähteä matkaan, mutta hawaittuaan ajan jo myöhäiseksi, yöpyi hän tähän ihanaan paikkaan, joka oli hänen mielestänsä kuin taivaaan eskartano niinkuin muinon Jaakopille se paikka, jossa sille melkeen samanlainen ilmestys tapahtui, nähdes-

sään unesfa maasta taiwaasen pantuina tikapuut, joita myöten enkelit käveliwät yles ja alas.

Toinen Luku.

Kaste.

Namulla kohta auringon noustua, astui Eustahius hewoisensa selkään ja ratsasti kotiopäin. Wähän matkaa ajettuan sa kuuli hän toweriensä tormisoiton. He olivat häntä koko yön etsineet toinen toisensa luota, sillä kufin seura armeli hänen olewan toisen tykönä. Mutta aamulla kaikkein kokouttua, eikä sittenkään häntä joukossaan hawaittua, alkoivat tulla lewottomiksi, peläten jonkun onnettomuuden häntä kohdanneen. Wiimein äkättyä hänen tulewan, riemastuivat kaikki suuresti, tervehtiwät häntä suurella ilolla, ja saattoiwat hänen kotiin hymillä mielin. Tällä tavoin kotiin päästyä tuli hänen puolisonsa Trajana suurella ilolla hänelle vastaan ja sanoi: ”ah rakas puolisoni, sinä tulet toki wiimein kotiin; sin’ et usko miten minä olen sinua ikäwöinyt, tuleppas nyt pi’an kanssani vähän erilleen, minulla olisi sinulle jotakin puhuttawaa,” ja samassa otti hän hänen kädestä ja kuletti lähimäiseen erihuoneeseen. ”Mikä sinulla on? tyfäsi Eustahius, onko sinulle jotain erinomaista tapahtunut, kuin näytät niin liikutetulta ja iloifelta.”

”Niin onkin; rakas puolisoni,” sanoi hän. ”Mutta minusta näkyy, ikään kuin sinuaki olisi joka muu enemminkin huwittanut kuin metsästäminen. Mutta jätetään se, kuule minua ensin; woi, sydämeni on vielä niin täytetty ilolla, etten woi silmän räpäystäköön piättäidä ilmoittamasta sinulle salaisuuttani. Menneenä yönä käytyäni lewolle ajattelin minä niitä asioita, joita minulle ei kau-

an sitten puhuit, nimittäin kansamme turhasta uskonopiosta, ne ovat jo kau'an minua suuresti rasittaneet; mutta minä en ole roh'ennut niin pi'an ilmoittaa sinulle siitä uskosta, jossa minä kasvatettu olen, ja kieltää kostonansa alttarilla suitsuttamisen, joilla wieläki keisarimme ja ylimäisemme uhraawat. Ah, ajattelin minä, ken antaa minulle viimeinki waloa tässä pimeydessä; ken saattaa minua siihen totuuteen, jolla ainoastansa autuus käsitetään! Näissä ajatuksissa nukuin minä. Unessani näin erään oudon miehen tulewan pilwistä luokseni, täynnä jumalallista kunniaa ja taiwaallista korkeutta, ja hän sanoi ystäwällisesti minulle: "sinä miehenesi ja lapsinesi tulette huomenna minun luokseni, ja tulette hawaitsemaan että minä olen, joka taidan autuaaksi tehdä kaikkia niitä, jotka minua rakastawat ja käskyni pitävät." Niin puhui hän — ja minä heräsin. Mitäs luulet tästä unestani rakas awiomieheni?"

Eustahius tuli kuin mykäksi tätä kuullessa, niin ettei hän tietänyt mitä hänen tähän sanoman pitäisi, koko hänen sydämensä tuli kuin kintäksi ilon liikutuksesta, viimein sanoi hän: "kiitetty olkoon se totinen ja ainoa kristittyjen Jumala, joka taiwaan ja maan luonut on, että Hän on sinullenki ilmaantunut! sama tuntematon olento ei ole muu kuin Kristus Jumalan ainoa poika, sillä Hän on minuaki armahtanut, ja minulleki ilmaantunut." Nyt kertoi häntä waimolleen ilmestyksen, jonka hän metsässä nähnyt oli, jota puhuessaan hänen waimollensa näkyi, kuin puolisonsa kaswoilla wieläki olisi loistanut se taiwaallinen kirkkauus, joka tuli siitä pyhästä ristiästä.

"D kuinka yhteensopiva eikö sinun ilmestyksesi ja minun uneni ole! sanoi hän — Jaa, se jumalallinen olento, jota kristityt Wapahtajaksensa kutsuwat, tahtoo totisesti meille ja lapsillemme antaa paremman elämän, onnen ja autuuden, kuin tämä maailma antaa taitaa. Sen-

tähden elkäämme wiivytelkö rakas awiomieheni kiiruhtamasta täyttämään tätä jumalallista käskyä, tullaksemme osalliseksi Jumalan armosta ja taiwaallisesta autuudesta. Haetaan jo tänään se kristittyjen piispa käsimme, jonka suun kautta Herra Kristus tahtoo meille ilmoittaa taiwaallisen isänsä tahdon meidän autuudestamme.”

”Jaa, niin pitää tapahtuman, sanoi Eustahius, meidän pitää jo tänään lähteä kaupunkiin. Siellä on parempi tilaisuus saada useimmin piispaa puhutella.” Paikalla kutsutti hän luoksensa kaksi uskollisinta palvelijatansa, jotka olivat hänen kerallansa käyneet sotaa Parttilaisia vastaan ja rauhan tehtyä jääneet hänellä asumaan. Ensimmäisen nimi oli Agatzius ja toisen Antiohus. Molemmat olivat siwoja miehiä, ja jonka Eustahius hywin kyllä tiesi) kristittyjä. Näille kertoi nyt Eustahius, miten Kristus oli hänelle metsässä ilmaantanut. — Agatzius pani samassa kätensä ristiin ja sanoi: Kiitetty olkoon rakas taiwaallinen isämme ja wapahtajamme Jeesus Kristus, että sinäkin rakas päämiehemme olet totuuden tuntoon tullut. Minä olen jo usein sinusta tälle Antiohuselle ja monelle muulle kristitylle puhunut, että sinä awullisuutesi ja hywytyesi suhteen köyhiä kohtaan olet muinoisen päällikön Korneliuksen kaltainen, jolle myös hywäntekewäisyytensä tähden lähetettiin Jumalan enkeli, joka hänen käski mennä apostoli Pietarin luo. Samate käskee sinua nyt Kristus meidän hurškaan piispamme Johanneksen tykö. Kiitetty ja kunnioitettu olkoon Jumala ja hänen rakas poikansa Jeesus Kristus!”

”Möh hywä, sanoi Eustahius, niinkuin nyt meidän täytyy mennä kaupunkiin, niin walitkaa palvelijoistani niitä kansamme, jotka tahji jo owat kristittyjä, tahji aikowat niiksi tulla. Kaupunkiin tultua menkää samassa piispan luo ja sanokaa hänelle, ettei hänen tarwitse mitään epäillä luokseni tullessansa, en minä ole koskaan kristittyin wihostainen ollut, ja sanokaa että taiwaallinen

ilmestys on minun hänen luokseensa käskentä, kysykää sitte myöskin millä ajalla minä waimoneni ja lapsineni woisin odottaa häntä tulewaksi.”

Sämasä alettiin hankkeentua matkaan ja wäähän ajan kuluttua oli jo Eustahius pereinensä ja muutamain uskollisimpain palveljainsa kanssa tiellä kaupunkiin.

Kaupunkiin tultua meniwät kohta Akatius ja Antiohus piispan luo, jonka he kau'an olivat tunteneet, ja jolle myöski olivat tutut, niinkuin uskolliset Herran opetuslapset. He kertoiwat nyt hänelle kaikki mitä tapahtunut oli. Piispa tuli sitä sanomattoman iloisesti ja sanoi: ”mutta niinkuin tiedätte meitä kristittyjä suuresti wainottawan tässä kaupungissa, niin taitasi epäilemättä herranne kanssa pahoin käydä sämasä, jos minä päiwällä julkisesti hänen luo menisin. Jonkatähden minä luulen parhaaksi tässä assassa pitää molemmin puolin warojamme, eikä ennen kuin ilta hämärässä herranne tykö tulla.”

Molemmat miehet toiwat tämän sanoman Eustahiukselle. Hän tuli aiwan liikutetuksi piispan hywäntahtoisuudesta. Sämasä auringon laskeuduttua kokosi hän kaikki omaisensa isompaan saliin kotonansa ja wakkasi sen kynttilöillä. Piispa tuliki määrätyllä ajalla kahden apulaisensa kanssa: Eustahius kiirehti hänelle vastaan, ja laskeutui polwillensa hänen eteensä; mutta piispa nosti hänen ylös ja sauoi, niinkuin muinoin pyhä Pietari päämiehelle Korneliukselle: ”nouse ylös, sillä minä olen myös ihminen!” Piispa astui siis saliin ja kaikki kohtasivat häntä ilolla ja kunnioittamisella. Hän oli sangen kunnioitettava wanha mies, nimeltään Johannes, täynnä wiisautta, rakkautta ja siweyttä. Hän oli vielä erään apostolin opetuslapsi, ja kenties sen saman, jonka nimeä hän kanto ja jota Herra suurimmasti rakasti. Hänen teräwä katsantonsa hämmästytti tosin melkeen kaikkia alussa, mutta ystäwällisyytensä ja puheensa sitä vastaan miellyttiwät kohta jokaisen sydämen häneen.

Piispan tällä tavalla sisään tultua, ilmoitti Eustahius hänelle koko sydämensä. Hän puhui hänelle epäilyksestänsä, vihelijäisestä tilastansa sisällisestä lewottomuudestansa, ja miten Herra oli hänen käskenyt mennä waimonensa ja lapsuensa kristittyin piispan luokse. "Ah, sanoi hän hänelle kertomisensa lopulla, sinä nä'et, miten efsymys, synti ja turmelus owat tähänasti olleet perintöosanani, sano nyt, miten minä voisin tulla autetuksi?"

Piispa alkoi nyt puhua ja sanoi: "efsymys, synti, turmelus luonto ja heikkous owat joka kuolewaisen perintöosana. Joka ihminen tultuaan Jumalan armosta oikein tuntemaan itseänsä, tuntee alussa semmoisen wajauden ja kuorman tykönsä, jota ei hän itse millään tavoin huoventaa ja auttaa taida. Hän tuntee kansansa jotakin erinomaista tapahtuneeksi, joka häntä sisällisesti murheelliseksi ja lewottomaksi saattaa; tässä tilassa pysyy hän niin kau'an, kunne hengen sielun awauttua hän wasta tulee hawaitsemaan olewansa kaukana Jumalasta synnin ja pahuuden kautta ja kokonansa tuomion ja kadotuksen alaisen. — Mutta tässä on sitten aivan tarkasti wauriotettawana, ettei sielun wihollinen ja ihmisen oma synnillinen luonto saattaisi sielua efsymään ja harhatielle joutumaan, nimittäin sillä tavalla: ettei ihminen tultuaan tähän tilaan, ala etsiä huojusta ja lohdutusta muualta, niinkuin e. m. entisistä synnillisistä häwituksesta, maallisista seuroista j. n. e. eikä hartaausta rukouksesta ja Jumalan pyhästä sanasta ha'e kewennyistä kuoromallensa."

"Mutta auttamaan ja wapahtamaan ihmistä synnin ja kadotuksen wallasta on Jumalan Poika tullut maailmaan. Hän on walkeus, joka pimeyttäimme walfasee ja saattaa meitä oikeaan totuuden tuntoon, jonka perään halawoimme. Hänellä on woima syntiä anteeksi antaa, sekä katkaista se side, jolla siihen vielä sidotut o-

lemme ja sowitzaa synnin seuraukset. Hän on elämä; Hän ainoastansa woipi saattaa meitä kaikkeen hyvään toimelliseksi; se on Hän, joka jo täällä ajassa antaa meille maistaa tulevaisen onnen esimakua, jonka Hän kaikille omillensa taiwaassa valmistanut on; Hän yksin woipi antaa meille kärsiwällisyhttä ei ainoastansa ajallisia waiwoja miehuullisesti woittamaan, waan myös ei pelkäämään kuolematakaan, joka ei olekkaan kristityille muu kuin portti ijankaikkiseen elämään. Sanalla sanottu kaikki mitä meistä puuttuu, tahtoo ja woipi Hän antaa meille. Kristillinen uskon oppi on sentähden kaikkein tarpeellisin ja oikein, sillä ainoastansa sen kautta woimme käsittää kaikki hengelliset tarpeemme, saada huojennuksen lewottomuudeksamme ja lohdutuksen murheisamme. Tämän totuuden tulet sinä yhdäti selkeämmästi ja sywemmältä hawaitsemaan, kuin sen jumalallisen ja autuaaksi tekewän Jesuksen opin tullet paremmin tietämään ja täyttämään. Sillä jokainen joka tätä oppia seuraa, hän tulee tietämään sen Jumalasta olewan.”

”Minä tiedän aiwan hywin, puhui piispa wielä, miten armelias ja awullinen sinä köyhiä kohtaan olet, ja miten sinä erinomattain wainottuja kristittyjä suojellut ja monta kuolemastaki pelastanut olet. Sinä olet siinä Herraa Kristusta tietämättä palwellut, mutta kerran tulet itse näkemään, ketäs palwellut olet.”

”Kristi on tosin sinulla, tähän asti ollut kirouksen merkinä, sinä et sitä ole muuksi kuin wälkappaleeksi arwannut, jonka päälle ainoastansa suurimmat ryövärit ja pahantekijät wenytetään ja kuoletetaan kaikkein häpeällisimpään kuolemaan. Mutta sitten kuin Kristus, kaikkein pyhin ja wiattomin Jumalan karitsa, sulasta rakkaudesta ihmiskuntaa kohtaan, kärsi sen päällä pilkan ja kuoleman katkeruuden meitä kadotuksesta auttaaksensa, pidämme me kristityt ristin kaikkein pyhimpänä, korkeimpana ja parhaimpana uhratun rakkauden merkinä, sillä Ju-

mala itse on sula rakkaus. Risti on lunastuksemme pyhin merkki; se muistuttaa meitä rakastamaan Wapahtajamme, koska Hän meitä ensin rakastanut on — ja olemaan Hänen kaltaisensa rakkaudessa, nöryydessä ja siwyydessä. Hän, joka itsensä alensi ristin kuolemaan asti, on taiwaasten taiwaiden ylitse korotettu, ja Hän on kaikkein niitten auttaja ja autuaaksi saattaja, jotka Häneen turwaawat, Häntä kuulewat ja seuraawat. Sanalla sanottu: Hän on meille kaikki kaikissa. Ja tämän tähden on sinulle risti täydessä taiwaallisessa walossa ilmestynyt, sillä "ristissä ainoassa on autuus."

Seuraten Wapahtajamme käskyä: "ensin opettakaa ja sitten kastakaa" käwi piispa sitten joka ilta Eustahiuksen kotona neuwomassa. Kaikki olivat siitä sangen iloiset ja kokoutuivat joka ilta määrätyllä ajalla. Aina alotti hän opetuksensa nöyrällä rukouksella, joka kehoitti jokaisista enemmän hartauteen ja waarinottamiseen. Sitteen neuwoi hän heitä sangen wiisaasti ja toimellisesti. Opetuksen päätettyä rukoili hän taas, ja kehoitti jokaiselta joka päivä ahkeraasti rukoilemaan, saadaakseen aina enemmän armoa ja walistusta. He tekivät niin. He ikäwöitsivät suurella halulla sitä päivää, jona kasteen kautta tulisivat kristityiksi, puhdistetuiksi synneistänsä ja täytetyiksi Pyhällä Hengellä.

Wiimein tuliki se niin kau'an toiwottu päivä, monet kristityt kokoutuivat niinkuin pyhän kasteen todistajiksi. Sangen liikuttawainen ja juhlallinen oli se toimitus, kuin Eustahius, waimonsa ja molempain poikaisensa kanssa, tunnustiwat uskonsa Jesuksen päälle, kielsiwät synnin ja kaiken kuin heitä Sumalasta eroittaa woisi ja wahvasti päättiwät waeltaa puhtaasti ja elää pyhästi ja nuhteettomasti. Tämän päälle kastoi piispa heitä nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen. Myös suuri osa kaupunkiin tulleita hänen orjiansa antoivat itsensä kasta. Piispa antoi myös jokaiselle heistä uuden

nimen. Eustahius, joka tähän asti Plassdiuksen nimellä tunnettiin ympäri maailmata, sai kasteessa nimen Eustahius; aviopuolisonsa Trajana nimitettiin Theopista, vanhemmalle pojalle annettiin nimi Agapius ja nuorem-
malle Theopistus.

Seuraavana sunnuntaina saattoi piispa heitä kirk-
koon ja asetti seurakunnan eteen. Kaikki olivat siitä sydämellisesti iloiset, saadessaan nähdä tätä hyvää miestä aviopuolisonensa, josta niin paljon hyvää kuulleet olivat. He lauloivat kaikki yhdessä hartaan kiitos- ja ylistyswirren Jumalalle, rukoillen, että kristittyjen seurakunta vielä senlaisilla lisääntyisi, jotka oiviaan totuuden tuntoon tulevat. Hartaalla ja nöyrällä rukouksella ja ilon liikutuksella ja'ettiin Pyhä Ehtoollinen. Kaikki yhdistyivät sydämelliseen Jumalan ylistykseen, että he tällä tavoin tulivat sisällisesti yhdistetyiksi Wapahujan kans-
sa ja juhlallisesti lupasivat elää ja kuolla sille, joka heidän edestä kuollut on. Pyhä ja siwiä hiljaisuus oli koko kirk'ajan, siksi kuin viimein tämä pyhä toimitus päätettiin hartaalla rukouksella ja kiitoswirrellä.

Toisena päivänä, kuin jo Eustahiuksen täytyi palata maatilallensa, sanoi piispa hyvästiä jättäessä hänelle: "me elämme wainon aikana, emmekä voi yhtään hetkeä olla huoletta, sillä me olemme huoleasti kiini otetut, mestatut, petojen eteen heitetyt tai poltetut. Sentähden emme tiedä toikko tässä maailmassa saanemme enempätä toissamme nähdä. Niin jätän minä siis teidät, niin-
kuin muinon Paawali wanhimmat Efeson seurakunnasta, Jumalan ja Hänen armonsa halttuun ja huomaan." Sitten laskeutui piispa ja koko seurakunta liikutettuna polwillensa. Ja hän rukoili näin: "o rakas Jumala, armahda meitä kaikkia, ja anna armonsi, että mahtaisimme riippua Sinussa ja Sinun rakkaassa Pojassasi, kuin ol-
sat wiinapuussa, suo kaikkein meidän uskossa ja rakkaudessa loppuun asti pysyväiset olla, ettemme minikään wai-

non antaisi itsiämme wietellä oikalta tieltä, ettei yksikään meistä kadotukseen joutua mahtaisi, waan että kaikki tämän lyhyen ajallisen kärsimisen ja murheitten perästä woisimme kohdata toisemme tuolla Sinun waltakuntasi herraudessa. Näitä lainaa meille o armollinen Jumala, Poikasi meidän kalliin Wapahtajamme ansion tähden.”

Rukouksen päätettyä nousi piispa ylös ja sanoi enustuksen hengessä Eustahiukselle: ”tähän asti on sinulla, arwoitettu mies, ollut kyllä kaikkea sitä, kuin voidaan kutsua onneksi tässä maailmassa, niinkuin: rikkaus, wirtaka, kunnia, rakas puoliso, iloiset ja rakkaat lapset, mutta sinä tulet myös kohta maistamaan ihmisen elämän wihehjälisyyden katkeruuttaki. Mutta ele toki kiellä Kristusta kärsimisissä. Jumala ko'ettelee kaikkia, joita Hän rakastaa. Ensi kärsimiset ja kiusaukset loppuwaat tosin hywästi; mutta sitten tulee suurempi koettelemus. Sinussa täytetään se Raamatun paikka, joka sanoo: ”autuas se mies, joka koettelemuksessa wahwa on; sillä koska hän kuolemaan asti uskollinen on, saapi hän elämän ruusun, jonka Jumala walmistanut on kaikille niille, jotka Häntä rakastawat.” Senjälkeen laaki piispa Eustahiuksen, waimoneen ja lapsineen, ja sanoi: ”menkää, Herran rauha olkoon teidän kanssanne!”

Kolmas Luku.

Erö.

Eustahius asui nyt taas pereineen maahowisansa, entiselleen. Heillä tuli warsin toinen elämä, tuntein itsensä kuin uudesta syntyneiksi. Koko luonto muuttui hei-

dän silmissä ja näkyi paljoo ihanammalta; sillä kaikki mitä waan näkiwät, niinkuin: auringon, puun, kukkasen m. m. kaikki uskoivat olewan ainoasti Jumalan, sen rakkaan Isän lahjan. He iloitsewät yhdistyksensä Jumalan kanssa, ja että nyt taissiwat lapsellisella uskalluksella tutsua Jumalata isäksensä. Joka päivä lukiwat Ewankeliumia. Jesuksen rakkaus ja wiisaus, sekä Hänen sanansa ja työnsä, liikutti heitä sanomattomasti. He eiwät lakanneet Jumalata ylistämästä; jokainen päivä alkoi rukouksella ja päättyi kiitollisuudella Jumalata kohtaan. He sanoiwat usiasti ihmisen ilman Jumalan tuntoa olewan kuin kalan, joka kuiwalla maalla on; usko ja Jumalan rakkaus on se tila jossa ihminen waista totisesti elää. Ei kaiken maailman rikkaus ja onni ole werrattawa miksiäkään sen autuuden suhteen joka Jumalassa on. Jumalan ja Hänen rakkaan poikansa tunteminen on kaiken autuuden lähde, eikä turhaan itseltään Wapahtajalta nimitetä ijanikaikkiseksi elämäksi.”

Mutta eipä tätä rauhallista tilaa heille ainiaaksi kestänyt; heille käwi kuin Pietarille tultuaan siltä pyhästä wuorelta, jolla Kristus kirkastettiin. Siellä oli hänenki mielestä hywä olla; mutta täytyipä sieltä astua murheen laaksoon takasi, jossa kauheat piinat häntä odottiwat. Samate ei Eustahiuskaan puolisonensa jääneet koettelemuksitta. Ensinki alkoi koko paikkakunnan ympäri raawasrutto liikua, joka myöskin ei Eustahiuksenkään karjaa säästänyt, mutta tappoi niin suunnattomasti eläimiä, ettei wiimeiseltä heille yhtä ainoata jällelle jäänyt. Mutta Eustahius sanoi, niinkuin muinon hurstas Jopi: ”Herra antoi, Herra otti, Herran nimi olkoon kiitetty!” hänen rakas puolionsa lausui: ”tämä on ainoasti ajallinen hywyys! pieninki syntimme on niin suuri pahatyö, jota emme Jumalan edessä woi sowittaa minikäänlaisilla tarjoilla, ja, eipä koko ajallisella hywyydelläkään.”

Mutta ei kaukaa kulunut kuin wieläi suuremmat ko-

ettelemukset tulivat heidän päällensä. Eräs tarttuva tauti alkoi ihmistenki seasä liikkua; myös Eustahiuksen kotolaisista ja palveljoista kääntyi monta kipeeksi. — Kerran tulevat Agatzius ja Antiokus hämmästyneinä Eustahiuksen luo, sanoen: ”pakene pi’an rakas Herra, waimonesi ja lapsinesi, kauhia rutto on liikkeellä!” ”Rutto,” kysyi Theopista säikähtyneenä; o Jumala armahda meitä! ah rakas puolisoni mitä meidän täytyy tehdä? pakenemanko wai jäämän?” ”Jos jäätte,” sanoi Antiokus, niin kaikki epäilemättä kuollette. Säälikää toki lapsianne ja pa’etkaa!” Eustahius vastasi: ”te olette minulle kaikki yhtä rakkaat kuin omat lapseniki, kuinka minä teidät niin suureen waaraan jättäisin? jäädään waan Jumalan nimesä rakas puolisoni paikallemme; meidän ei pidä millään muotoa laiminhyömän tätä tilaisuutta, jossa enemmän ja paraittain voimme hyvää tehdä. Nyt on aika tullut, jona meidän täytyy osottaa, toikko olemme oikeat ja uskolliset Jesuksen opetuslapset. Hän itse sanoi: ”rakastakaa toisianne, niinkuin minä teitä rakastan; siitä jokainen tuntee teidät opetuslapsilleni, jos toisianne rakastatte.” Ja mikä rakkaus se olis, jos emme lähimmäisiamme heidän tuskišansa ja hädišansä auttaisi? tehkäämme sentähden rakkain puolisoni, mitä kristillinen rakkaus meiltä waatii, ja luottakaaamme ainoastansa Jumalaan; Hän woipi meitä lapsinemme täälläki warjella, sillä waikka minne menisimme, niin taitaa Hän kuttentki jokapaikasta meitä löytää. Sentähden jääkäämme paikallemme, ja tehkөөn Hän kanssamme oman pyhän tahtonsa jälkeen.” He jäiwätki. Monet kotolaisistansa pakeniwat — mutta Agatzius, Antiokus ja kaikki jotka kristittyjä oliwat, ei ajatelleekkaan pa’eta. ”Emme luowu teistä,” sanoiwat kuin yhdestä suusta, ”tahdomme olla teille uskolliset kuolemaan asti!”

Rutto alkoi liikkua yhäti enemmän ja enemmän; myös ne kaks mainittua uroa ja monta muuta kääntyi-

wät tautiin. Eustahiuksen kaunis maatalo ja melkeen kaikki ympärillä olevat talot, muuttuivat kuin yhteiskäsi potohuoneiksi, joissa kaikki olivat sairaita, eikä yhtään holhoojata. Ainoastansa Eustahius waimonensa olivat wäsymättömät heitä waaliesä. Itse hän piti huolta miehensä ja puolisonsa waimo-puolista. Namusta iltaan ja ustiasti läpi yöt hyöriwät sairasten, kuolewain ja ruumisten keskesä. Ja waikka haudat pidettiin silloin hywin kalliossa hinnaessa, niin eiwät kuitenkään kustannuksista lukua pitäneet, waan antoiwät joka ruumiin maahan haudattaa. — Näin waiwuttuivat koko taudin liikunnan alla, sillä Eustahius, puolisonensa ja lapsiensä olivat kokonansa terveet, ja usein muisteliwät sentähden näitä Raamatun sanoja: ”Ken korkeimman turwisä istuu, ja Hänen kaikkiwaltiaisuutensa huostaessa on, sen ei tarwitse pelätä ruttoa, eikä minkäänlaista tarttuwaa tautia.” — Wiimeinki loppui rutto liikkumasta. Paljon ihmisiä oli siihen kuollut; mutta jotka parannettiinki, niin hoiperteliwät kuin warjot woimattomina, ja kuin kuoleman kuwat waljuina. Eustahius puolisonensa kiittiwät nyt Jumalata, että Hän heitä ja heidän lapsiansa niin ihmeellisellä tawalla suojeellut oli, ja että Hän Agatsiuksen ja Antiokuksen ja monen muun uskollisen palvelijan kuolemasta pelästanut oli.

He toivoiwt nyt jo parempata elämäta, mutta eipä heidän koettelemuksensa siihen loppunut. Ympäristöllä asuwa pakanallinen kansakunta ylti tästä witsaussesta paremmunden siaan wielä pohemmiksi entistä. He liittyiwät salaiseen tuumaan Eustahiuksen maahowin päälle karata, ryöwätä kaiken hänen tawaransa ja jäännökset polttaa tulella. Mutta ei jul'ettua toki noin tuostaan sitä tehdä, hokiwt ensin syyn, josta olisiwat woineet siihen pystyä. He kirosliwät Eustahiusta, syyttäen häntä ainoasti syyppääksi kaikkeen siihen onnettomuuteen kuin nykysin kaikkia kohtasi. ”Meidän wihoitetut

jumalamme”, sanoivat he, ”lähettivät tämmöiset witsaukset ja rutonki päällemme, rangaistuksensa hänen itsepäisyytensä. Jos ei hän olisi kristityksi tullut, niin eivät olisi nämät rasitukset maattamme kohdanneet. Kostakaamme siis se hänelle yhteisesti. Semminki kuin nyt on sopiwin tilaisuus siihen; kaikki hänen woimallisimmat sankarinsa ja palvelijansa ovat kuolleet, ja jospa joku olisi elossaki, niin ovat vielä heikkoja ja kykenemättömiä meitä wastustamaan. Hänellä on awaria maita ja kaikenlaisia rikkautta, menkäämme ja omistakaamme ne itsellemme.” Tässä tarkoituksessa hyökäytyiwätki eräänä päivänä suuressa joukossa hänen maahowiinsa, ryöstiwät sieltä kaiken irtomaisen tawaran, kullat, hopeat, kalliit waatteet ja kaiken elatuskeinon. Saaliinsa kantoiwat jo sitawarten warustettuihin waunuihin, mutta mitä ei woineet kerallaan saada, ne särkiwät ja turmeliwat tarwille ja viimein pistiwät howin palamaan. Isolla pauhinalla ja riemuhuudolla meniwät viimein pois. Eustahiukselle pereineen ei jäänyt melkeen muuta jällelle kuin henki. Mutta hän kärsi tämänki kauhean onnettomuuden suurella kärsiwällisyydellä, ja sanoi: ”tapahtukoon Herran tahto, eihän ne ole muuta kuin katowaisia tawaroita, jotka he pois weiwät, niitä paitsi olla on hyödyllisempi kuin niillä kerskaaminen. Mutuas se ihminen, joka niitä tawaroita tarfoittaa, joita ei minikäänlainen waras eikä ryöwäri taida pois ottaa.”

Eustahius puolifoneen tunsiwat nyt luonnollisen tilansa jo järin tukalaksi. Aika lähenei jona olisi pitänyt koottaman wilja maasta, mutta heillä ei ollut ketään, joka olisi heitä siinä auttanut, ei yhtään hewoista joka olisi kyntänyt, eikä yhtään siementä, jota olisi woitu taas maahan kylwää. Eustahius päätti siis tässä tarpeessaan ottaa turwansa muutamain Nuomin aatelien suurisukuisten luo, jotka tätä ennen oliwat olleet hänen paraita ystäwiänsä, ja usiasti käyneet metsästämissä hänen kerallansa, mutta

Koska saivat kuulla Eustahiuksen tulleen kristityksi, niin eivät tahtoneet enempätä hänestä huolia. Tämä kävi tosin karvaalta Eustahius paran mielelle; hän olisi suostunut heidän jokaisen myös samasta hengellisestä onnesta osalliseksi kuin hänki; mutta koska nyt alkoivat wälttää häntä, niin ei hänkään ollut mieluinen menemään heidän seuraansa, ymmärtäen nyt paremmin aikansa käyttää, wälttäessä heidän joutawia jaarituksiansa ja turhaa ajan kuluua. Näistä oli hän monta ennen tarpeessa auttanut, sentähden luuli hän wähintäi niitten hänelle eh'edes jotaki lainaawan, siksi kuin hän woimiinsa päästyä olisi heille maksanut. Mutta ensimmäinen, jonka luo hän meni, ei tahtonut tietääkkään näitä Wapahujan sanoja: ”parempi on antaa kuin ottaa,” mutta enemmän piteli omassa pakanallisessa puheen parressa: ”parempi ottaa kuin antaa,” wanno ei itsellänsäkään olewan tarpeeksi, ja ettei hän mitenkään woi auttaa häntä. Toinen, joka jo kau'an kadehti Eustahiuksen onnea, ja siitä syystä wihasi ja wainosi häntä, mutta kawaluudella teeskentelihen yhdäti olewansa hänen paras ystäwänsä, kohtasi häntä nyt suurella pilkalla ja ylenkatseella, käskein hänen paikalla raiwata luunsa pois. Kolmas, muita pikkusen parempi ja kunniallisempi olewinaan, neuwoi häntä menemään pereineen pois koko paikkakunnasta. ”Sillä wihollisesti, sanoi hän, hakewat parailtaan tilaisuutta, saadakseen sinua tuomituksi kuolemaan; myös waimollesi on sama kowa onni walmistettu.”

Koska nyt ei enempätä lukaan Eustahiusta auttaa tahtonut, aikoi hän Keisarilta apua rukoilla. Tässä tarkeituksessa kirjoittifi hän eräälle ystäwällensä Ruomiin, joka oli Keisarin paraita arwossa pidettyjä miehiä, rukoillen häntä anomaan keisarilta armoa ja apua itsellensä. Mutta keisari, ollen pakana, sanoi: ”minä olen aina suuressa arwossa pitänyt sotapäällikköäni Masidiusta, mutta kristitty Eustahius, niinkuin hän nyt itsensä nimittää, on minulle kokonaan outo. Minä surkuttelen ko-

win, että niin arwoſſa pidettävä ja toimellinen mieſ on antautunut ſiihen uſkonoppiin, jonka ſeuraajat lain jälkeſen anſaitſewat tulla päiviltä pois otetuikſi. Häntä auttaa nykyiſeſsä tilaſſanſa, oliſi yhtäpaljon kuin tottelematointa lahjoittaa ja kunnioittaa. Lain aſetukſeſta en minä myöskään millään tawoin voi häntä ſuojella. Mutta kuitenkin hänen pitkän ja uſkollifen palwelukſenſa wuokſi on minun ſääli menettää itſeni hänen keraſſa lain jälkeſen, ſentähden tekiſi hän kaikkein paraittain joſ aikanaan raiwautuiſi pois koko waltakunnastaſani, lymyten johonkuhuu maanpaikkaan, joſſa ei kukaan enempästä häneſtä mitään tietoa ſaiſſi. Mutta joſ hän tekiſi niin kuin ſydämelliſin toiwotukſeni oliſi, ja kieltäiſi nykyiſen uſkonſa, niin hän löytäiſi minuſſa paikalla armollifiſimman keiſarin kohtaanſa.

Tämän keiſarillifen waſtimen luettuansa, ſanoi Eus-tahiuſ puolifollenſa: ”rakkaani! meitä käſketään koko täl-tä paikkakunnalta poislähtemään, menkäämme Ekyptiin. Siellä toiwon minä ſaawamme ſenlaiſen paikan, joſſa me Jumalata rauhaſſa palwella taidamme. Menkäämme jo tänään laſtemme kanzſa uloſ täſtä kaupungista; mutta ettei tämä pakanallinen kanzſa meille jotain pahaa päiväl-lä tekiſi, ſentähden täytyy meidän öiſeen aikaan täältä lähteä.” Theopiſta ſanoi: ”minulle tuntuiſi toſin aiwan työläältä näiltä ſyntymä tienoilta lähteä, joilla iha-nat laſsuuteni päivät wiettänyt olen, mutta kuitenkin olen ſiihen walmiſ; ſillä minä näen ſen olewan Jumalan tahdon. Hänen pyhät enkelinſä johdattakoot meitä!”

Mutta kuin molemat palweljat Agatſiuſ ja An-tiofuſ ſaiwat tämän tietää, hämmäſtyiwät ſuureſti. ”Ah rakas herramme!” ſanoi Agatſiuſ, ”niin ilman ketaän mielitte pereinenne pojeſ matkuſtaa wieraafen maa-han! meſi olemme wielä kowin heikkoja, mennäkſemme teidän keraſſa; jääkää toki wähiſintä ſiſſi kuin woiſimme! ſitten menemme teidän kanzſanne, waikka maa-ilman ääriin ſaakka.” Antiofuſ ſanoi: ”woi, eiöſ teitä

jo ilman ki ole kyllä kowa onni kohdannut, kuin teidän täytyy jättää tiluksenne autioiksi? vieläköös päälliseksi aiotte jättää uskolliset ystävänneki? wiipykää toki niin kauan, kunne paranemme. Sitten tahdomme mieluisesti seurata teitä ja liewittää kurjuuttanne tiellä; päiwät ja yöt tahdomme sinä wieraassa maassa työtä tehdä, ansaitaksamme teille ruumin ravintoa ja werhoa.”

Eustahius wastasi liikutettuna: ”rakkaat ystävät! minä olen wakuutettu rakkaudestanne ja uskollisuudestanne kohtaan, joista kiitänki teitä sydämeistäni. Mutta seurata minua on teille kokonansa mahdotoin. Minä tosin woin nyt mennä minne tahdon, sillä minä olen jo eroitettu palveluksesta, mutta te olette vielä welvolliset jäämään keisaria palwelemaan, sentähden täytyy teidän uskollisesti toimittaa wirkaanne, ja olla joka aika walmiit täyttämään hänen käskyjäänsä. Usukaat siis Herran nimesä rauhaassa, ja jääkää paikallenne.”

Samassa ilmoittiwat molemmat sankarit tämän sanoman muille kristityille ja palvelijoille, herransa muka aikowan jo tänä iltana waimoneen ja lapsineen pois matkustaa. Tämä tuliki kohta kaikille tiettäwäksi. Sofainen kiiruhti vielä herran näkemään ja hywästi jättämään tämän werrattoman miehen ja hänen perheensä. Melkeen kaikki oliwat vielä sängen woimattomia ja kalpeita äsköisestä taudista, niin että tuskin jaksoiwat sauwojensa nojassa jaloitella hywästi jätölle. Kaikki itkivät ja oliwat aiwan murheelliset siitä. Mutta Eustahius lohduutti heitä ja sanoi: ”pysykää waan wahwoina uskoossa, toiwossa ja rakkaudessa loppuun asti, niin kyllä me, jos ei enempätä täällä maan päällä, niin epäolemättä tuolla taiwaassa, saamme taas totisesti toissamme kohdata.

Illan tultua kuin kuu oli jo melkeen kerkialle nousut ja paistoi selkiästi taiwaalla, sanoi Eustahius puolisollensa: ”menkäämme siis nyt Herran nimesä matkaan!”

Kaikki läsnäolevaiset purskahtivat äänessä itkemään. Hän ja puolisonsa kätelivät vielä jokaista, myös kassiksi poikaista ojentelivat pieniä käsiänsä jokaiselle hyvästi jättäessä, vanhempainsa esimerkin jälkeen, kaikki tulivat vielä siitäksi enemmän liikutetuiksi, ja saattoivat heitä kau-pungin portille asti. He aikoivat vieläki edemmäksi saattaa, mutta Eustahius wiittasi heille jo jäämään. He tottelivat, ja jokainen seisattui vielä itkusilmien katsomaan tämän vähäisen perheensä matkustamista.

Tosin oli se suuresti liikuttawainen näky kuin tämä hyväntahtoinen ja siemä perhe tällä tapaa pois matkusti. Waatteuksestansa taidettiin kyllä hawaita heidän tähän asti olleen suurta sukua ja kunniaassa maailmassa, mutta matkatarpeistansa, joilla he itsensä olivat tielle valmistaneet, oli selkiästi nähtävä, että he nyt olivat köyhiä pakolaisia. Eustahiuksella oli miekka wyötäisellä ja matka sauwan asemasta pitkä sota keihäs kädessä, ja selänsänsä kantoi hän konttia, jossa oli moniaita wanhoja waatteita, jääneitä heille vielä ryöstön jälkeen, ja jotka olivatki heille nyt sillä pitkällä taivallellä sangen tarpeelliset. Theopista, ollen vielä suurisukuisien waateparren mukaan waatettuna, kantoi ewäskoria käsiwarrellaan, sillä he eivät uskaltaneet niihin ihmisiin, joitten maan läpi heidän täytyi waeltaa, sillä kaikki ollen kristittyin wihollisia eivät olisi kenties leipä palaištakaan heille antaneet. Eustahius kulki siis tällä tapaa pitkin tietä, kulettain itkewätä puolisotansa kädessä, joka oli vielä mokomaan matkatapaan kokonansa tottumaton. Kassiksi poikastansa juosta piirittivät edellä, ja tuntuivat menewänsä ilolla kaikkia wastuksia vastaan, waikka heitä tiellä mitä hywänsä kohtajaisi. Näin kulkiwat kaikki sitä kauniista, molemmin puolin hedelmäpuilla istutettua tietä, jota myöten ennen komeissa waunuisissa ja paraimmilla hewoisilla olivat ajaneet.

Theopista kääntyi vielä ustiasti taaksensa katsomaan

kyhneleet silmissä ihanata maahowiansa, joka kuulta wailaistuna vielä wähän pilkutti puitten takaa. Eustahius lohdutteli häntä ja sanoi: "armas puolisoni! elä siitä niin kowin sure, olisihan meidän kuitenkin kerran täytynyt siitä erota. Me olemme näetsen täällä maailmassa oudot ja muukalaiset, eikä meillä ole missään pysyväistä asunmaa. Ei Jumala meitä tällä lyhyellä matkallamme unhotta, ainaki suopi Hän meille jonkun asunnon, siksi kuin Hän meidät korjaa taiwaallisiin majoihinsa, joissa iäti huolelta asua taidamme."

Neljäs Luku.

Julma muriaani.

Muutamaman päivän matkustettua tulivat wiimein Keskimeren rannalle, jonka ylitse heidän täytyi päästä. Satamassa seisoi parillaan eräs iso ja komea kauppalaiwa, joka oli aiheessa Egyptiin purjehtia. Iso joukko päiwäläisiä ja laiwan wäestöä oliwat ahkerasti sitä lastaamassa kaikenlaisilla tawaroilla ja laiwan isäntä eräs rikkaasti waatettu muriaani käweli ylipästä pitkin laiwan kanta, pitäen silmällä työmiehiä ja ärjyen wälistä aika lailla muntamalle heistä. Tästä kysyi Eustahius: "etkö ottaisit minua tämän waimoni ja näitten lasteni keralla wiedäksesi Egyptiin, mitä kohtuus on, tahdon minä matkaa sinulle?" "miksi ei!" wastasi muriaani, "aiwan mielelläni teen minä sen." Näitä sanoissaan katseli hän tarkasti Eustahiusta, hänen waimoa ja lapsia. "Mitä tahdot wiemäpalkkaa meistä?" kysyi Eustahius. "En minä liikaa ota," kuului wastaus, "annetaan siitä olla puhumatta, siksi kuin matkan päähän pääsemme." He as-

tuiwat siis laimaan. Kohta senjälkeen nostettiin ankkuri, myötäinen tuuli puhalsi purjeesen ja laiva alkoi mennä siwäsesti merta myöten. Lapset olivat suuresti ilois-
saan tästä, sillä heille näkyi kuin olisi maa ja puut liik-
kuneet ja laiva seisonut paikallaan; mutta hellä äitinsä
ei woinut kyyneleittä katsoa wähitellen filmistä katoawaa
maata.

Eustahius lohdutteli häntä ja sanoi: ”Sumala, jo-
ka maan ja meren luonut on, Hän on meistäki kyllä huo-
len pitävä! Hän on nyt antawa meille täällä toisen is-
änmaan asuaksemme, siksi kuin Hän meitä viimein tai-
waalliseen isänmaahamme forjaa.” Puolisonsa tuli näistä
fanoista lohdutetuksi ja oli iloinen nähdesään Sumalan
kaikkiwaltiaisuuden ihmetöitä merellä, semminki kuin ei
Hän meren ihanaisuuksia vielä tähänasti ollut nähnyt.
Namulla warain huwitteliiwat auringon nousulla, jo-
ka kuwaili wedessä, niin että lapset luuliiwat kassi au-
rinkoa olewan. Päiwällä näkiwät monta pientä iha-
nata saarta, jotka olivat kuin merestä nousseita ja tun-
tuiwat kuin uiskentelewan laivan siwutse. Kaikenlaisia
kaloja näyttäytyi wälistä weden pinnalla ja puikahte-
li taas mereen; wälistä taas lensi isoja lintuparwia is-
lorähinällä meren ylitse. Kaikki tämä ilahdutti lapsia su-
uresti. Tuuli puhalteli toisinaan hiljemmin, toisinaan
woimakkaammin, ikään kuin warsin leikitellen aaltoen ker-
alla, niitä wälistä tasautumaan wälistä kohomaan är-
sytellessään. Moni ihana iltataiwas helkkapunasin pil-
win kuwailiheren meressä ja ilahdutti heidän mieltänsä
suuresti. Uusiasti olivat yöt läpi walweilla, ihannellen
kuuta ja tähtiä taiwaalla, jotka wälistä näkyiwät, wälistä
taas peittäytyiwät pilwien kulkiesä. — Muutamän päi-
wän perästä näkyi jo maa, jolla he toiwoiwat toki sen
werran sias saawansa, että woisiwat pysähtyä asumaan,
ja josta heidän elatukseksi ja viimein haudaksi ylettyisi.
Mutta nyt odotti heitä vielä isompi koettelemus.

Laiwan isännällä syttyi nimittäin luwatoim taipumus Eustahiuksen puolisoon, jonka kauneus ja säädyllisyys olossaan jo alussa saattoivat muriaanin häneen mieltymään. Jos silloin päätti jos ei muuten niin salaisesti ryöwätä häntä awiomieheltänsä. Sentähden ei hän Ekyptiä päin kään purjehtinut, waan kokonaan outoa nientä kohti, jolla ei nähtynyt muuta kuin paljaita kallioita ja hiekka kankaita olewan. Hän käsfi siis ankkurin laskea pohjaan. ”Tässä on se maa, johon te aioitte,” sanoi hän, ”tässä taistatte nyt mennä rannalle, ensin minulle wiemäpalkan suorittuanne.” Eustahius kysyi hämmästyneenä: mitäs tämä merkitsee? eihän tämä ole Ekypti, johon meidät wiedä lupasit.” ”No kyllä minä sen paremmin sinua tiedän,” wastasi muriaani, ”maksaa, ja mene matkohisi!” Ja nyt waatii hän häneltä niin suurta maksoa, ettei heillä kaikfine tawaroinensa, ollut kymmentäkään osaa sitä suorittaaksensa. Eustahius hämmästyi tästä wielä enemmän, ettei tietänyt mitä hänen sanoman ja tekemän piti. Muriaani, joka tästä oli sisällisesti suuresti iloissaan, saadessa tämän kautta aineen ruweta riitelemään, kiljasi Eustahiukselle hywin kowasti: ”mitä? teillä ei ole waroja maksaa! ja minä olen siis petetty teiltä! waatteuksenne jälkeen katsoin, luulin teitä warakkaitfi, ja nyt näen tuoneeni paljaita kerjäläisiä laiwassani! — mutta ette minua petä, yhden teistä täytyy sen orjuudellansa minulle palkita; jääköön tämä waimo orjakseni. Hän on luonani niin kau’an, kuin minä hänen myön, kyllä minä hänellä wetopalffani saan, mutta teidän muiden täytyy mennä heti rannalle.”

Nämät sanat kuultuaan wakeni Theopista pelosta ja kauhistuksesta. Eustahiuksella oli suuri työ woittaa kiwauttansa ja koostoa tämän julkisen wääryyden tähden. Molemmat poikaiset laukesiwat polwillensa laiwan isännän jalkoihin, ruwailen heitä armahtamaan, eikä ryöstämään heiltä rakasta äitiänsä pois. Mutta laiwan isäntä

ei ollut kuulewinaanankaan lasten rukouksia ja itkua, ja sanoi Eustahiukselle: "johan minä sanoin kerran, että sinun ja molempien poikasi täytyy raiwautua pois laiwastani, mutta sinä, sanoi hän Theopistalle, jääät tänne!" Theopista lankefi miehellensä kaulaan ja huusi: "woi Eustahiüs minä en luowu sinusta — pelasta minua — ah auta meitä laupias Herra Jumala!" Nyt weti Eustahiüs miekkansa tupesta, otti puolisonsa w asemalle puolelle ja miekan oikiaan käteensä, ja sanoi: "äläpäs sinä ilkiä muriaani luule, etten minä sinua wastustaa ja voitaa taida." Mutta samassa hyökäytyiwät koko laiwan wäestö Eustahiuksen päälle, isäntänsä ensi wiittauksella, työnsiwät Eustahiuksen takasi, pitiwät häntä wäkiwallalla kiini ja ottiwat häneltä miekan. Laiwan isäntä tempasi Theopistan Eustahiuksen sylistä erilleen. Theopista pyörtäi ja kaatui kuin kukkanen suurelta tuulelta ja myrskyltä saawutettuna, hermottomana maahan, ja olisi loukannut itsensä, jos ei se julma muriaani olisi häntä siitä pidättänyt. Pojat, nähtyään isänsä voitetuksi laiwan wäestöltä ja äitinsä tunnottomana mustan miehen sylissä, nostiwat semmosen surkian parfumisen ja huudon, että kiwisenkä sydämen olisi täytynyt siitä tulla liikutetuksi: sillä he eiwät olleet koskaan nähneet pyörtynyttä, jonka tähden uskoiwatki äitinsä jo kuolleeksi. Mutta tämä pakanallinen kansa oli ilman pienintäkään tuntoa. He kullittiwat isäntänsä käskystä Eustahiuksen poikimensa weneesen, soutiwat rantaan ja jättiwät heidän siune, mutta Theopistan pidättiwät laiwaan, käänsiwät laiwansa tuulen mukaan ja purjehtiwat iloisina pois.

Eustahiüs jäi kuin ukon nuolelta kohdattuna meren rannalle seisomaan, ei tietäen mitenkä hänen kansa käwi; hän ei ehk'edes kuullut lastensakaan parfumista, jotta itkien hänen polwiansa syleiliwät, hän ojensi waan käteensä mereen päin, ja katseli surumielin laiwaa, joka auringon lasketessa näkyi myötä tuulella aiwan huofiaasti pois

purjehtiwan, sifsi kuin viimein kokonaan näkyivistäki katoji.

Viides Luku.

Metsän pedot.

Koska siis laiva, jolla Theopista, se kaikkein rakkain ja kallin kuin Eustahiuksella ja hänen lapsilla vielä tässä maailmassa oli, näkyivistä katoji, lymyi Eustahius poikineen erään kallion sivulle, siinä yöpyäksensä. Lapsset waipuiwat häntä molemmin puolin ja kylliksi itkettyänsä nukuivat viimein makaamaan. Mutta sen suuresti pahoitetun ja huolellisen isän silmä ei saanut ensinkään unta. Ajallisen omaisuutensa ryöstöstä ei hän nyt ensinkään huolinut, hän tuskin ajatteli enempätä sen päälle. Mutta se tuntui nyt jo liian raskaalta hänestä, että Theopista hänen aviopuolionsa jolla oli yksi sydän ja yksi sielu hänen kansansa, nyt häneltä pois ryövättiin, — että hän, se rakkain hänen sydämellensä oli nyt pakanallisen kansan wallassa, jotka oliwat paitsi Jumalan pelkoa ja ihmisrakkautta, tämä särki sanomattomasti hänen sydäntänsä.

Kuitenkin toki hän kaikin tavoin lohduttaa itseänsä, hän katsahki kyyneleet silmissä taiwaasen päin, ja sanoi: ”o Jumala, Sinä kaikkein ihmisten rakas Isä! kaikki mitä Sinä teet, on tosin hywä, waikka se meille wälistä pahalta näyttää. Sinun tietämättäsi ja tahdottasi eiwät olisi tainneet häntä minulta poisottaa, eiwät olisi woineet ryöstää minulta rakasta aviopuolisoitani. Waikka hän on nyt ryöwärein ja pakanain hallussa, niin on kuitenkin Sinun läheessäsi, suojele ja warjele Sinä rakas Isä häntä. Ja waikka hän nyt tosin kau’as eroitettu

minusta ja rakkaista lapsistaansa, niin tuleehan vielä kerran se päivä, joka meitä taas kaikkia yhdistävä on, jos ei enempätä täällä murheen laaksoissa, niin epäilemättä tykönäsi iäisessä ilossaa.”

Nyt tuli jo puoliyön aika. Kylmä tuuli alkoi kovemmin tuulla ja wesi rupesti kohoamaan korkeammalle. Ympäristöllä kuului kauhia kottain ääni, etäällä kaikui jalopeuran kiljunta ja ihan liki heitä näki hän ison käärmeen matelewan meren rannalla. Mutta Eustahius ei pienimmästikään heitä pelännyt. ”Joka Sinuun o Herra luottaa,” sanoi hän, ”sen ei tarvitse jalopeuran kitaa pelätä, waan taitaa huoletta lewätä Sinun suojellukseksi alla, sentähden tahdon minäki huoletoinnua olla, waikka minä lapsineni nyt keskellä waaroja olen.” Wahwasti turwaten Jumalan warjellukseen, ei hän huolinutkaan yön kauhistuksista, eikä mikään waara heitä kohdannut, sen waan ettei hän koko yössä woinut filmiänsä unimistaa.

Wiimein tuli aamu. Uuringon säteet nostattiwat lapset ylös. Ensinki katsahtwat isänsä päälle, katseliwat sitten ympärillensä, ja ensimmäinen kysymyksensä oli äitistä, jota ei nähtyään alkoiwat taas surkiasti itkemään ja walittamaan. Isä koki puoleltaan kaikin ta woin heitä lohdutella. Mutta katsahdettuaan heidän päälensä, käwi hänelle itsellensä läpi sydämen. ”Rakkaat lapset raukat,” ajatteli hän, ”miten paljoa te olette wailla! wahwistakoon Jumala minua, että taitaisin kewentää suruanne ja lohduttaa teitä murheisfanne!”

Wiimein wiihtyiwät ja wähän ajan kuluttua anoiwat syödäksensä. Isälle käwi tämä läpi sydämen. Hän katseli ympärillensä, mutta ei missään näkynyt yhtään hedelmäpuuta eikä yhtään marjapensassta. Hän nousi eräälle kalliolle paremmin filmäilläkseen ympärystä. Mutta kaikki oli kiwifkoa ja antiata maata, ei missään näkynyt yhdenkään ihmisen asuntohuonetta. Wiimein oli hän kuitenkin hywin

etäällä näkewinänsä puita ja pensaita, joitten tienoilla näkyi wirta juoksewan. "Rakkaat lapseni," sanoi hän, "tuonne päin pitää meidän matkustaman, tuolla näkyy olewan muutamia hedelmä puita! tuolla päin on Egypti, siellä me kenties äitinki kohtaamme. Samassa alkoivat sinne päin kulkea, ja hän kuletti molempia poikiensa kädessä, sillä heidän oli waiteata käydä hiekkaa myöten. Yhdellä puolella tietänsä oli kiwikko, toisella meri. Hurinko kohosi yhäti korkeammalle ja sitä myöten tuli aina kuumempi. Kalliot kuumenivat, maa tuli hywin lämpöiseksi ja aurinko paistoi niin kirkkaasti, että silmiä huikasi. Lapsi parat olivat janoon pakahtumassa. "Isä," sanoi Agapius, "menkäämme tuonne merelle juomaan, meitä janottaa suuresti ja on hywin wari!" "Rakkaat lapset," wastasi isää, "sitä wettä emme taida juoda, sen juominen lisää enemmän janoanne ja saattaa teidä sairaisi!" "Ah kuitenkin," sanoi Theopistus, "pitää janoa kärsimän, waikka niin paljon wettä on silmään edessä!" he eivät tainneet siis enemmän käydäkään. Isä kantoi wälistä yhtä, wälistä toista, viimein molempia yht'aikaa sylissänsä. Hän itse jaksoi tuskin käydä ja tätä kurjuutta kärsiä.

Wasta illalla myöhään tulivat muutamain puitten luo, ja luulivat myös kuulewansa ei kaukana wirran juoksewan. Molemmat poikaset heittäytyivät samassa likimäisen puun ala ruohoon lepäämään; isä istuutui myös heidän wiereensä ja sanoi: "miten tässä on wiileä ja ihana olla! ja kuinka hywää tämä ruohosto tekee silmille! kuinka suuri Jumalan hywyns eikö tämäki ole, josta meidän tulee ainoasti Jumalata kiittää."

Koska siis nyt lapset olivat vähän lewähtäneet, a-noiwat taas syödäksensä ja juodaksensa. Myös isällä oli sama puute. Hän käski siis poikaisten jäädä siihen, siksi kuin käwisä hakemassa jotain syötäwätä. En-

sinikin mäni hän wirran luo, tuodakseen heille ehk' edes wait-
ka vähäsen wettä wirwotukseksi.

Wirran reunalle tultuaan, lensi sieltä äkkiä eräs we-
sillintu ylös. Eustahius katsoi sen perään, ja näki sen
lentävän liitimäiseen puuhun, hän kapusi ylös, ja löys-
kin siellä pesän täynnä munia, hän maistoi yhtä niistä,
ja se oli makusa. Samassa kääri hän munat siwästi
hiki liinansa, sieppasi kypärillään wettä wirrasta, joi
ensin itse, otti taas wettä ja palasi lastensa luo; lewitti
walkean liinansa munain kanssa heidän eteen, asetti täyn-
nä raikasta wettä olewan kypäränsä sen siwulle, ja sanoi
iloisesti: "katsokaapas rakkaat lapset, miten hywän illalli-
sen on Jumala meille tässä erämaassa walmistanut.
Ilman näitä munia ja ilman tätä wettä olisimme kenti-
ties nälkään ja janoon kuolleet! sentähden ennen kuin
näitä werrattomia Luojan lahjoja nautitsimme, kääntä-
kämme silmämme ja sydämemme Jumalan puoleen, ja
kiitäkämme Häntä näitten edestä!" Molemmat poikaiset
nousivat samassa seisoaalleen, panivat pienet kätensä ris-
tiin ja rukosivat niin hartailla sanoilla, ettei moni her-
kulliselle atrialle ruwettuaan hartaammin kiitä Jumalata.
Ensin antoi isänsä heille vähäsen juoda, aukasi sitten mu-
nan toisensa jälkeen ja antoi heille. Sitten kuin lapset
olivat rawitut, söi isä jääneet munat. Poikaisille mais-
toivat nämät tuoreet munat niin makusilta, että molem-
mat sanoivat, ei vielä koskaan minkään ruoan ja juo-
man heistä makemmalta maistuneen. He kiittiwät siis
tämän vähäsen atrian jälkeen taas Jumalata niin sy-
dämellisesti, etteivät vielä koko ikälautenaan olleet niin
hartaasti kiittäneet Jumalata syötyänsä.

"Nyt käykää tähän leppäämään taas vähäsi a-
jaksi," sanoi isä, "sillä aikaa tahdon katsella, mistä paikoin
parhaitain taitaisimme yli wirran tulla, sillä meidän
täytyy wälttämättömästi sen toiselle puolelle päästä, jos

mielimme Egyptiin mennä, eikä täällä nälkään kuolla.” Hän taittoi siis pitkän ja paksun seipään puusta, matkasauwaksensa, koettaaksensa sillä wirran syvyyttä ja meni matkaan. Wirran ranta oli täynnä fileitä kiviä, että tuostin taidettiin askeltakaan niitten päällä astua. Saksia metsä ja korkiat kalliot estiwät taas paikoin ylitse menemästä, jossa kenties olisi matalakin ollut. Wiimein löysi hän sopivan paikan. Hän palasi siis poikainsa luo, herätti heidät ylös ja sanoi: ”tulkaat nyt lapseni! minä tahdon Luojan avulla kokea teitä yksitellen kantaa wirran ylitse.” Hän tuletta heitä siis wirran luo, ja sanoi Agapiukselle: ”istundu poikani tuohon niin kau’aksi, kuin minä welsjesi ylitse kannan ja tulen sitten sinua noutamaan.” Hän otti siis Theopistuksen (nuorimman poikansa) syliinsä; toisessa kädesään piti hän seiwästä, osittain itseään sen päälle nojataksseen, osittain koettaaksseen sillä wirran syvyyttä. Suurella työllä ja waiwalla käwi hän wedessä, joka keskellä wirtaa hänelle rintaan asti ylettyi. Kuitenkin sai hän wiimein pojan onnellisesti toiselle rannalle. Hän kiitti Jumalata, pyyhki hien otsatainsa ja lepäsi wähän aikaa ja sanoi sitten: ”Theopisti, jää sinä tähän istumaan, minä menen welsjesi noutamaan.” Ja hän astui taas weteen; mutta keskelle wirtaa jouduttuaan, kuuli Agapiuksen, jota perään nyt meni, äkkiä kauhiasti huutawan: ”oi rakas isä tule pikemmin, auta, auta, julma peto tahtoo minua raadella!” Eustahius katsahki ja näki — hirmittävän jalopeuran oleslewan jo aiwan liki lastansa. Isä koki kaikin tawoin karkottaa petoa huutain kofti kulkua ja heristäin seiwästänsä, mutta peto ei näkynyt olewan milläänkään siitä, waan kaappasi äkisti sen huutawan ja wapisewan pojan, ja juoksi saaliinsa kanssa metsään. Kuinka hirmittawä näky eikö tämä ollut hellälle isälle! hän yhdisti kaikki woi- mansa päästäksensä pikemmin rannalle ja tawataksensa petoa! mutta ennen rannallekaan ehdittyään, ei enempätä

näkynyt petoa eikä lasta! myös oli hänestä aiwan työläs tunkeutua läpi tihjään puitten metsään. Wäsytteenä, huolellisella mielellä ja murheesta melkeen pakahuttamalla sydämellä, seisattui hän viimein ja ainoasti seipäänsä nojassa piti hän itsiään vielä pystyssä. "Ah," sanoi hän hämmästyneenä, "kaikki waiwani owat turhat! en taida petoa enemmin tawata, enkä rakasta lastani pelastaa jalopeuran kidasta! ah, kenties en saakkaan armasta poikaani enempätä täällä maailmassa nähdäkseni! o rakkain Agapius, ja niin sinäki minulta pois temmattiin! ja täytyy nuoren kufostawaisen elämäsi lopettaa raatelewaisen pedon kidassa — o miten minä surkuttelen ja suren sinua, sinä minun wanhuuteni toivo ja rakkahin minun sydämelleni!" Sitten katsoi hän kau'an äänettömänä ylös tawiwaasen. Wiimein sanoi hän: "noh rakas tawiwaallinen Isä, Sinun tahtossihan se oli, että sen niin piti tapahtua! Sinä kyllä tiedät, minkätähden Sinä sen niin annoit tapahtua! tutkimattomat owat Sinun tekoosi Herra, Sinä te'et kaikki wiisaasti ja hywästi. Kenties olisi häntä eläessään vielä suurempi onnettomuus saawuttanut! kenties olisi hän ruwennut wietämään irstäistä ja jumalatointa elämäkertaa ja tekemään minkälaisia kauheita töitä, joka olisi ollut kauhistawampi, kuin joutuminen raatelewaisen pedon uhriksi! — o Jumala, niinkuin muinon Abrahami oli walmis Sinulle poikansa uhraamaan, niin minäki suon tämän rakkaan poikani Sinulle uhriksi!"

Toisella puolella wirtaa olewa poikainen Theopistus nosti myös kauhian huudon, nähdessään pedon wiewän weljeänsä. Mutta kuin ei hän isäänsäkkään enempää näkynyt, alkoi hän vieläki kowemmin huutaa, sanoden: "isä hoi, rakas isä! missä sinä olet! tule toki, ja älä minua jätä!" se murheellinen isä palautui siis borjuwilla askeleilla ja huusi pojallensa jo etäältä: "älä huuda rakas

Theopistus! ole rauhaesä poikaseni! katso tässähän minä olen. Minä tulen paikalla luoksesi wirran ylitse.”

Mutta ah kauhistavaista näköä! ennen kuin isä kerkeää wirran reunalle tulla, näkee hän kauhian suden tulewan lapsen päälle. Poikainen koki niin pi’an kuin taissi juosta isänsä luo rannalle, mutta susi tapasi aikaa enemmin hänen. Uudestaan hämmästynyt isä huusi mitä jaksoi wirrasta, heristi taas seivästään, karkottaaksensa sillä sutta pois, mutta myöhään — nyt kaappasi susi pojan hampahinsa, juoksi sen kanssa metsään, ja samassa näkyivistäki katosi. Miten syvän haawan tämä kaikki saattoi hellälle isän sydämelle, sen woipi jokainen huokasti arvata. Hänellä, tällä urhoollisella sotaurolla, joka jo niin monta weristä sotaa käynyt, jossa tuhansia nuolia ja miekkoja oliwat hänelle kuoleman tarjona, mutta oli pelkäämättä ja hämmästyksettä seisonut niitä vastaan — hänellä wapiiswat nyt koko sydän ja kaikki jäsenet! tosin hyppäsi hän samassa wirtaan, keritäkseen lastansa auttamaan. Mutta ennen kuin hän — jo melkeen nääntyneenä kuumuudesta, hämmästyksestä ja surusta, ja wäsyneenä sekä jalopeuran jälestä juoksemisestansa että kahden käymisen kautta yli wirran — joutui kolmannen kerran sen yli, oli jo susi aikoja metsässä, eikä lapsesta enempäätä mitään kuulunut eikä hiilunut.

Nyt kaatui tämä murheellinen isä rannalle päästyään kuin karsittu kataja woimattomana maahan. Niin äkiltä peräkkäin kohtaawat onnettomuudet, waimuttiwat hänen kokonaan. ”Ah,” sanoi hän wähän toinnuttuaan, ”niin on siis viimeinenki toiwoni kadonnut, viimeinen tuki taittunut ja wanhuuteni lohdutus kadonnut! minulta on muutamain päiwän kuluissa, temmattu pois kaikki ystäwäni, rakas puolisoni ja nyt viimein rakkaat lapsukaiseni! nyt olen kuin puu, jolta kaikki oksat pois hakatut owat. Ripuni ja suruni on wieläki katterampi kuin muinosen patriarkan Jaakopin, jolle, äsken puolisonsa

Raakelin haudattua, tuotiin sanoma, että rakain poikansa Giuseppe oli raadeltu pahalta pedolta. Mutta Saakopilla oli vielä monta poikaa jälellä, hänelle jäi rakas Benjaminsafi! mutta minulta on rakain Benjaminsafi pois otettu! minulla ei ole yhtään poikaa, ei yhtään tytärtä eikä yhtään ystäväätä enempätä, joka minua lohduttaisi! minä taidan nyt murheellisen Saakopin kanssa valittaa ja sanoa: "nyt ei jää minulle muuta jälelle, kuin että minä sydämen surusta murhettien menen minun poikani luo hautaan."

Nyt waikeni hän. Wähän ajan kuluttua lausui: "ah! jos en olisi vielä niin onnellinen, etten Sinua rakas Wapahtajani tuntisi, joka niin monta kaunista esimerkkiä olet meille kärsimisestä jättänyt; niin huojentaisin sen nyt itselleni maanmieheni tawan jälkeen, nimittäin lankeaisin omaan mieheeni, tahi heittäytyisin tuohon wirtaan. Mutta sinä o Kriste opetat meitä toisin. Me emme voi kieltää pois sitä katkeraa kalkkia, jonka Sinä taiwaallinen Isä ojennat meille juoda. Sillä jos me oisimme opetuslapsesi olla tahdomme, niin täytyy meidän Kristuksen kanssa sanoa: "rakas Isä, taapahtukoon ei niinkuin minä, mutta kuin Sinä tahdot!" me emme taida kuitenkaan wälttää sitä katkeraa kalkkia tyhjentämästä. Mutta jos me kuolemaan asti uskolliset ja pysyväiset olemme, odottaa meitä tuolla Sinun luonasi woiton palmu ja kunnian katoamaton ruunu!"

Tästä tuli Eustahius vähän lewollisemmaksi, mutta ajattellessaan näitten kahden päivän kauhiain tapausten päälle, nousivat hänen sielussaan kuin mustat pilwet merestä ylös. Sillä häntä ei ainoastaan ulkonaisesti waan myös sisällisesti koeteltiin. "Miten," sanoi hän hämmästyneenä äitisti, "enkö minä itse ole syynä kaikkien tähän onnettomuuteen! miesä olivat silloin ajatukseni, että rakkaan puolisoni annoin oudon ihmisen, sen ilkiän muriaaniin käsiin, joista en enää häntä pelas-

taakkaan woinut? eikös tämä ole ikään kuin minä itse o-
lisin hänen syösyt pois luotani? toiseksi mikä iso tuh-
muus ja huolimattomuus eikö se ollut, että minä jätin
lapseni molemmin puolin wirtaa istumaan? menneen öi-
sen petojen siljunnon olisi pitänyt minua jo kyllä siitä waa-
roittaman! enkös minä tällä tavoin ole itse heittänyt
lapsiani petojen eteen! enkö minä nyt ole armotoin isä,
lasteni oma murhaaja! ah miten helkkapunaaisena laskeutuu
aurinko — ikään kuin hänki syyttäisi minua — ikään kuin
selkiästi sanoisi: sinä olet itse syy lastesi wereen!”

Wähän ajateltua tuntui taas tulewan lewollisem-
maks. ”Eipä se kuitenkään ollut armottomuus ja huo-
limattomuus lapsiani kohtaan,” sanoi hän; ”waikka en
eläissäni taida kylliksi katua sitä, että annoin wallan
ottaa itseltäni pois aviopuolisoni muriaanilta ja rakkaat
lapseni metsän pedoilta, mutta eihän niitten suojeleminen
minun wallassa seisonut, eikös niitä minulta wätisin ryö-
wätty ja wastoin tahtoani poiswiety. Mutta ah kuinka
katkera eikö katumus ole! mikä on ihminen, että hän hy-
wän omantunnon alla tekee toinlaisia parantamattomia
töitä? miten eikö siis ihmisen ole tarpeellinen joka aika
rukouilla Jumalalta walistusta ja hengen wahwuutta!
Sentähden Sinun tyköö o kaikkiwaltias ja armollinen
Jumala otan turwani, Sinä ainoa olet minun uskals-
luffeni! anna minulle anteeksi, jos he huolimattomuus-
teni tähden oewat minulta pois temmatut! hywitä se
taas, mitä minä rikkonut olen! saata Sinä kaikki hywään
pään; Sinä ainoastansa tahdot ja taidat sen tehdä! It-
sehän Sinä pyhän apostolisi suun kautta sanot: niille,
jotka Jumalata rakastawat, owat kaikki kappaleet heidän
parhaaksensa — myös kaikki rikokset ja synnitki, jos he
niitä sydämellisesti ja totisesti katuwat. Jos ei tätä
lupaustasi olisi, niin minun täytyisi kokonansa nääntyä e-
päilyksestä!”

Tästä tuli hän lewollisemmaksi — ainoastansa wä-

häkfi ajaksi yhdäti nousivat hänessä ne katterimmat ajatukset. Tässä tuskaasansa ei hän tiennyt parempata, kuin ettei enempätä ensinkään ajatella ja walittaa onnettomuuttansa, joka oli kuitenkin hänelle mitätöin, waan sen siaan rukoilla ja etsiä lohdutusta Jumalalta. Hän tekifi niin; rukoili Jumalalta lohdutusta ja kewennyistä kärsimissäsänsä, sanoin: "taiwaallinen Isä, Sinä joka rakkaalle pojallesä lähetit pyhän enkelin Häntä lohduttamaan, katso, myöös minun sieluni on suuresti murheelinen! älä siis jätä minua lohdutuksetta!" Mutta waikka ei hänelle suoraan enkeliä taiwaasta lähetetty, niin Jumala toimitti hänelle kuitenkin toisenlaisen lohdutuksen ja wirwoituksen, joka jo niin monta onnetointa on saattanut unhottamaan (waikka vähäkfi aikaa) waiwansa ja kärsimissensä, nimittäin hän nukkui, ja ihanat näöt unessa wirwottivat ja ilahuttivat suuresti murheelisen sielunsa. Hänelle näkyi, kuin olisi ollut waeltawinaan pitkin synkkää metsää; mutta äkkiä ilmestywän auringon kirkaat säteet, karkottivat pois synkiän pimeyden; yhdellä puolella mainittua metsää oli vähänen poikansa Ugapius istuwinsa rauhasa ruohoin ja kukkasten keskellä, ollen suuresti iloinen nähdesä isänsä tulewan luoksensa; toisella puolella oli hän näkewinään Teopistuksen seisowan auringon paisteessa, näyttävän formellansa suttu, joka kuolleena maan päällä wirui, ja katsowan kiitollisesti taiwaaseen, ja Eustahius — heräsi unestansa; mutta kohta nukkui hän uudestaan ja näki molemmat poikansa kauniina kukoistawina nuorukaisina suuressa kunniasa; he olivat waatetettuna Ruomin sotasankari waatteihin, ja heidän kypäränsä kaunistetut kauniilla lawerpuun lehtiseppeleillä. Ja hän heräsi. Mutta hän nukkui taas kolmannesti, ja nyt näki hän awiopolisonsa, joka täynnä sydämellistä iloa ja riemua kuletti molempia poikansa hänelle vastaan, ja suurin ilo täytti hänen sydämensä.

Kuudes Luku.

Syvän suovat kyläläiset.

Namulla warain, kuin jo aurinko kirffailla säteillään alkoi walaista maan piiriä ja kallioita, heräsi Eustahius. Kaikkein ensimmäinen ajatuksensa oli waimonsa ja lastensa elämän keino. Mutta hän antautui nyt kaikfiseen Jumalan Isälliseen huostaan, eikä raskauttanut sydäntänsä liifarella surulla. Aurinko oli jo noussut ja walaissi ihanasti taiwaalla. "Eilen," sanoi Eustahius, "laskeutui hän ruškiana ja helkkapunasena mailleensa; mutta tänään nousee hän täydellisessä walossansa! olkoon se niin, jos rakkaat omaisemme ja ystävämme, jotka kuoleman tahi jonkun muun onnettoman tapauksen kautta meistä eroitettuina, mielestämme kuin ruškia aurinko laskeutuwat, ettemme heitä tässä elossa enempätä nähdä saa — mutta onhan se aamu wakenewa, jona me heidät kuin nousewan auringon taas kohdata taidamme taiwaan kirffauksessa ja kunniaassa."

Eustahiuksen suurin tarkoitus ja huoli oli nyt, niin pian kuin mahdollista päästä siihen meri kaupunkiin, johon edellä mainitun laivan piti tuleman, ja jossa hän toivoi löytävänsä awiopuolisonsa, ja pelastawansa hänen niitten jumalattomain ryöwärien kärsistä esiwallan kautta. Wiivyttelemättä läksiki matkalle. Hän riensitiellänsä niin pian kuin waan taissi, ja suinki mahdollista oli kiwistön ja meren välillä, kärsien kauhiasti kuumuutta. Muutamat merikotilat joita hän meren rannikoilta löysi, hillitsiwät hänen nälkäänsä, ja aamu kaste sammutti hänen janoansa. Tällä tawoin matkusti hän muutaman päivän, sifsi kuin viimein eräs jyrkkä ja forkia wuori tuli hänen eteensä, niin ettei edemmäksi

pääsyt. Tästä hämmästyti ei vähän, mutta kohta koki mitä oli tehtävänä. Hän ätkäsi nimittäin nuoren siivulla kaitasen polun, jota myöten alkoi käy'ä, mutta tämä saattoi hänen vieläki kauhiampaan erämaahan. Si missään hawainnut yhtäkään ihmisen jälk'ä; ainoas-
tansa petoin jälkiä näki hän hiekoissa. Hän yöpyi erääs-
sä nuoren rotkoissa, ettei maatesansa tulla metsän pe-
doilta raadelluksi. Alamulla warain läksi taas liikkeel-
le. Erämaa näkyi yhdäti hirveämmältä. Aurinko al-
koi jo laskeutua, eikä hän vieläkään tawannut yhtään
pääsyä. Hän löysi vähäsen wettä eräästä melkeen kui-
waneesta lähteestä, ja muutamat sen erämaan marjat
olivat hänen ainoa wirwoituksensa. Hän luuli olevansa
jo kokonaan hukassa — mutta suureksi iloksensa ätkäsi
taas erään kaidan tien, jota myöten hän vähän aikaa
kulettuansa, näki myös puron nuoren siivulla. Wähän
ajan perästä hawaitti suureksi iloksensa etäällä pitkiä
hedelmä puita, jopa wiheriäisiä laiumiäki, täynnä kau-
neita kukkia, senjälkeen niittyjä ja wiljamaita ja wi-
meiseltä aukeni hänen silmiinsä — kaunis, siwä kylä,
jota hän niin kau'an nähdä halawoinut oli.

Eustahius kiitti Jumalata, joka hänen taas salli näh-
dä ihmisten asumaistoja ja wiljeltyä maata; hän kulki siis
iloisesti sinne ja tuli viimein kylään. Ensimmäisen ta-
lon edessä, jonka siivutse hän kulki, istui eräs wanhamies,
joka näkyi humitteleiwän auringon laskuista. Hänen luo-
nansa ruohoissa leikkitteli kaksi pientä lasta, jotka olivat
warmaan hänen lastensa lapset. Eustahius poikkesi hä-
nen luo kysyen: "eiköhän tässä kylässä saisi yösiä?"
"oi kyllä," vastais äiä, "miksi ei? ja jos sinä hymä-
wieras minua ilahduttaa tahdot, niin jää minun katonni ala-
yökki. Mitä minulla on, on tosin puuttuwainen, mutta
kuitenkin annan minä siitä ilolla.

Eustahius meni samassa hänen keralla sisään. Utä

toi hänelle leipää, juustoa ja viiniä. "Tässä on vähän virwoituusta sinulle," sanoi hän, "siksi kuin tyttäreni tulee niityltä kotiin ja valmistaa ilta ruo'an. Wirwoita siis itesiäsi näillä Herran sunauksella!" Näistä sanoista havaitsi Eustahius vielä suuremmaksi iloksensa, että äiti mahtoi olla kristitty. "Kiitetty ja ylistetty olkoon Jumala," sanoi hän, "joka askeleeni tänne johdatti, sillä katso minä myös uskon Herran Kristuksen meidän Jumalallisen Wapauttajamme päälle." Äidille tuli myös samantainen ilo, hawaitesansa wieraansa olewan Kristityn. Heistä molemmista tuntui kuin olisivat olleet rakkaat weljekset, jotka monen ajan perästä kokonaan vastoin luuloa kohtajaisivat toisensa toisella puolella maailmata keskellä wieraita ja outoja ihmisiä. Molemmat sekä Eustahius, että Klemens (tämä oli äidin nimi) syleilivät toisiaan innollisella ja totisella weljellisellä rakkaudella. Yhteinen usko, toivo ja rakkaus, saattoi heille nyt werratoman ilon ja riemun. He tunsivat jo tässä ensi kohtauksessa senlaisen uskalluksen ja rakkauden toiseensa, kuin olisivat jo kymmenen vuotta toisiansa tunteneet ja olleet ystäwinä.

Nyt tuli myös talonisännän tytär miehineen kotia niityltä. "Katsokaat" sanoi ilahdutettu äiti heille, "tässä rakkaassa wieraassa on Herra meille erään opetuslapsistansa ja ystäwistänsä lähettänyt!" Molemmilla tulleilla oli siitä sydämellinen ilo, ja käsitivät hänen olka terween tultuansa. Eustahius alkoi nyt heille tapautansa kertoa, miten hän uskonsa tähden Kristuksen päälle oli kotomaitansa pois ajettu, miten pahansuowat ihmiset ryöstitivät häneltä waimonsa ja metsän pedot weiwät wiimein hänen molemmat poikansaki. Talon wäki kuunteli tätä sydämellisellä surfuttelemisella ja nuori talon emäntä itki katkerasti hänen kowaa onneansa. Mutta lopussa sanoi äiti hänelle: "älä huoli rakas ystäwä, waan ole toiwossa iloinen! ne unet, joilla Jumala sinua vähän

lohdutti ja wirwoitti, tuntuwat minušta niin toteenki käy-
wän. Eihän sinä itse nähnyt lapsiasi pedoilta raadelluiksi,
kuin ne pois wiettiin; entä he tulimat vielä pelastetuiksi.”
”Miten olisi se mahdollista?” sanoi Eustahius. ”Juma-
lalla ei ole mikään asia mahdotoin,” wastasi ukko, ”me
emme taida Hänen äärettömälle kaiffiwaltiaisuudellensa
minikäänlaisia rajoja panna. Mutta jospa ne unet mer-
kitseiwät tulewaisitati, ja waikka lapsesi myös totisesti
olisimat kuolleet tästä maailmasta, niin eläwät kuitenkin
taiwaan enkeleinä Jumalan istuimen ympärillä, jos-
sa sinä heitä epäilemättä taas nähdä saat! mitä toisaal-
ta waimoosi tulee, niin kyllä Jumala häntä suojelee. Mi-
nä toiwon wahwasti, että sinä Ekyptissä hänen war-
maanki kohtaat ja saat walloilleen niitten jumalattomain
käsistä. Jos en olisi jo näin wanha ja hentola kuin
näet, niin minä itse läksisin sinua sinne saattamaan. Mut-
ta tuo wäwyni Alitus menee luullakseni myös ilolla
sinun kanssasi. Ja jos mielitte pikemmin sinne joutua,
niin teidän täytyy jo huomenna lähteä matkaan.” Nä-
mät sanat lohduttimat suuresti Eustahiusta. Nyt tuos-
tiin iltanen, ja syötyä puheli Eustahius vielä kau’an
näitten hywäntahtoisten ihmisten keralla. Heidän ilofet
kašwot todistimat, miten sydämellisesti he soimat wie-
raansa olewan terween tultuansa, tämä ilahdutti myös
suuresti Eustahiusta. Wakuntettuna tästä kuin myös
tyytywäisenä ja ilosena onnensa kanssa käwi hän wiis-
mein valmistetulle pehmeälle wuoteellensa maata, ja sa-
massa nukkui, sillä hän oli aiwan wäsyksissä ja woima-
toin.

Jo warain seuraawana aamuna, läksiwät talonpo-
jan Alituksen kanssa matkaan. He kiirehtiwät niin pi’on
kuin waan jaksowat matkallansa, ainoastansa kuumim-
man puolipäiwän aikaan täytyi heidän olla paikoillaan.
Wuorilta maakylään päästyänsä lainasi Eustahius jään-
neillä rahoillaan kamelin, joutuaksensa kiireemmin ja mu-

lawemmin matkan päähän. Viimein tulivat erään meri kaupunkiin, jonka haminassa seisoi monta laivaa ankfurissa. Eustahius alkoi siis katsella laivoja ja wä hän ajan perästä löysiki suureksi iloksensa sen laiwan, jolla hän puolifoneen ja lapsineen matkusti. Mutta että se oli rannalle wedetty, tämä ihmetytti häntä wä hän. Hän katseli tarkoin sitä jokapaikasta, ja kaitfi häneltä jo laiwalla ollessaan tehdyt merkit, sopiwat nyt hywin yhteen.

Eräs päiwämies, joka siinä tawaraarkulla istui, huusi hänelle: "mitä sinä sitä niin tarkoin katselet joka paikasta? wai mielikö ostaa sitä?" Eustahius, jolle nämät sanat tuntuivat pilkalta, katsohti tuimasti miehen päälle, sanaakan hiiskumatta. "En minä suotta puhu!" sanoi mies, "tämä laiva on myötävänän; sillä sen isäntä, eräs äärettömän rikas muriaani, kuoli muutama päiwä takasin." Eustahius alkoi nyt miestä laweammin kysellä. Mies wastasi: "niin on totisesti kuin sanon, usko minua. Toispäiwänä wasta tuli tämä laiva tänne; mutta isännälle ei onnistunut päästä elossa maalle; minä olin myös siinä saapuwilla, kuin hänen ruumistansa kannettiin laiwasta rannalle. Hän kuului kuolleen äkisti." "Sepäs on ihmeellistä!" sanoi Eustahius; "mutta ole niin hywä ja sano minulle, missä on rouwa, joka laiwalla myös tänne tuli?" "rouwa," sanoi mies, "ei tänne yhtään rouwaa tullut." "Yksi rouwa piti waarmaanki oleman laiwalla," sanoi Eustahius; "sano minulle hywä ystäwä, mistä minä hänen löytää taitaisin, sinä ototat siinä hänen awiomiehellensä werrattoman rakkauden palveluksen." Mutta mies seisoi waan sen päällä, ettei hän nähnyt minkäänlaisia rouwaa myötä tulleeksi.

Rakki kauppiasta, jotka parailaan sattuiwat siitä siwutse kulkemaan, seisattuiwat kuuntelemaan puhetta. "Se on niin kuin tämä mies sanoo," sanoi yksi heistä, "minä tuotin tawarani tällä laiwalla tänne; ja olin itse

saapuilla kuin se lastattiin ja kuin tyhjennettiin, mutta en minäkään sinä minkäänlaisista rouvaa nähnyt, ei laiswalla ollut muita kuin laiwan miehet ja isännän kuollut ruumis.” Eustahius kertoi heille tapauksansa niin lausealta kuin hän tarpeelliseksi näki, ja rukoili sitten kauppiaita, toimittamaan hänelle tilaisuutta saadaakseen nähdä senaikuksia laiwan miehiä, tiedustaaakseen heiltä aviopuolisoitansa, kussa hän nyt olisi. Kauppiaat sanoivat tosin olewan työlään saada heitä nyt käsiin, sillä ne olivat hestit isäntänsä kuoltua palkkaatuneet muihin laiwohin ja kenties olivat parillaan jok’ainoa merellä, sillä kauppa kulkee kowasti. — ”Mutta kuitenkin tahdomme koetella,” sanoivat samaissa eroten. Kohta palautuivatki kahden miehen kanssa takasin ja sanoivat: ”kaikeksi onneksi saimme vielä nämät kaksi käsimme; mutta he eivät tunnusta yhtään rouvaa olleen laiwalla.”

Eustahiuksen pyynnöstä waadittiin molemmat oikeuteen. Miehet hämmästyivät suuresti, nähdeksään kokonaan wastoin luuloansa Eustahiuksen, jonka olivat lapsineen tyhjään erämaahan jättäneet. Myös hän tunsi heidät aiwan hymin, ja alkoi siis heiltä kysellä, minnekö hänen puolisonsa saattoivat. He kyllä todistivat Eustahiuksen, waimoneen ja lapsineen olleen heidän laiwalla, mutta kuin ei heillä ollut millä maksaa wetopalikka, käski laiwan isäntä soutamaan Eustahiusta poikineen rannalle, mutta waimon pidätti hän orjaksensa; sitten oli laiwan isännällä kiihtynyt rakkaus waimoon, mutta kuin ei toinen ollut suostuwainen hänen tuumiinsa, niin pisti hän hänen kerran miekalla kuoliaksi ja paiskasi ruumiin mereen. Tämän kauhian työn tehtyä oli hänen tuntonsa tullut lewottomaksi; ja muutaman tiiman kuluttua oli hän itsekön kuollut. Mutta ettei tämä tapahdus olisi herransa kuoleman jälkeen tullut hänelle häpeäksi, olivat yhteisesti päättäneet olla koko asiasta waiti, mutta koska he nyt waadittiin oikeuden eteen, niin täytyi heidän muka to-

tuuden tunnustaa, vaikka heille miten kävisi. Tämän tunnustuksensa walalla wahvistettua, menivät pois.

Mutta miten kipiältä tämä kävi Eustahiuksen sydämelle, sitä ei taida mikään kieli selittää. Hämmästyneenä ja murheellisena, käveli pitkin meren rantaa edestakasin. Viimein seisahdui, ja katsahdun tyynelle silmissä taiwaasen, sanoi: ”Moi hyvä Jumala, niin se siis oli Sinun sallimisestasi, että rakkaan puolisoni täytyi kuoleman kautta minuista erota! sentähden annan minä siis itseni ja onneni nyt kokonansa Sinun tahtosi alle, synnässäsä nöyryydessä. Sinä olet awiopuolisoni luoksesi ottanut. Ah, se on kuitenkin paljoa parempi, että hän kuoli werisellä kuolemalla, kuin että hän olisi syntiin ja häpiään antautunut.” — ”O minun rakkain Leopistani,” sanoi vielä, ”niin en siis saa enempäätä nähdä sinun sulloissa kaswojessä tässä maailmassa! suokoon taiwaallinen Isä että minä kuitenkin toisella puolen hautaa woissin sinua ja rakkaita lapsiani kohdata Jumalan istuimen ympärillä.”

Hänen matkatowerinsa Klitus, walmiisti sillä aikaa kuin Eustahius oli oikeuden edessä hyvän yössän, hän oli kamelin syöttänyt, juottanut ja asettanut lepäämään. Hän sai myös suureksi mielipahaksensa tietää, että laiwalla tullut rouwa oli tiellä murhattu ja heitetty mereen. Tämä helläsydäminen maanmies kuunteli myös tätä kauhistuen ja suurella surkuttelemisella. Westi silmin lähestyi murheellisista Eustahiusta, joka itkien katseli mertä. ”Ah hyvä ystävä,” sanoi hän, ”ei se minua ihmetytä, etkäs niin mertä katselet, sillä se on awiopuoliossi hauta. Mutta katsahda myös ylös taiwaasen! vaikka hänen ruumiinsa on meren pohjassa, niin on hänen sielunsa kuitenkin taiwaassa! hän kuoli kaikkein ihanimmalla kuolemalla — sillä hän suostui paremmin kuolemaan kuin syntiä tekemään. Sentähden älä niin kowin sure, vaan ole sen sjaan iloinen ja kiitä Jumalata!” ”Tosi on ra-

kas ystävää sinun puheesi,” sanoi Eustahius, puristaen hänen kättänsä; ”kiitetty olkoon siis Jumala — hän on jo suolemansa kärsinyt, vaikka se hänelle kyllä katkera oli, ja päässyt tästä surun olosta taiwaan iloon ja autuuteen. Suokoon Jumala, että meidänkin loppumme, vaikka se olisi vieläki karvaampi ja katkerampi, myös niin autuas olisi.”

Seitsemäs Luku.

Päiväläinen.

Eustahius ja mainittu talonpoika Klitus kävelivät hyvän aikaa äänettöminä meren rantaa edestakasin, ja ainoastaan sydämissänsä puhutellen Jumalata. — Wiimein sanoi Klitus: ”nyt alkaa olla jo hyvin myöhä, ja minä olen sinulle iltasen ja vuoteen valmistanut yöpajassa, sentähden etkös jo läksisi lepäämään?” Eustahius meni siis hänen kansansa mutta hänelle ei tahtonut mitään maistua ei ruoka eikä juoma, eikä hän woinut nukkua. Klituksen kansa oli samate laita. Istuivat sentähden kau’an walweilla, puhellen siitä onnettomasta tapauksesta.

Wiimein sanoi Klitus: ”no eihän sinulla täällä Egyptissä ole enempätä mitään muuta asiata toimitettavana; mitäs nyt ai’ot ruweta tekemään?” ”Siitä en ole vielä ajatellut,” wastasi Eustahius. Mutta ei minulla luullakseni jää muuta tehtäväksi, kuin jossa kussa paikassa maan päällä etsiä itselleni jonkun luolan päättääkseni siellä murheellisen elämäni, jos ei Luoja minulle enään parempata onnea suo.” — ”Noh käänny sitten minun kansani takasin,” sanoi Klitus. ”Huoneeni ja koko

talouteni ovat sinulle altisna. Suurempaa iloa ei taida wanhalle isälleni, rakkaalle waimolleni ja lapsilleni taapahtua, kuin ettäs tulet meille asumaan.” Wähän aikaa ajateltuaansa, sanoi Eustahius: ”Koh hyvä, minä lähden kanssasi. Mutta etten minä rasitukseksi sinulle ja pereellesi olisi, en tahdo syödä leipääsi joutilana, sillä Apostoli sanoo: ”Ken ei tee työtä, sen ei pidä syömään.” Sentähden tahdon jakaa kerallasi päivän helteen ja auttaa sinua työssäs. Sama käsi, joka ennen niin woimallinen oli miekkaa käyttämään, ei ole suinkaan olewa huono kyntämään.” ”Hyvä on,” sanoi talonpoika; ”tule waan kanssani, me tahdomme elää niin ilofesti ja sopusaasti keskenämme kuin rakkaat weljekset muinonki.”

Jo aamulla hywin warain nousivat ylös ja läksivät taas matkustamaan. He tulivatki onnellisesti takaisin kylään, jossa he otettiin suurella ilolla mainitulta perhe-kunnalta vastaan, mutta kuultuaan suruisia sanomia muuttui heidän yhteinen ilonsa paikalla yleiseksi murheeksi. — Mitä kuultuaan Eustahiuksen aivotuksen ruweta työhön käski, puisti harmaata päätänsä, eikä olisi sitä mielellänsä suonut, mutta Eustahius pysyi lujana päätöksensä; yhtä rukoili hän waan heitä, nimittäin saada lupaa rakentaa erinäisen pienen tupasen talonpojan huoneen takana olewalle mä'elle, jossa kaswoi paljon palmupuita. ”Tuolla,” sanoi Eustahius, näyttäin mä'elle, ”noitten puitten wälillä, soisin tupani seisowan, jossa joutilaat hetkeni woisin wietää rauhallisessa yksinäisyydessä, rukouksissa ja tutkistelemisissä.” Niwan miehellään lupasivat nämät hyvät ihmiset täyttää tässä hänen tahtoansa. Jo toisena aamuna ruwettiin työhön käskiksi; Eustahius itse auttoi heitä siinä nutterasti. Tupanen tuliki kohta walmiiksi. Katto oli siinä ol'illa peitetty, seinät tarkasti liitetyt ja sammaloitut. Tupanen näytti tosin hywin puuttuwalta; mutta se oli, ei ainoastansa hywin hyödyllinen warjo sateelta, mutta myös

hywin suojelewainen tuulta ja hallaa vastaan (sillä tällä paikkakunnalla ei sada koskaan lunta). Se oli ja'ettu kahteen osaan: ensimmäinen puoli oli hänellä asuntohuvoneena, toinen makuukammarina.

Tämmöisessä köyhässä majassa, olki katoksen alla, asui nyt se mies, jonka asuntohuvoneena oli ennen ollut komea ja iso hovi, ja se, joka ennen niin suuressa kunniasassa oli, teki nyt utterasti kaikenlaisia maan töitä. Mutta Eustahius teki työtä mielellään ja huwitukseksensa; hän ajatteli kuin muinoinen Ruomin viisas, joka sen miehen onnelliseksi ylistää, joka ollen kaukana maailman huolista (s. o. asuu erokkaana, niinkuin monet vanhaan aikaan tekivät), kyntää maata eläemellensä, vapaana kaikista synnin himoista ja ahneudesta. Hän oli suuren ja kuuluisan sodan päämiehen Cincinatusen kaltainen, joka, kuin Ruomin Senaatin lähetyksmiehet häntä vaativat foršiaan sodanpäämiehen virkaan, myös oli maata kyntämässä; josta hän läksi ääretöntä sotajoukkoa kuletettavaan sotaan, ja sodan päätettyä taas palasi maatansa kyntämään, ja ylönkatsoen kokonansa kaikenlaisen maallisen turhuuden oli mieluisemmin maanviljelijänä, kyntäin ifänsä maata.

Soutilaisaikana, kuin Eustahius oli vapaa töistä, istutti hän kaikellaisia hedelmä puita majansa ympärille, kylwi niitten ympäri kaalia, papuja ja muita peltokasvamia. Sitten kävi iltaselle kyläläistensä kanssa, useimmittain ulkona ilman alla, jonkun puun varjossa. Ruoman valmistti hän useimmittain itse; ja padan tulella ollessa, luki (ettei muka räpäyhtäään ajasta tuhлата) tahji uutta testamenttia, tahji jotain muuta hyödyttäväästä kirjaa.

Iltasen syötyä, meni hän tavallisesti puisele penskillensä istumaan, joka oli tehty palmupuitten väliin, lähellä tupasensa ovia. Sitten kokoutuivat sinne taval-

lifesti koko se vähänen perefunta hänen ympärillensä, kuuntelemaan häntä; auringon laskeutuesssa ja kuin tähdet alkoivat jo vähitellen tulla näkyviin, puhui heille elävästä uskosta Jumalan ja Waapahtajan päälle, ja siitä ihanasta taiwaasta, joka odottaa heitä ylempänä tähtiä, koska maailmaa wajoaa iankaikkiseen yöhön. Sunnarella ilon liikutuksella kertoi hän heille siitä taiwaallisesta ilmeistyksestä, joka hänelle metsässä tapahtui; siinä siwussa selitti myöskin, miten itse kristillisestä uskonopiosta on ainoastansa oikian rauhan saavuttanut, ollen waikuttettuna iankaikkisen elämän osallisuudesta. Hän kertoi myöskin heille merkillisimpiä elämänsä tapauksia, joista hän heille soweljaimmiksi näki. Tästä hawaitsiwät ettei pienessä tahi halwimmassa wirassa ole ollut sotawäen keskellä; mutta että hän sama kuuluisa sodanpäämies Plasidius onkin, siitä ei hän heille sanaakaan wirkkanut. He tunnswat häntä ainoastansa kristilliseltä nimeltään Eustahius.

Kaikki muut kyläläiset, paitsi sitä perefuntaa, jonka luona Eustahius asui, oliwat ristittymättömät. Mutta Eustahiuksella oli suurimpana ilona ja huwitukseksena, tehdä kaikille joka tilaisuudessa hywää ilman eroitusta. He pitiwät siis kaikki häntä suuressa arwossa, forkiamman älynä suhteen kaikissa asioissa ja kuunteliwät mielellänsä hänen opetuksia ja neuvoja. Ja niinkuin heillä silloin oli hywin suuri rästus metsän pedoista, ei ainoastansa jalopeuroista ja susista, mutta myöskin karhuista, jotka suuresti raikeasiwat heidän raawaita, myöskin heitä vastaan tiesi Eustahius karkotus koneen keksä, hän otti suojeluksensa alle koko kyläkunnan karjan, ja oli monasti yöt jahdiessa ja wahdiessa. Ja niinkuin jahdin tarkoin tietäwä mies, neuwoi hän eräitä nuoria miehiä, wastustamaan ja woittamaan petoja. Hän oliki aina jahtiwoutina jahdiessa; moni metsän peto tuli tapetuksi, ilman heikkään wahingoittamatta tahi haawoittamatta.

Niin kuin jo mainittiin, oli koko kyläläisillä suuri rakkaus ja luottamus Eustahiukseen, mutta erinomattain mieswäellä. Hänen hyvä sydämensä ja rehellisyytensä, joka loisti köyhäin talonpoikasten waatetten alta ja näkyi kaikista hänen luontonsa waikutuksista, saattoi heidän häntä armossa pitämään, ja ihmisrakkautensa kiinitti kaikkein sydämet kohtaansa. Koska hän päätetyn päivä-askareensa perästä tuli puitten alla istumaan, jotka hänen majansa ympäröiwät, eneni melkeen joka ilta miehiä hänen ympärillensä, uisimmat tulivat waimoneen ja lapsineen siihen, ja kaikki kuunteliwat tarkasti jokaista hänen sanaansa. Kaikkein enimmästi puhui sitten oikian kristityn onnellisuudesta. Hänen puheensa parsi oli samallinen, kuin kaikilla niilläki, jotka totuudella Jesusta tunnustawat, nimittäin: ”minä uskon, sentähden puhunki.” Ja niinkuin sanansa tulivat sydämeistä, niin meniwätki sydämiin. Yhdäti enemmin lisäytyi uskowaisia Kristuksen päälle. Heidän sekaan tuli myös eräs kristittyin pappi asumaan, ajettuna pakanoilta maanpakolaisuuteen, tämä kastoi heitä ja jakoi heille Herran ehtoollista. Eustahiuksen maja oli yhteisenä kokoushuoneena. Muutaman ajan perästä täytyi jo Herran ehtoollista wiettää palmupuitten alla Eustahiuksen majan edessä, sillä uskowaisia lisäytyi yhtenäin. Wiimein sai Eustahius myös sen ilon nähdä, että kaikki kyläläiset autuuiwat Kristin uskoon ja muuttuuiwat siwäksi kristilliseksi seurakunnaksi.

Kahdeksas Luku.

Lähetysseurakarit.

Tässä rauhallisessa kyläkunnassa wietti Eustahius

täyttä wiiftoista vuotta. Ufuen kyläläistensä kanssa so-
winnossa ja rakkaudessa, kuin myös ollen tyytyväisenä
onnellaan, ei hän enempää mitään tietänyt, mitä muual-
la maailmassa tapahtui. Eräänä iltana myöhään, kuin
jo aurinko viimeisillä säteillään walaisi ainoastansa
korkeimpiin wuorien nyppylöitä, ja hän tawallisuudensa
jälkeen ajoi kotia uupuneita kyntöhärkiä edellensä, näki kaksi
sotamiestä kylää lähenewän, sillä näitten wälkkywät sota-
asetet näkyiwät jo hywin etäältä. Eustahius ollen myös
uros ja pääälliseksi entinen sotapäällikkö, oli suuresti iloi-
saan heitä nähdesfänsä ja seisahhti heitä odottamaan.
Mainitut sotamiehet tulivat sentähden suoraan hänen
luoksensa, mutta ken taitaa selittää Eustahiuksen häm-
mästystä, nähdesfään heissä — entiset uskolliset palwel-
jansa Agatsiuksen ja Antiokuksen. Mutta eiwät häntä
tunteneet, sillä hänen kaswonsa oliwat päiwettyneet, ja
köyhän talonpojan sarkainen waatteus teki hänen heidän
silmissä wieläi oudommaksi. Ja miten taisiwaat luullakkaan,
että tämä nyt heidän edessä seisowa köyhästi waatetettu
maanmies olisi heidän entinen waltiansa ja sotapäällik-
könsä.

Kuin nyt tällä tawoin tulivat hänen luoksensa, o-
jensi Eustahius heille kättänsä ja sanoi suurella ilolla:
"terwe' tulemastanne, rakkaat ystäwäiseni! mikä kumma
teitä tälle maailman haaralle kuletti, jossa jo niin moneen
wuoteen ei ole yhtäkään Ruomin waltakunnan sota asetta
näkönyt?" Agatsius wastasi: "terwe', terwe' kunniallinen
maanmies! mitä asiaamme tulee, niin meidän täytyi kei-
sarin käsystä lähteä joka haaralta etsimään sitä mainiota
kuuluifaa sotapäällikköä Masidiusta, mutta owatpa nuo
waimamme tähän asti menneet hukkaan, emmekä luule
häntä enää löytäwämme." Tästä hawaitfi Eustahius ett-
eiwät warmaankaan tunne häntä, ja sentähden ei hänkään
tahtonut kohta itseänsä heille ilmoittaa, mutta ensin koe-
tella tokko he lienewät, wielä hänen entiset uskolliset ys-

täwänsä, ja toiseksi mitäwarten keisari, joka hänen ensin maanpakolaisuuteen laittoiki, nyt lähetti etsimään häntä. Sentähden ei hän muuta sanonut, kuin: ”no, kenties te tämän Plasidiuksen löydätte ennen kuin luulettekaan, — mutta niinkuin nyt on jo aurinko laskeutunut ja luullakseni olette matkasta wäsyneet, niin tulkaat luokseni lewolle, minä ko'en toimittaa teille woimiani myöten hywän iltasen ja yöwuoteen.”

Sotamiehille ei tarwinnut kertoa tätä pyyntöä, he meniwät mielellään hänen keralla; mutta kuitenkin käwi se heiltä kummaksi että heitä niin ystäwällisesti kohdeltiin. ”Menkääät tuonne sisään” sanoi Eustahius, näyttäen ruoskallansa majaan, ”minä tulen paikalla perässä; minun täytyy ensin vähän huolta pitää näille wäsyneille luontokappaleille.” ”Tuonneko sisään, tuohon köyhään majaan?” kysyi Agatšius, ”etkö sinä ole tuon howin talonpoikia?” ”Ei,” wastasi Eustahius, ”minä olen ainoastansa heidän renkinä, mutta kuitenkin wakuutan teitä, että tulette tyytywäisiksi minunki illallisellani.” ”Moi hywä, saadaan nähdä!” sanoi Agatšius, mennen mäkeä ylöspäin, ja Antiofus seurasi häntä.

Eustahius ajoi härät talliin, pani heille ruo'an esteen, meni sitten talonwä'en puheille, ja sanoi: ”minä kohtasin tuolla kujalla kaksi tästä läpitse kulkewaa sotamiestä joita minä pyysin luonani yöpymään, ja he olemat nyt majašsani; eikös käwisi laatuun, että minä heille toimitaisin kunnollisen iltasen ja vähän wiinaa wirwotukseksi*); minä rukoilen sentähden teitä auttamaan minua tässä tarpeessani. Minä olen walmis kiitollisuudella pal-

*) Tästä ei ole puhe palo- mutta puu-wiinasta, sillä palowiina ei siihen aikaan vielä löytynyt; wasta w. 1313 j. Krist. ruwettiin sitä polttamaan. — Syrakki puhuisaan wiinasta ei tarkoita myöskään muuta kuin puu-wiinaa, joka kohtuudella nautittu saattaa tosin ilosen mielen ja on päälliseksi hywin terweellistä. Suom.

kitsemaan teille, mitä he nyt kuluttawat.” ”Mitä joutawia, lausui talonifantä, johan sinä sen olet satakertaisesti ansainnut; ja paitfi sitä onhan se meidänki kristillinen welwollisuutemme majoittaa matkalaisia.” Emäntä sanoi: ”ja kaikkefi onneksi on minulla vielä hywä reifi siitä hirwestä jäl'ellä jonka tuonnoin ammuin; minä paistan sen paikalla. Wiinaa saat myös samassa niin paljon kuin tahdot, ja warsinki sitä kaikkein parasta kuin meillä löytyy.” Hän meni ja toi samassa leipää ja tuopillisen wiinaa, sifsi kuin hän muka walmistaifi iltaru'oan, wirwoituksefi matkalaisille.

Sill'aikaa kuin Eustahius leipä ja wiinatuoppi kädesä tuli majaan, oliwat jo miehet riisuneet päättänsä waatteensa ja kiiltäwät sotaaseensa ja istuiwat pöydän ääressä; Eustahius täytti puifet pikarit wiinalla ja sanoi ystäwällisesti: ”wirwoitakaa itsänne wähän näillä Herran lahjoilla, kunne iltanen joutuu.” Agatsius otti samassa pikarin käteensä, joi ja sanoi: ”niin hywää wiinaa en toiwonut tässä köyhässä majassa, ja totuuden sanoakseni, en myös niin hywää miestäkään.” Molemmat joiwat ja tuliwat iloisiksi; ja nyt alkoiwat he wasta oikein puhella siitä muka muinoisesta sotapäälliköstänsä Plasidiuksesta. Agatsius sanoi: ”hän on se mies, jota me enemmän kaikfia muita maan päällä arwoissa pidämme ja rakastamme, jonkatähden saissimme sydämellisesti taas nähdäksemme häntä; sillä me palwelimme hänen hoitonsa alla; en tahdo mainitakaan siitä, kuinka toimellinen ja wiisa hän wiraassansa oli, ja miten taitawa hän oli sotameinoissa; miten paljas hänen katsantonsa teli jokaisen urhoolliseksi ja kuinka hän kaikille sotamiehille oli ystäwä ja isä; jos näistä rupeaisinki kertomaan, niin et sinä kuitenkaan hywä ystäwä mitään ymmärtäifi; mutta soisin kuitenkin, ettäs olisit häntä kotonansa howissansa nähnyt, miten hän siellä oli sula rakkaus ja hywynyys; miten taitawaesti hän talonsa hallitsi; ei kelleään nähty, rikkaimpia

niittäjä ja parempaa farjaa kuin heillä oli; mutta tämä kaikki on vielä vähän; hän oli mainion rehellinen ja oppettawainen kotolaistensa keskellä ja hänellä oli walitut palveljatki; ja sinä mahtanet sen uskoa eli ei, me asuimme tänään korkean miehen kanssa yhteisen katon alla, me olimme niin onnelliset, että saimme olla hänen uskottuina palveljoinaki; ja waikka olemme paljaat sotamiehet, niin kohteli kuitenkin meitä kuin rakos ja helä isä lapsiansa, tahi kuin weli weljensä. Ah, kuin minä waan joskus al'an oikein muistella niitä entisiä onnellisia aikoja, niin suru ja ikäwöitsemisen itku täyttävät sydäntäni!" tässä pyyhkäsi kertoja hihallaan jotain silmänsä folkasta; "mutta mitä? sanoi hän vielä, ne owat jo kau'an ohitse menneet, eikä meillä ole sitten yhtään iloiista hetkeä ollut. Koko sydämemme kytee taas saadaksamme nähdä häntä. Parempaa miestä ei taitane olla koko maan piirillä!"

"No no hyvä ystäwä, "sanoi naurahain Eustahius, "älä sinä toki häntä nyt niin ylimäärin ylistele, luullakseni ei ollut hän hiuskarwanakaan werran parempi minua."

"Miten?" sanoi kiivaasti Ugatssus, "ei hiuskarwanakaan parempi sinua. Ja, funniallinen talonpoika, warmaankan ei sinulla ole kuulenma järin huonot ajatukset itsestäsi; niin hyvä ja toimellinen mies kuin sinä muutoin mahtanet olla, ei sinun kuitenkaan pidä wetämän hyviä omaisuussiasi meidän sotapäällikömme sen kuuluisan Plasidiuksen weroille. Muutoin minä alkasin epäillä täydestä ymmärryksesestäsi."

Antiofus keskeytti towerinsa puheen, sanoin: "myös hänen amiopuolionsa on aiwan suloinen ja ihana rouwa ja kokonansa semmosen miehen weroinen; heillä oli myös kaksi lasta — oi kaksi ihanata poikaista, wanhin, mustine kähärä tuffineen, oli kokonaan isänsä kuwa; nuorempi walkean haalein hiuksin oli taas äitinsä näköinen.

Heitäki soisit nyt nähdäkseni; jo mahtanewat olla kaks kunnista miestä; me sotamiehet sanelimme usein keskenämme: kas noista taitaa isompana epäilemättä tulla kaks samanlaisia urosta kuin isänsäki; jos ei vieläki uhkeampata.”

Eustahius tuli kaikfia näitä kuuluaansa suuresti liikutetuksi, ja erinomattain hawaittuaan heidän olewan vielä rakkaat ja uskolliset kohtaansa; vielä enemmän käwi hänen sydämelle, kuin he muisteliwat niitä onnellista aikoja, kuin hänellä onnen ystäväinsä, puolionsa ja lastensa keskellä oli; hän tuskin taissi pidättää kyynelitä, jotka wätisit tahtoivat puheta hänen silmistänsä. Hän nousi, katsahti ikkunasta ulos ja sanoi wapisewalla äänellä: ”puheemme alla on jo melkeen pimiä tullut. Minä menen sentähden noutaaman walkiata ja katsomaan eikö jo iltanen walmis lie.” Mutta hän läksi majastansa, ei niin paljon iltaruon tähden, kuin että saada sillä tavoin tilaisuutta kylliksi itkeäksensä heidän näkemättänsä.

Hänen pois mentyä, sanoi Antiofus: ”kuuleppas weli, miten lienee sinun kanssasi, mutta minuista näkyy tämä mies olewan meidän mainion päämiehemme Plasidiuksen kaltainen. Mitä enemmän minä häntä katselin, sitä enemmän näytti hän kaltaiseltaansa. Myös tämän miehen ääni ja puheen parsi on kuin Plasidiuksella; taannon tuntui minulle wälistä, kuin näkisinki omilla silmilläni entisen rakkaan herramme kaswot; katsoppas häntä oikein, kuin hän tulee takasin entä hän kaikeksi onneksemme lieneeki sama, jota ha’emme.”

Agatsius wastasi: ”mikä sinulle tuli! oletko sinä houkka? miten se olisi mahdollista, että meidän kuuluisa sota päällikkömme olisi talonpojan renkinä! miten taitasi hän sillä kädellä, joka muinoin niin taitawasti miekkaa käytteli ja waltitsi koko Ruomin waltakunnan sota-asioita, nyt hosuskella fyntöhärkiä ja niitten perässä jopotella? kyllä se niin on, että tämä mies näyttää häneltä hywän-

tahtoisuutensa suhteen. Mutta kenties sydämellinen halumme pikemmin saadaksemme häntä nähdä, kuin myös wiinan maisteleminen sen niin meille kuwaileewat.” — ”Mutta,” sanoi Antiofus, wähän ajateltua, ”minä tiedän erään luotettawan merkin, josta Plasidus voidaan epäilemättä tuntea: hän tuli ferran eräässä sodassa wihollisen keihäältä haavoitetuksi tuosta — kaulan kupeesta, jossa sattui olemaan pieni aukaama haarniskausta ja tyyperiästä. Eikä se ollutkaan joku pienonen wiiva, sillä keihäs oli siihen jokseenkin sywälle männyt; haawa tuli kuitenkin pi’an parannetuksi, mutta siihen jäi arpi, jonka kanssa hän luullakseni hautaankin mänee; sentähden kuin hän nyt tulee sisään ja me äkkäämme mainitun arwen hänen kaulassansa, niin emme tarwitse wähdätkään epäillä, ettei ole sama meidän muinonen rakas sotapäällikkömme.”

Kohta tämän jälkeen tulifi Eustahius palawan lampun kanssa sisään, ja asettain sen pöydälle, kuuristui sen ylitse, laittaaksensa paremmaksi lampun sydäntä. Samassa katsahtiwat miehet hänen kaulaansa, jota hän piti paljanaan sen maan tawan jälkeen, ja näkiwätki selkiästi arwen hänen kaulassansa. Paikalla hyppäsiwät molemmat yht’aikaa pöydän luota, kokonaan tainnuksissa hämmästyksestä ja ilosta, ikään kuin oliswat tulleet houkomielisiksi, sillä eiwät enempäätä tietäneet, mitä tekivät; wälistä itkiwät, wälistä taas riemuitsiwt, lankesiwt hänen kaulaansa, kastiwat häntä tyyneleillänsä ja suusteliwät häntä. Tämän häimäyksen ohitse mentyä lankesiwt wiimein polwillensa hänen eteensä, rukoillen anteesi liikaista rohkeuttansa, jolla he kohteliwät häntä sydämellisessä ilossansa, eikä osoittaneet hänelle ensin sitä kunniaa kuin hänelle tulee. Sitten ottiwat häntä taas kädestä tiini, ikään kuin pel’äten, ettei kaikki tämä, mitä nyt silmillänsä näkiwät, olisi waan paljasta uninäköä. ”O sinä urhoollinen sankari,” sanoiwat,

"meidän rakastettu sotapäällikkömme Plasidus, tahi oikeemmin, sinä suuresti kunnioitettava Eustahius, joksi sinä kasteessa nimitettiin! meidän paras ystävämmme, hywäntekijämme ja isämme! katsahda nyt meidän sinun köyhän palvelijais puoleen, tässä sinun jalkoisi juurella; mutta ah minäläisessä tilassa me kuitenkin nyt näemme sinua! miten suuri muutos on kansasi tapahtunut sitten kuin viimeiksi meitä sotaan johdatit, tahi kuin me kotonasi rauhan suloisuutta nautitsimme. Mutta ah, sinua ei ole yksikään armahtanut niistä monista, joita sinä aikonasi autoit hädissänsä ja joilla siitä syystä olisi ollut suuri welwollisuus kiittää sinua! Ja, missä on sinun rakas ja ihana awiopolisoifi Theopista? Kuska ovat sinun rakkaat poikasi, se suloinen Agapius ja se ihana Theopistus? Mintähden asut näin yksinäisenä ja niin kuin karkilta hylättynä tässä waiwaloisessa majassa? Eikö sinulle karkista onnestasi ja kunnia-merkeistä ole enää muuta jällelle jäänyt, kuin tuo arpi? Ah, sano meille, olemmeko totisesti taidossamme, tahi pettelewättkö meitä ajatuksemme, ja oletko se, jota me niin suurella halulla ja ikäwöimifellä olemme tähän asti turhaan joksapaikasta etsineet?"

Eustahius, jolla jo kauan olivat kyyneleet silmissä, tuli nyt kokonansa liikutukselta woitetuksi, semmenkin kuin hän kuuli awiopolisotansa ja lapsiansa mainittawan. Hän rupesti niin katkerasti itkemään, että kyyneleet eivät ainoastansa waluneet kaswojansa myöten alas, mutta kastivat myös hänen waatteensakin. "Ah minun rakkaat ystäväiseni," sanoi hän viimein, "minulla on teille hywin surullinen tapaus kerrottawana. Molemmat poikani ovat jo kau'an fuolleet, he tulivat metsän pedoilta raadelluiksi. Puolisoniki tapettiin miekalla eräältä mieheltä, joka oli metsän petojaki julmempi, sitä kuin ei hän tahtonut taipua syntiin ja häpiään. Minä olen jäänyt, niinkuin itsekini nä'ette, kuin yksinäinen murhettawa

lintu puun oksalle tähän maailmaan, kau'as eroitettuna kaikista rakkaista ystäväistäni ja omaisistaani. Ajalaisen hyvyyden kadottamisesta en tahdo mainitakaan. Mah-
taa nyt maailma kutsua minua miksi hyvänsä; ja mah-
dan myös tästälähin olla aina wahwa todistus kai-
ken maallisen onnen pysymättömyydestä, siitä en huo-
li. Mutta se saattoi waan syvän haaman sydämelleni,
että rakas puolisoni ja ihanat lapsukseni niin äkästi
minulta poistettiin. Tämä haawa ei minulta niin
kohta parane, kuin se, jonka vihollisen keihäs minulle
teki. Edellinen haawa on vieläki werinen ja niinkuin
äskän lyöty. Mutta kuitenkin uskon sen tapahtuneen
Jumalan isällisestä tahdosta. Kiitetty ja ylistetty olkoon
Hänen pyhä nimensä! Toivoni perustan wahvasti
näille sanoille: "tämän ajan waiwoja ei voida koskaan
taiwaallisen kunniaan ja autuuteen werrata. Siellä
saamme taas kohdata rakkaat omaisemme ja ystävämmet!"

Wieraat tulivat myös suuresti liikutetuiksi hänen
puolionsa ja lastensa kowasta onneesta, mutta vieläki e-
nemmin murheellisen isän ja awiomiehen katkerista tyy-
neleistä; ja he rupesivat myös niin surkeasti itkemään
ja walittamaan, kuin olisivat lapset siinä heidän silmäinsä
edessä tulleet metsänpedoilta raadelluiksi, ja ikään kuin o-
lisi rouwan werinen ruumis siinä siwulla ollut.

Talon wäki, kuultuaan ensin ilorähinän ja sitten
itkun ja walituksen majaasta kaikuvan, riensi sinne,
nähdäkseen mitä muka siellä senlaisia tapahtuu. Eus-
tahiús sanoi heille: "nämät sankarit owat minun us-
kollisia ystäviäni ja entisiä kotolaisiani. Näkettäin was-
ta tunsivat minun ja siitä oli heillä suuri ilo, mutta
saatuensa tietää waimoni ja lasteni kuolemasta, tulivat
suuresti murheellisiksi ja rupesivat näin haitiasti walitta-
maan."

Tämä hyväntahtoinen perekunta tuli myös tästä

kyyneleihin asti liikutetuksi. Mutta kuin Agatzius näki heidän Eustahiusta vertaisenansa kohtelewan, ja etteivät vielä tietäneet, miten isossa arvoissa ja kunniaissa hän ennen maailmassa oli, sanoi hän: ”te ette ensinkään tiedä, miten suuriarwoista miestä tässä köyhässä majassa pitäneet olette. Tämä mies, joka nyt luonnanne leipäpalaansa hiellä ja waiwalla ansaitsee, ruokki itse ennen lukemattomia ihmisiä. Hän, joka nyt teitä päiwäläisenä palwelee, oli ennen kaiken sotajoukon päämiehenä, ja monta tuhatta sotasankaria tottelivat yhtä hänen wiittaustansa; sillä tämä, joka nyt edessäanne seisoo, ei ole kukaan muu, kuin se muinonen kuuluisa ja forkiasti kunnioitettu Ruomin sotawäen päämies Plasiidus.”

Tämän kuultua hämmästyivät kaikki talonwäti suuresti ja peräytyivät suurella kunnian osoituksella takaperin owen suuhun. Sillä Ruomin sotapäällikköä kunnioitettiin silloin kuin kuningasta. Mutta Eustahius sanoi: ”rakkaat ystäwäni, elkää hämmästykö, waan kohtelkaa minua entiselleen. Sillä Jumalan säännöstä täytyy tässä maailmassa muutamain olla, jotka wallitsewat ja käskewät, toisten taas, jotka tottelewat ja täyttääwät sen. Mgös se on Jumalan tahto, että muutamat owat rikkaita, toiset taas köyhiä. Mutta waikka eräs on herra ja toinen palkollinen, rikas tahi köyhä, kaikki olemme kuitenkin yhtäläiset Jumalan silmissä ilman pienimpätäkään eroituksetta. Tämä maailma voidaan werrata näytelmä-huoneehen (theater), jossa yksi mukailee sotapäällikköä toinen sotamiestä, eräs talonpoikaa, toinen herraa m. m. Sentähden olkaamme waan tyytywäiset ja wiriät kutsumisessamme, että me wiimein, koska tämä maailma kuin näytelmä päättyy, Herran tuomitsemaan tullessa, mahdaisimme löytyä uskollisina ja wireinä kutsumisessamme.”

Antiofus sanoi: ”sinä olit aina siitä päivästä kuin tulimme sinua tuntemaan, uskollinen ja wireä wirtasi toi-

mituksissa, ja vielä erinomattain siltä ajasta kuin kris-
tityksi tulit. Ollesasi vielä rikas ja suuressa kunnias-
sasi, käytit tawarasi ainoastansa köyhii ja tarwittewia aut-
taaksesi, ja mahtisi hätäisiä ja turwattomia suojellak-
sesi. Kun koettelemuksen hetket päällesi tulivat, niin uh-
rasit kaikki mitä sinulla waan oli, niinkuin suuren kun-
niasasi, sen kirkon sotapäällikön wiran, ihanan maa-
howissi ja kaiken omaisuutesi, ennen kuin tahdoit kieltää
Kristuksen, ja hänelle uskotoin olla. Kaikki kärsit ih-
meteltävällä kärsiwällisyydellä, niinkuin e. m. miten pa-
kanalliset kansat sinun talosi polttiwat ja wäyiwät si-
nuu tappaaksensa ja saivat kuitenkin viimein sen ai-
kaan, että sinun täytyi koko waltakunnasta lähteä maan-
pakoliasuuteen. Jesuksen ja Hänen rakkaudensa tunteminen
oli mielestäsi kalliimpi ja suloisempi, kuin kaiken maa-
 ilman komeus, rikkaus ja kunnia; rakkaudesta Kristusta
kohtaan ja pysyäksesi Hänen uskollisena opetuslapsena
ja seuraajanansa, ansaitit täällä kylässä hiellä ja wai-
 walla, wiettäen hiljaisista ja siwiää elämäkerta.”

Kaikkeä tätä, mitä nämät kaikki urosta puheliwat,
kuunteli talonwäki suurella ihmettelemisellä ja liikutuksel-
 la. Wiimein otti wanha talon isäntä Eustahiusta kä-
 destä, ja sanoi kyynelilmin hänelle: ”sinä armossa pi-
 dettäwä mies, waikka jo niin monta vuotta olet luos-
 namme asunut, et ole vielä fertaakaan meille sanallakaan
 maininnut korkeasta armostasi ja sotamenoistasi, eikä pie-
 ninkään walitus wainojaisi ylitse ole sinun suustasi tul-
 lut! Jesuksen rakkaus ja siweys on tosin ollut totinen sy-
 dämässäsi, sentähden iloitse ja riemuitse, ettet niin suu-
 ressa wainossa ja kärsimisessä ole tullut wieroitetuksi
 turwaamisesta Jumalaan, eikä langennut epäilykseen, waan
 että olet nöyrällä mielellä ja kiitollisella sydämellä was-
 taarottanut kaikki, mitä Jumala on wiisauksensa hywäksi

nähty sinulle lähettää, sillä katso — kaikki on sinulle parhaaksi kääntynvä, sekä täällä että tulevaisuudessa.

Yhdeksäs Luku.

Sota.

Talon väen pois mentyä istuutui Eustahius näitten kahden sankarin kanssa taas pöydän ääreen. Sillä puheen välillä oli jo nuori talouemäntä tuonut pöydälle mainitun peurapaidin, ja valmistanut kaikki mitä sen siwuun oli tarwis syöntieineitä. ”Syököö nyt minun ystäväni,” sanoi Eustahius kaatain wiiniä pikareihin, ”ja ilahuttakaa sydäntänne wiinilla. Mutta Antiohus vastasi huokaten: ”ah, sydämemme on jo ilmanki täynnä isloa ja murhetta, että tahtoo pakahtua. Miten voisimme nyt vielä syödä ja juoda?” Ugatsius wahwisti towerinsa puheen. ”No, niin kenties te vähän myöhempänä iltastatte,” sanoi Eustahius. ”Mutta sill’aikaa kertokaa siis minulle, miten kristittyjen, meidän rakkain weljeimme ja sisartemme kanssa nyt siellä laita on? Vieläkö heitä nytkin niin kauhiasti wainotaan?” ”Ei,” vastasi Ugatsius. ”Ei keisari nyt enään näytä niin julmasti kristittyjä wainoawan, kuin ennen. Tuomarit ja kansan päälliköt, hawaittua myöskin ei siitä itselleen minkäänlaisista hyötyä olewan, ovat herenneet wainoamasta, ja eräisiä paikoin waino on jo kokonaan lakastunut.”

”Luojalle olkoon kiitos ja kunnia siitä!” sanoi Eustahius. ”Lainatkoön hän vieläki täydellisemmän rauhan seurakunnallensa. Mutta minä soisin vieläki yhden asian tietääkseni. Te mainitsitte alussa, että minua etsimään läksitte, mitä se tahtoo sanoa?”

"Ah tosiaanki," sanoi Agatsius, "ilo, saatuamme taas nähdä sinua, rakas sotapäällikömme, kuin myös murhe puolisoosi ja lastesi kuolemasta, saattoi meidät melkeen unottamaan keisarin käskyä sinulle. Kuule siis: siitä ajasta, kuin sinä näissä erämaissa ja näitten ruorten välisissä asut, on muualla maailmassa tapahtunut paljon semmossa asioita, joista sinä et tiedä mitään. Parttilaiset, jotka niin mainioasti voitit, ovat sen rauha-liiton rikkoneet, jonka silloin tekivät waltakuntamme kansa. Suurella sotajoukolla tulivat maakuntamme päälle ja saattoivat meidät wähän peräytymään. He ovat jo monta kaupunkiamme häwittäneet tulella ja miekalla. Lähettiläinen toisen perästä tulivat yhäti Ruomiin, rukoillen leiriä wähiwistamaan, muutoin, sanoivat, kaikki on hukassa. Keisari tuli tästä aiwan lewottomaksi. Hän mietti ja ajatteli mitä olisi tehtävänä. Wiimein kutsutti koko sotajoukkonsa yhteen, tuli itse esiin ja rukoili sota-wäkeä ei saattamaan häpiään sitä kuuluisaa Ruomin waltakuntaa. Mutta hänen tätä puhuisaan alkoivat usiat päämiehet ja monet muutki humtaa: "Keisari! anna meille taas takaisin mainio sotapäällikömme Plasidus, niin me sata tuhatta Parttilaista epäilemätä woitamme kuin yhden miehen." Keisari oli tästä suuresti iloissaan, ja sanoi: "Jopa minä olen käskyn antanut kaikille koko waltakunnasani olewille maaherroille ja kansan wanhimmille, että, jos misjä häntä kuulisiwat, samassa laittaisiwat tänne." Sitten hän vielä puhui: "jos ken teistä uskaltaisi häntä männä etsimään, niin ilmoittakoon nyt itsensä; iso palkinto on sille walmistettu, joka hänen löytää." Samassa astuiwat muutamia sotamiehiä, kuin myös me, esiin. Me tiesimme sinun mieliwäsi Egyptiin, sentähden toivoimmeki sinun sieltä löytäwämme, tahi jostaki sen ympäristöltä. Paikalla jaettiin meille kulkukirjat, estämätä jolapaikkaan päästäksemme, meillä muka olewan se mainio sotapäällikkö Plasidus haettawana, ja jos on-

niistuisimme asiassamme, niin rufoilla häntä nöyryimmästi palautumaan kotimaallensa, osottain jokapaikassa hänelle ansaitun entisen kunniansa. Nämät kirjat suojelen tässä powellani, ja sinä voit ne nyt itse keisarilta allekirjuttettuina lukea." Hän otti samassa paperit poweltaansa ja antoi Eustahiuksen käteen.

"Elätkä nyt enää muistele wääryyksiä," sanoi Antiohus, "kuin sinulle tehtiin waltakunnassamme, waan tule meidän kanssamme kotimaahan. Koko sotajoukko tulee urhoollisemmaksi ja sanomattoman iloiseksi, ja itse keisari ottaa sinun vastaan suurella ilolla. Kuintä sinä taas entisen tawan jälkeen ohjaat sotawäkeämme, niin me epäilemättä voitamme wihollisemme, ja tulemme ilolla sotataanteereelta takaisin."

Eustahius sanoi: "tämä on silminnähtävästi Jumalan ihmeellinen johde, että löysitte minun tässä piilopaikassani ja kylään tultua kohtasitte minun ennen muita ketä hywänsä. Jumala on askeleenne tänne johdattanut, sentähden pidän sen pyhänä welwollisuutenani ruweta taas isänmaatani palwelemaan ja uhrata sen edestä elämäni waikka viimeiseen weripisaraan asti, auttaakseni sitä wihollisen wallasta. Olkaat siis huoletta; huomena lähden kanssanne. — Niin kuin minä mielelläni waihetin miekan tämän karjaruoksen kanssa, ollen wakuutettu sen niin Jumalan tahdon olewan; samate olen nytki walmis heittämään kyntämiseni ja tarttua miekkaani käsiin, uskoen sen niin Jumalan tahdon olewan.

Seuraavana aamuna, kohta päivän walettua, mäni Eustahius nöitten kahden uroon keralla ulos majastaan, heittämään jää hywässä kylän asukkaille, joita oli jo iso joukko keräytynyt hänen majansa owen eteen. Sillä sanoma kuka hän on ja ketä ne kaksit sotamiestä oliwat, lensi jo eilis iltana ympäri kylää. Kyläläiset oliwat suuresti iloisiaan, että heillä muka niin fortkiaarwonen mies oli naapurina ja kumarteliwat myös niille kahdelle sankas-

rille ystävällisesti. Mutta kuin Eustahius ilmoitti heille, täytyvänsä nyt heistä erota, niin heidän ilonsa muuttui paikalla itkuksi ja walitukseksi, ikään kuin hän olisi kuollut. Mutta Eustahius lohtutti heitä, sanoen: "alkaät itkeä! tämä on Jumalan tahto, että meidän täytyy erota toisistamme. Kiini riippukaat waan uskossa, toivossa ja rakkaudessa, niin kyllä me taas kohtaamme toisemme taivaassa. Sentähden asukaat eteenkipäin rauhassa ja rakkaudessa, ja Herra olkoon teidän kansanne!"

Mainittu ää, jonka Eustahius kaikkein esinnä tuli tuntemaan, ja joka oli wanhin kylässä, astui nyt hänen luoksensa, otti häntä wesi silmin kädestä kiini ja sanoi: "Jumala on sinun, arwossa pidettävä mies, tänne lähettänyt, ja suonut sinun niin kauan keskellämme asua, kuin sinä meidät totuuden tuntoon saatit ja neuvoit meitä kaikkeen hywytyteen. Hän on, joka sinua taas meiltä pojes kutsuu, jota vastaan me emme taida seisoa. Tapahtukoon Hänen pyhä tahtonsa! — Minä kiitän nyt sinua kaikkein nimesä, kaiken rakkautesi edestä, jonka sinä näinä wiitenätoista wuotena meille osoittanut olet. Herra ne sinulle palkitkoon!" Kaikki yhdistyiwät ikuäänellä äiän kiitokseen; kaikki kokoutuivat Eustahiuksen ympärille, ja jokainen tahtoi suulla ja kädellä vielä erinomaisesti häntä kiittää. Wanhat harmaapäät ukot pudistiwat hänen kättänsä, ja waimot fulettiwat pieniä lapsiaan hänen luoksensa, neuwoen heitä myös ojentelemaan käsiänsä hänelle, että hän olisi heitä sinannut. Kaikki saattoiwat häntä vielä hyvän matkaa kylästä, ja wasta Eustahiuksen pyynnöstä seisattuivat ja kääntyiwät takasiin.

Eustahius matkusti ensinkin sen paikkakunnan maanherran luo. Tämä, nähtyään miehen maawaatteisssa astuwau sisään kahden sotamiehen kanssa, luuli wankia luokseen fuletettawan. Mutta saatuaan tietää, että tä-

mä talonpoika oliki se niin kauan toiwottu mainio sotapäällikkö, hämmästyti hän suuresti. Hän terwehti samassa Eustahiuista suurella kunnianosoituksella, ja toimitti hänelle waatteet ja sotakalut, entisen korian wirkonsa jälkeen; myös toimitti maanherra hänelle hewoiset, laittaen päälliseksi ison joukon saattajia hänen kansansa merelle asti. Täällä seisoi aina eräitä laivoja walmeina keisarin palvelukseksi, ja Eustahius astui samassa alukseen.

Mhyötäisen matkustuksen perästä niin hywin maalla kuin merellä, Eustahius viimein tuli hoviin ja ilmoitti itsensä keisarille. Keisari oli parillaan sywimpiä waltakunnan asioita tutkimassa, mutta saatuaan tietää, että hänen niin kauan toiwottu sotapäällikkönsä tullut oli, nousi istuimeltaansa ylös, heitti kaikki asiansa lewalleen ja kiirehti, unhottaen korkeudensa, awoimilla sylillä hänelle kaulaan. Sitten kuletti hänen salinsa ja kysyi sangen ystävällisesti: "miten on sinun kansasi, rakas sotapäämieheni, käynyt siitä ajasta kuin eroisit omaisuudestasi, ja miten sinun awiopuolisosi ja lapsesi jaksawat?" Kuultuaan heidän kowan onnensa, keisari tuli suuresti murheelliseksi; hänen omatuntonsa soimasi häntä kowasti, että hän kaikkeen siihen syypää on. Sentähden oli kauan äänettä; viimein sanoi: "ainoa, joka liewittää suruamme, on ettäs taas luonamme olet. Minä asetansis sinun taas päämieheksi kaiken sotajoukkoni ylitse, jolla taas on parahillaan suuri kamppaileminen Parttilaisten kera. Sinun haltuusi annan minä kaikki. Koko sotamäellä on suurin toivo taas nähdä sinua heidän waltitsianansa, ja ainoastansa sinun johtosi alla toiwot wotawansa kaikki Ruomin wiholliset, ja tuottawansa taas rauhan ja kunnian maakuntaan. Mene siis kaikkia näitä toimittamaan, ja minun parhaimmat toiwotukseni olkoot sinun kansasi!" Keisari pani itse hänen kaulaansa sotapäällikön kunniamerkin, ja antoi hänelle waltakunnan komantto-sauwan käteen. Koko Ruomin wal-

takunta iloitsi suuresti entisen kunnioitettavan sotapääl-
likönsä tulosta.

Eustahius riensi nyt waltakunnan rajoille ja tuli so-
tawäen luo. Kaikki tervehtiwät häntä suurella ilo-huus-
dolla ja riemusoitolla, tuntein itsensä paljwa urhoollis-
semmiksi. Tämä nerokas sotapäällikkö näki ens' silmäyk-
sellä sotajoukon oleman ylen heikon wastuustamaan niin
suurta wihollisjoukkoa; sillä Parttilaiset olivat warus-
tetut erinomattain hewosmiehillä, joita sitä vastaan Ruo-
min sotawäeltä melkeen kokonaan puuttui. Eustahius
koki siis asettaa sotawäkensä kallioin, metsäin ja wuori-
en wälille wäjymään wihollista, ja tällä tawoin piiritti
ja kiersi heidät niin, etteiwät woineet aseltakaan taka-
perin tulla. Sill'aikaa wärwättiin ja tuotiin yhäti wah-
voja nuoria miehiä kaifiista kyläkunnista ja kaupunkeis-
ta. Eustahius oli aina itse saapuwilla, kuin heitä waa-
tetettiin sotawaatteihin, lohtutellen ja kehoittaen heitä o-
lemaan urhoollisina isänmaansa edestä. Sitten hän walitsi
heistä jokaferta wäkewimpiä ja uhkeimpia nuoria miehiä
henkiwartioihsensa, yhdistäin heitä wanhoiin sotijoiden kans-
sa. Koska hän näitä tawallisesti pienemmissä taisteles-
mukksissa harjoitteli ja tällä tawoin koko leirin wahwis-
tanut oli, antoi hän eräänä päiwänä käskyn kaikille äs-
kiä karata wihollisen päälle. Wihollinen, joka ei tietä-
nyt tästä suffeludesta ja ollen melkeen kokonaan wa-
rustaimatta, hyötäsi ensin pakoon, mutta wähän ajan pe-
rästä tuli hän kahtamoita isommalla sotajoukolla takasiin.
Eustahius antoi nyt käskyn wähän peräytyä. Kuin Ruo-
malaiset olivat muutaman penikulman peräntyneet, käski
hän seisattumaan ja uudestaan kapristamaan wihollista.
Nyt saikin wiholliset siihen tilaan, mihin toivoi, nimittäin
he alkoivat pötkiä pakoon, mutta suurin osa Ruoma-
laisia olivat jo kiertäneet heitä vastaan ja toiset ajoi-
wat takaa. Wihollisia kaatui kauhiasti. Wiimeisessä wim-
maassa karkasi vielä eräs wihollisparwi sen joukon pääl-

le, kussa sotapäällikkö oli, jota enimmästi syyttivät muka kaiken onnettomuudensa wikapääksi, ja alkoivat jo hätäyttää heitä, mutta samassa tuli kaikki joukko awuksi, warjosivat Eustahiuista kilwillänsä wihollisen nuolilta, ja saattoivat hänen taas tilaisuuteen uudestaan mukawammaasti käskyjäänsä jaella. Tällä tavoin tulivat wiholliset viimein kokonansa voitetuiksi. Wangittuin paljous oli suuri. Wihollisten koko leiri tuli hajotetuksi ja voitetuksi, ja kaikki Ruomalaisilta ryöstetyt tavarat tulivat heiltä takaisin otetuiksi*).

Eustahius meni nyt sotajoukkoneen entisen rajawiran (Hydaspeksen) ylitse, omisti wihollisen wahwimmat kaupungit ja parhaimmat paikat. Parttilaiset, jotka ennen aina itse ensin alottivat sodan Ruomalaisia vastaan, anoivat nyt rauhaa. Wangeista pidätti Eustahius ainoastansa woimallisimmat ruhtinat ja wanhimmat, muut hän laski irti. Rauhaliiton kirjoitti Eustahius semmossella wiisaudella, että Parttilaisten olisi ollut kokonaan mahdotoin alkaa enää sota Ruomalaisten kera. Sitteen kokosi kaiken Ruomin sotawäen yhteen, osoitti heille sydämellisen ilonsa woiton ylitse, ja ilmoitti heidät taas kohta Ruomiin takaisin saattawansa, ainoastansa muutamia käski jäämään voitettujen kaupunkien wartioksi. Sotamiehet nostivat forkian ilohuudon jo sotapäällikön ylistys kaikui pilwihin asti. Mutta Eustahius kiitti ainoasti sydämesään Sumalaa, sitä forkiaa sotajoukon Herraa, joka heille senlaisen woiton antanut oli.

---

*) Tämä sota tapahtui loppu puolella Ruomin keisarin Trajanuksen hallitusta, eli noin w. 116—117 välillä jälkeen Kristuksen syntymistä.

Kymmenes Luku.

Voiton juhla.

Eustahius päätti johdattaa sotajoukon kotimaalle niiden paikkakuntien läpi, jotka ei olleet sodalta tulleet rasketuiksi. Aivottuihin kaupunkiin lähetti jo edelläkäsin eräitä sotamiehiä antamaan tietoa sotajoukon tulosta ja valmistamaan leireä. Lähetetyt ennättivät eräksen isoon ja komeasti rakennettuun kaupunkiin, jossa Ruomin keisarilla oli tapana viivähtää muutama vuorokausi, matkaellessa itäisillä mailla, ja sentähden olifi siinä ihana ja suuri hovi. Kaupunki oli myös wahwalla linnalla warustettu, mutta kiviinuurin siaan, se oli ympäröitty kauneilla puutarhoilla. Sen läpi juoksi myös kaunis joki, joka sitä vielä enemmän kaunisti, ja kaikenlaiset hedelmäpuut ja kukkaset autoiwat siinä ihanan hajun itses-tänsä.

Kaupungin asukkaat, joista suurin osa oli rikkaita kauppioita, oliwat sodasta olleet suuresti lewottomat. Sillä jo kauan eiwät olleet mitään erinomaisista tietoa saaneet Ruomin sotamenoista; sanottiin ainoastansa, etteiwät muka mitenkään taida voitolle päästä, waikka itsiänsä miten hywänsä sotawäellä wahwistaisiwat, sillä wihollisia kuului olewan lukematon joukko, ja ettei Ruomalaiset vielä woitetut ole, tapahtuu muka siitä, että he tähän asti owat piiloitelleet wuorten ja kallioin turwisfa. Pari päiwää ennen Eustahiuksen tuloa palautui eräs rikas kauppias kaupunkiin, kertoen ja wakuuttain kaikkia, että muka Ruomin sotawäki on pannut tosin kaikki woimansa liikkeelle, mutta täytynyt peräntyä monen penikulman päähän, wihollisen päällekarkeamisesta. Tämän oli muka itse, omilla silmillään nähnyt. Sentähden alkoi

hän kiirehtiä pois sodan jaloista, ja olisi muka enem-
minki joutunut kotiin, jos ei hevosen sa olisi tullut altan-
sa ammutuksi.

Näistä surusanomista tulivat arwattawasti kau-
pungilaiset aiwan murheellisiksi; ja kuin he eränä iltana
näkiwät etäällä tomun tuoksuawan ja sotaaseet wälkkywän,
hätäyntyiwät niin suuret kuin pienet, ja jokainen huusi:
"wihollinen tulee! wihollinen tulee!" Heistä tuntui, kuin
näkiwät jo kauniin kaupunginsa palawan ja talonsa lei-
muawan taiwasta kohti. Mutta kuin nämät niin suures-
ti peljättyt sankarit tulivat heidän kaupunkiinsa, kuin asuk-
kaat näkiwät heissä ystäwänsä ja suojeliansa, kuin lähete-
tyt wakuuttivat tulos sa olewan sulaisen rauhan ja woiton
sanoman, sitten wasta muuttui heidän pelkonsa ja häm-
mästyksensä sanomattomaksi iloksi. Kaikki iloitsi wat ja
riemuitsi wat, ja porwalit alkoiwat ottaa näitä wer-
rattomia wieraita, kuin mahdollista olisi paremmin was-
taan. Kaupungin oikeus laittoi sama sa lähettiläisiä so-
tapääällikön luo toiwottamaan hänelle onnea onnellises-
ta voitostaan, ja pyytämään häntä nöyrimmästi pois-
keamaan sotawätineen heidän kaupunkiinsa, ja wiipymään
luonnansa muutama wuorokausi, lewätäksensä sodasta tuls-
tua, ja että kaikki mitä heillä on, on altis heidän palwe-
lufseksensa.

Toisena päiwänä, auringon jo melkeen korkealle nous-
tua, näkiwät sotawäen lähestywän. Kauniille heinäniis-
tyille oli wat jo leirit walkeesta palttinaasta lewitettyinä
walmiiksi. Sotapäällikkö ajoi suoraan kaupunkiin, saattet-
tuna monilta upseereilta ja piiritettyinä henkiwartioiltaan-
sa. Usukkaat koki wat parastansa ottaa häntä niin hy-
win, kuin waan mahdollista oli, vastaan. Kaikille kas-
duille oli puunoksia ja lehtiä hajoteltu. Kaifarin mar-
morikiwisen howin patsaat (joka oli nyt hänen asunnok-
sensa määrätty) oli wat ympäröityt laaweripuun lehdiillä
ja kauneilla kuffakichkuroilla. Nuorukaiset öljypuun ossat

kästä ja neitiset kulkaseppeleet päässä weisailivat launeita woittoweisuja. — Kaupungin ylimmäinen, eräs wanhassa kunnioitettava mies, ojeusi Eustahiukselle keisarin nimessä laameripuun oksista niwotun seppeleen. Eustahius hajoitti sen samassa kahteen osaan, antaen yhden puoliskon yhdelle, toisen toiselle eräistä päämiehistä, jotka molemmin puolin häntä ratsastivat. ”Näin,” sanoi hän, ”jaan minä tämän woiton kunniamerkin teidän kanssanne. Te ette ole sitä wähemmin minua ansainneet. Minun toiwotukseni olisi,” sanoi hän siinä siwussa kääntyen toisten upseerien puoleen, ”samate koko sotajoukon kanssa, jakaa tämän laameriseppeleen.”

Mutta nyt saamme mainita, että tämän kaupungin asukkaiden seasssa oli myös tämän kunnioitettavan sotapäällikön kuolleeksi uskottu rakas ja ihana awiopuoliso Theopiista.

Ei huolien kansan yhteisestä riemusta — waikka hän myös oli sydämessään iloinen woiton ylitse — hän oli kuitenkin suruttuunsa. Hän palveli eräässä rikkaassa talossa orjapiikana, johon hän eräältä orjain kauppiaalta oli myöty. Hän ei ensinkään tietänyt vielä, eikä olisi woinut uskoakkaan, että awiomiehensä, josta hän lähelle kuusitoista vuotta sitten oli surkiaan tapauksen kautta tullut eroitetuksi, olisi nyt taas entiseen forkiaan wirkaansa ylennyt. Koska hän tämän woittojuhlan firikkaana aamuna warhain oli puutarhasa (joka oli paitsi muita töitä myös hänen hoitonsa alla), ja täytti korit kauniimilla kukilla, antaen ne toiselle palvelialle, jonka piti ne juhlan kaunistukseksi laitteleman, niin oli hänen ainoana ajatuksena: ”ah, ihan tämmöisiä juhlia wietettiin muinon awiomiehelleni, minun rakkaalle Eustahiukselleni, koska hän myös woitollisena palautui sotakentältä kotia!” Miten taiksi luullakkaan tämän juhlan olemanki awiomiehellensä, ja että hän näitä kukkia häntä warten kokoeli.

Kuin nyt äkkiä kajahti ääni: ”hän tulee!”, koska kait-

fi kansa rienssi, juoksi ja hyppi iloista häntä ja urhoollisia sanfariansa vastaanottamaan, täytyi hänen utterasti laittaa ruokaa kyökissä, sillä hänenki talossaan valmistettiin suurta vieraspitoa eräille sotaherroille. Hän kuunteli sitä iloista kansan riemua ja maskitorvien iloista soittoa hiljaisilla sydämen huokauksilla, ja muutama kynnele tipahti hänen kasvoilleensa. "Ah," ajatteli hän, "ei minun aviopuolisoni suinkaan enää palaja minulle! en saa enää nähdä hänen kasvojensa täällä maan päällä! ei wietetä hänelle enää tuollaisia juhlia; muinokset onnelliset ajat eivät palaja enää minulle, ne ovat ikuisesti ohitse menneet. Kuitenkin toivon häntä taas taimaassa näkemäni, ja kuinhau maan täällä tulisi oikein ilmoitetuksi ja karsityksi, niin wietämmehän siellä vielä parempia witonjuhlia."

Yksitoista's Luku.

Weljekset.

Ne upseerit, jotka siinä talossa olivat päiwällisellä, kuussa Theopiista orjana palweli, meniwät syötyänsä talon puutarhaan kävelemään, jossa kaswoi paljon kaikenlaisia hedelmäpuita ja muita suloisia kaswujia. Kukkaistenki paljouden tähden ei siinä ensinkään tuntunut, että siinä niin paljon kukkia tänä aamuna juhlaa warten otettu oli. Mainitusta tarhasta kulki tie eräälle lawialle wiheriäiselle kedolle, josta näkyiwät sotamiesten walfiat teltit kaukaa, ne näytiriwät kuin olisimat olleet lumikoppolia. Eräitten hywin warjosain puitten wäliin oli rakettu lehtimaja, jonka keskellä seisoi iso kiwinen pöytä, ympäröity kiwifillä penkillä. Tämä kaunis ja ihana paikka oli ainoastansa wäisäisellä purolla tarhasta eroitettu, jonka ylitse oli tehty

pienonen silta. Upseerit tulivat nyt tänne lehtimajaan ja kävivät niille kiviisille penkeille istumaan, jossa olisi hyvin ihana olla. Myös ustiampia muita herroja keräytyi vähitellen heidän luoksensa. Eräät sotamiehetki saivat luvan tulla tähän ihanaan paikkaan ja warjoon auringon kuumuudelta. Eräät istuivat, toiset wiruskentelivät siinä ympäristöllä puitten warjossa; keihäänsä seisästivät maahan luoksensa, kypärinsä panivat ruoholle wierellensä ja wälkkywät kilpensä asettelivat puitten oksille.

Theopista kanteli emäntänsä käsystä kaikenlaisia wirwoituksia mainitulle kiviiselle pöydälle, nimittäin: ison kauniin tuopillisen saksan wiiniä, koreihen pikarein kanssa, makeita leiwoksia ja pienet korilliset marjoja, puuomenia ja muita senkaltaisia. Pantuaan kaikki nämät herkut pöydälle, hän meni majan taakse eräälle turpeelle istumaan, osittain lewähtääksen tämän päivän monista askareista, osittain ollakseen siinä emäntänsä käsystä lässä, jos muka herroilta jotain puuttuisi, samassa olla heille palwellukseksi walmiina. Eikä yksikään wieraista luullut häntä muuksi kuin orjapiiaksi, sillä hän oli waatetettu tuhkaharmailla willasilla waatteilla, ja päänsä hän oli käärinyt lumiwalkealla liinalla, joka osittain peitti hänen kauneita hiuksiansa, osittain saattoi aiwan alhaselta näyttämään.

Sentähden ei kukaan paljon katsonutkaan hänen päälensä, waan he joivat ja söiwät, joka saattoi heidät kofta puheljaksi. He puhelivat paljon siitä äsken onnellisesti päätetyistä sodasta ja miten kufin siinä oli waikuttanut ja mikä kutaki oli kohdannut. Wiimein kääntyi eräs wanhanlantä sotaherra erään nuoren ja ihanan upseerin puoleen, ja sanoi: "kuuleppas toweri, mutta sinulle tefi sotapäällikkö tänään kokonaan erinomaisen kunnian, antaisaan sinulle puolen laaweriseppeleestänsä." Upseeri wastasi: "eihän se ollut ainoastansa minulle aiwottu, waan

foko sotawäelle; sanoihan sotapäällikkö sen selkiästi. Minä sain sen ainoasti sotamäen nimesä.” Eräs upseereista sanoi: ”Sen seppele=puoliskon tämä herra on hywin itsekki ansainnut; te tiedätte jokainen,” sanoi hän vielä, ”miten viholliset, nähtyään olewansa hufassa, wimmautuneina hyökäytyiwät sen joukon päälle, jossa itse sotapäällikkö oli, tehdäkseen vielä viimeisen koettelemuksen. Jos nyt ei tämä päällikkö, kuin myös toinen, joka toisen seppele=puoliskon sai, olisi tulleet urohiansa kansa awuksi, niin sotapäällikkömme olisi epäilemättä elämänsä kadottanut, ja sota ei olisi sitten näin onnellisesti päätynyt.” ”Miten niin,” sanoi wanha upseeri, ”emmekös muut olisi vielä siihen jääneet? Mutta olkoon tämän kansa miten hywänsä, niin teidän täytyy kuitenkin kaikkein myöten antaa, että sekä tämä nuori herra, että myös se, jota ei iloisesa seurassamme vielä ole, owat vähäsä ajassa kokonansa ihmeteltävän onnen saanutaneet.”

”Tosi on,” sanoi nuori upseeri, ”minua on semmonen onni seurannut, että nyt tunnen vielä, kuin näkyisi tämä kaikki unissani. Nyt on wasta wuosi kulunut, kuin minä vielä maata hynnin.” — ”Kuinka,” sanoi wanha upseeri, ”sinä olet siis ainoastansa talonpojan poika?” ”Ei,” wastasi nuorukainen, ”tapaukseni on nuoruudesta pitäin hywin ihmeellinen, jonka, jos te hywät herrat niin suotte, minä teille kerron.” Kaikki olivat siihen aiwan mieluiset, ja hän alkoi näin: ”Isäni ei ollut mikään talonpoika, mutta, niinkuin minä aiwan selkiästi muistan, iso herra ja sotafankari. Me asuimme eräässä kauniissa howissa, jonka isoimmassa salissa kaikki hänen sotakalunsa ja aseensa olivat; nimittäin: hänellä oli siellä eräs kaunis kiiltävä kypäri, kirkas haarniska miekan ja sotakeihään kansa, kuin myös kaunis loistawa filppi. Minä muistan vielä aiwan hywin, miten ihmettelin sitä höyhenistä kypäriä ja niitä rautawaatteita, kuin

isäni jutteli minulle mihin niitä tarvitaan ja miten niitä käytetään. Että äitini oli hywin kaunis ihminen, sen kuulin minä usein talonväkemme kotona sanovan, ja vieläpä ettei koko waltakunnassa muka ollut ihanampaa rouwaa kuin hän. Minulla oli myös wähänen weli, hywin ihana nuorukainen, pittää wälkeän haaliain hiusten kanssa. Mutta wanhempiamme kohtasi viimein paljon onnettomuutta, sillä kaikki eläimemme tulivat ensinkö toinen toisensa jälkeen kipeiksi ja kuolivat, kuin myös se orit, jolla isäni tavallisesti ajeli jahdisssa, ja joka minuistaki oli kaikkein paras ja rakkain hewonen. Kohta sen jälkeen tuli paljon ihmisiä myös kipeiksi ja kuolivat. Tämä oli kaikista kauhein onnettomuus. Viimeiseltä menivät isäni ja äitini meidän kanssa hywin kauas merelle. Siellä astuimme erääsen laimaan. Me lapset ihmettelimme suuresti weden paljoutta ja laiman kiikkuminen saattoi meidät kipeiksi. Viimeiseltä kuin emme jo moneen päivään nähneet muuta kuin weden ja taiwaan, äkkäsimme taas etäältä maan ja tulimme siitä hywin isoiksi. Mutta nyt nousi, en tiedä mistä syystä, suuri tora laimalla. Laiman matrossit saattoiwat meitä isämme kanssa wäkisin rannalle; mutta laiman isäntä, eräs julma muriaani, jätti rakkaan äitimme luoksensa laimaan. Minä muistan vielä aiwan hywin, miten me lapset hartaaasti rukoilimme sitä mustaa miestä, ettei toki olisi ottanut meiltä rakasta äitiämme pois, mutta” — tässä waimeni puhuja, puhkien kyyneleitä silmistänsä.

Theopista, kuullen myöski kertomisen, wälkeni hämmästyksestä. ”Ah taiwaan Jumala!” ajatteli hän nousseksansa ylös turpeelta, ”minunhan tapaukseni tämä onki, mitä tämä nuori herra kertoo; sillä mitä hän isästänsä, äidistänsä ja weliistänsä puhunut on, sopii kaikki yhteen sen kanssa. Minä en taida enempää epäilläkkään siitä, ettei tämä nuorukainen ole muu kuin minun rakkas poikani, ihana Agapius.” Wawisten tuli hän yhäti

lähemmäksi ja alkoi tykyttävällä sydämellä kuunnella joka sanaa, mitä hän vielä puhui.

Nuori pääalikkö alkoi taas kertoa, ja sanoi: "Iaiwa, johon äitimme jäi, kääntyi samassa tuulen mukaan ja purjehti pois. Me kaksii pienoista huusimme ja walitimme surfiasti äitimme perään, ja katsoimme Iaiwaa, siksii kuin se wiimein kokonaan näkywistäki katosi. Myös isämme itki ja suri niin kowin sen ylitse, etten minä häntä vielä koskaan ennen niin itkewän nähnyt, joka wieläki lisäsi haikeuttani, erinomattain kuin hän wesi silmin usiasti katsahti ylös taiwaasen ja rukoili, ja sillä wälillä sanoi usiasti meille: "o rakkaat lapsukaiseni, rukoilkaa, ah rukoilkaa kuitenkin Jumalaa teidän äitinne edestä! — Me olimme yötä paljaan ilman alla ja toisena aamuna warain läksimme rannalta etemmäksi kulkemaan. Me lapssi parat olimme nääntyä kuumuudesta, nälästä ja janosta. Wiimein tulimme toki erään wirran luo, jonka tienoilla kaswoi muutamia hedelmäpuita. Isämme meni ja toi sieltä meille linnun munia syötäväksi ja raikas ta wettä kypärisänsä, muutoin olisimme jo epäilemättä kuolleet. Syötyä kantai hän ensisti wähäsen weljeni wirran yli. Sydämeni pelolla katselin miten isäni kulki sen wäkewän wirran poikki ja wiimein suurella waiwalla pääsi toiselle rannalle, jätti weljeni istumaan erään ison puun alle ja astui taas weteen minua noutamaan. Minä olin tästä suuresti iloisiani, nähdesäni hänen tulewan minua perään. Mutta äkkiä kuulin jotain rytisewän takanani, katsahdin ja näinkii — erään hirwitävän ison pedon tulewan suoraan luokseni awoimella kidadalla. Silloin en wielä tietänyt, että se oli jalopeura. Minä rupestin kohti kulkua parkumaan ja mielin lähteä pakoon, mutta yhdesä räpähksesä kaappasi minun jalopeura kiini ja wei metsään."

Eräs toinen upseeri, sama, jolle sotapäällikkö oli toisen seppelepuoliskon antanut, ja joka äsköttäin siihen

tullut oli, huusi äkisti: "weljeni!" ja hyppäsi awoimilla sylillä kertojalle kaulaan, yhäti huutaen: "weljeni! rak-
kain, suloisin weljeni! sinä minun werratoin Agapiukseni!
o usko, minä olen totisesti sinun weljesi, sinun Theopis-
tukseksi! minä olin se toinen poikainen, jonka isä kantoi
yli wirran. Minä näin omilla silmilläni, kuin se julma
jalopeura sinun kaappasi ja juoksi kuin nuoli metsään.
Myös kohta senjälkeen sieppasi minunki eräs kauhia susi
ja wei myötänsä. O miten ihmeellinen Jumalan johda-
tus eikä tämä ole, että me molemmat tulimme pelaste-
tuiksi! miten werratoin onni, että me, jotka tutuiksi tul-
tuamme toissamme niin suuresti suojelimme ja rakastim-
me, nyt äkkiä weljiksi ilmeistymme.

Toisen weljen ihastusta emme voi sanoilla selittää-
kään, sen jo lusia itsestään woipi armata. Hän ei en-
sinkään epäillyt, ettei tässä myös nuorinta weljeänsä
kohdannut. Hän syleili häntä myös sangen ystäwälli-
sesti ja oikein weljellisellä rakkaudella, paineli häntä rin-
taansa wasten, kostutti häntä kyyneleillänsä, ja huusi us-
siasti: "weljeni! rakkain weljeni!" eikä woinut liikutus-
selta muuta sanoa.

Mutta Theopista, suuresti hämmästyynyt äitiparka,
ei woinut enää tätä iloa kannattaa, waan kaatui tun-
nottomana maahan. Kuultuaan tämän ihanan Nuomin
päällikön olewanki rakkaan poikansa Agapiuksen, hän oli
niin sangen iloinen että kaikki hänen jäsenensä ja koko
hänen sydämensä waxisivat. Mutta kuultuaan päälliseksi
sen ilo-äänien kajahtawan, nimittäin: kuin toisen saman-
lainen päällikko huusi: "weljeni!" — ja koska hän tässäki
kauniissa kukoistawassa nuorukaisessa tapasi toisen, nuo-
remman poikansa Theopistuksen — niin tämä oli jo liiat-
si sille hellälle äidin sydämelle. Hänelle musteni kaikki
silmissään ja heidän puhetta hän oli kuin hywin etäältä
kuulewinansa. Mutta ei tässä silmän-räpäyksessä kukaan
huolinut hänestä. Weljeksillä oli paljon toisiltaan kysy-

lemistä ja puhumista, ja olivat peräti hämmästyksessä ja ilossa. ”Missäs meidän isämme nyt on?” kysyi Agapius, ”ja eikö sinä rakasta äitiämme ole vielä kohdannut?” ”Ah,” vastasi Theopistus, ”sitte kuin sinä minun wei, en ole sanalla sanoin mitään saanut kuulla isästämme, ja senvähemmän äidistämme.” ”Ah hyvä Sumala!” sanoivat nyt molemmat, ”kenties rakkaat vanhempamme ovat jo kuolleet! o jos he vielä eläisivät — mikä ilo eikö heille mahtaisi tulla, jos he nyt, nyt tässä silmänräpäyksessä olisivat läsnä, ja taitaisivat ilossamme ottaa osaa!”

Toiset upseerit, jotka sinä saapuvilla olivat, tulivat myös suuresti liikutetuiksi ja iloisiksi näitten weljesten toisensa kohtaamisesta. ”O ihmeellistä, ihmeellistä tapausta”, sanoi eräs heistä lyöden käsiänsä yhteen, ”käs tällaisia asioita ei joka päivä tapahdu ihmisen elämässä.” Eräs toinen huusi muinosen Ruomin wiisaan sanoilla: ”juokaamme ja iloitkaamme nyt maan päällä sitomattomilla jaloilla!” ja samassa hyppäsi korkealle maasta. Tämä ilo leweni myös sotamiehille, jotka sinä saapuvilla olivat puitten warjossa. Kaikki läksivät liikkeelle, tiirehtien majan luo, saadaksen nähdä ja kuulla, mitä iloa tässä tapahtunut oli. Kaikki riemuitsivat, saatuaan tämän tietääkseen. Ne, jotka kuuluivat molempain päämiesten komppaniaan, huusivat vielä erinomaisella itolla, sanoin: ”rauha ja onni olkoon meidän päämiehillemme! wasta tänä aamuna jatoi sotapäällikkö heidän kansja laaweri-seppeleensä, ja nyt tänä iltana tunsiwät jo toisensa weljeksi; onni ja rauha olkoon siis näille urhoollisille sota-uroille ja onnellisille weljeksille!”

Kaksitoista's Luku.

Äiti.

Theopista, näitten onnellisten weljesten äiti, istui yhäti vielä turpeella, hänen päänsä oli kallistunut, kasvonsa olivat valjut, ja silmät kiini. Sanalla sanoin hän oli kokonaan miemossissa. Mutta sotamiesten ilorähinä herätti hänen tunnottomuudestansa. Täydellisesti toinnuttuaan oli ensimmäinen ajatuksensa ilmoittaa itsensä pojillensa äidiksi. Mutta sotamiesten joukko, joka oli mielettömänä iloista, pelotti häntä heti sitä tekemästä; hän näki aivan sopimattomaksi nyt ruweta lehtimajaan heidän läwitse tunkeimaan. "Mitäs se hyödyttäsi minua?" sanoi hän itseseen. "Wieläkö poikani, jotka nyt onnella ja funnialla seppelöityt owat, minua wiheljäistä ja jokaiselta ylenkatsottua orjapiikaa, tunnustaissivatkaan äidiksensä? Jos eiwät epäilemättä häpeäisikkään minua, niin eiwäthän woisi samaassa uskoa, että minä heidän äitinsä olen. Mitenkäs minä sitten heitä sitä wakuuttaisin, ja minälaiset todistukset minä heille paikalla eteen panisin? En taitasi heille muuta puhua, kuin mitä he äsköttäin itse kertoneet owat, mutta sitten woisimat huofiasti luulla minun heitä pettelewän, päästäkseni ainoastansa orjuudesta wapaaksi ja saadakseni itselleni onnellisen ja paremman elämän, kuin tähän asti. Minä woisin helposti saada torja muilta wierailta ja joutua sotamiesten naurun ja pilkan ala. Mutta asunhan nyt kuitenkin poikani Agapiuksen kanssa saman katoksen alla; kuin hän lehtimajasta palajaa kotiin, niin menen paremmin hänen luoksensa ja siellä kahden kesken, jos muutoin soweljaaksi nähyy, paremmin rauhoitettuna koen wakuuttaa häntä, että minä hänen äitinsä olen. Ja kuin kerran Agapius minun äidiksensä

tunnustaa, niin kyllä poikani Theopistus epäilemättä myös sen usko, ja sitten me kaikki kolme tullaan senlaisista autuutta nautitsemaan, jota ei yhdenkään kuolevaisen kieli selittää taida.”

Samassa hän meni siis kotia kokonaan voimattomana. Ja tultua omaan erinäiseen huoneeseensa, lankefi paikalla polwillensa, rupesti hywin hartaasti itkemään ja sanoi: ”o sinä hyvä, armollinen ja laupias Jumala, joka muinon Danielin jalopeuran luolasta ja Suonaan walaskalan watsasta wapahtanut ja auttanut olet! Sinä olet myös lapseni ihmeellisesti jalopeuran kidasta ja suden hampaista pelastanut. Sillä eihän Sinulle ole mikään asia mahdotoin. Sinun sallimisestasi tapahtui, että poikani minun silmäini edessä sattuiwat kohtaamaan toisensa, että minä heidän tietämättä olin heidän isonsa ja onnensa todistajana, ja että heidän toinen toisensa tuntemisen kautta, myös minulle se ilo ja onni tapahtui, että saada tuntea heitä molempia kerrallaan — tämä ilo saattaa minun unhottamaan kaiken ikäwöitsemiseni murheen, joka minulla näinä monina vuosina ollut on, koko kowan onneni ja surfeat elämäni tapaukset, jotka mikua kohdanneet owat hamaasta siitä ajasta kuin minä heistä eroitettu olin. — Niinkuin Sinä lohtutat, ei taida kukaan muu lohtuttaa; niinkuin Sinä ilahdutat, ei taida kukaan muu ilahduttaa. Sinulle laupouden Isä, joka olet ääretömän rikas lohtutuksesta ja kaiken ilon lähde, Sinulle ainoalle olkoon loppumaton kiitos ja kunnia.”

Wieläki jäi hän polwillensa, ja oli kuin ajatuksihissä uponnut. Wiimein sanoi: ”mutta missä näitten taas löydettyjen poikain isä, minun rikas puolisoni, lienee? Mikä häntä on kohdannut, ettei molemmat poikani mitään näy hänestä tietävän? Kenties lienevät pedot, jotka häneltä poikansa ryöstiwät, sitte hänenki päälensä karanneet ja raabelleet? Kenties on hän, kuin minä näht, orjuuteen joutunut, ja kenties joka aamu tuottaa

hänelle uuden huolen ja murheen! tahi kenties hän ei enää näekään päivän valkeutta? — Mutta ei, ei se kuitenkään niin ole, sydämeni sanoo minulle, että hän elää vielä! O hyvä Jumala, Sinä olet hänen vielä epäilemättä pelastanut kaikista vaaroista. Sinä täytät työssä, jontas alkanut ja aikonut olet; sillä niinkuin Sinä sallit minun taas löytää molemmat poikani, samate suot Sinä minun kohdata aviopuolisoaniki Eustahiusta, että kaikkein meidän ilomme täydelliseksi tulisi.”

Nyt nousi Theopista polwiltansa ja meni ikkunan luo. Täältä näki hän selkiästi molemmat poikansa ruoholla. He seisoiwat rinnatusten, piiritettyinä muilta sotaherroilta, ja näkyiwät vielä kertowan merkillistä tapautansa ympärillä olewaisille. ”Jaa,” sanoi myhäillen tämä suuresti liikutettu äiti khyneleet silmissä, ”he owat totisesti minun poikani! Agapius mustine kiehkura-tuffinensa on kokonaan isänsä näköinen; ja toisen wolkean haaleat hiukset todistawat selkiästi, hänen olewan minun Theopistukseni. Miten kauniit ja isot miehet owat niistä kahdesta pienestä poikaisesta tulleet! Mutta ah, he eiwät tiedä vielä, miten minun äidillinen sydämeni palaa heidän peräänsä. Miten wakuuttanen heitä, tässä sydämeni alla kantaneeni ja että he minun lapseni owat. Näin suoraan mennä heidän luo, sanoen: ”katsokaat, minä olen teidän äitinne!” — ei käy laatuun. Nämät sanat alhaisen orjapiian suusta saattaisiwat heitä samassa epäilemään ja suuresti hämmästyymään; sillä näissä orjawaatteissa ja niin pitkän ajan kuluuttua, eiwät warmaankan mitua enää tuntisi. Mutta minä tahdon heille ensisti kertoa, olewani niinkuin vapaa-alainen wiety wäkiwallalla Ruomista orjuuteen. Tämä epäilemättä liikuttaa heitä niin, että kärkeiwällisesti ja tarkasti kuuntelewat minua. Sitten tahdon suurta jaksain kertoa heille tapaukseni, nimittäin: että minä olen ifosta aateli-

suwusta, ja että minä olen sen muinosen mainion Plasi-
duksen awiopuoliso, joka minun ja kahden pienen las-
tensa kansa aikoi matkustaa Egyptiin. Kenties onnistuu
minulle tällä tavoin johdattaa heidän mieleensä lapsuu-
densa tapaus; kenties vielä molemmat tulewat itsestänsä
siihen ajatukseen, että minä heidän äitinsä olen. Tahi ken-
ties sotawäestäki löytyy joku wanha sotamies, joka awio-
mieheni johteen alla palwellut on, ja tuntein minun, to-
distaa minun puhuvan totta. Ja niin tulemme kuitenkin
lopulla kaikki selkeään tietoon toisistamme, ja minulle ta-
pahtuu se autuus, että minä vielä saan heitä kuin rak-
kaita lapsiani sulkea sylhini.”

Theopista hawaitsi nyt sotajoukon alkawan jo er-
kauntua toisistansa, ja että myös upseerit alkoivat wähi-
tellen poislähtea. Mutta molemmat poikansa jäiwät wie-
läki penkille istumaan. ”No nyt,” arweli hän, ”on
parahin ja sopiwin silmänräpäys tullut; nyt tahdon
mennä ja ilmoittaa itseni heille. O Jumala, walista
Sinä minua ja anna suuhuni oikeat sanat, wakuuttaak-
seni heitä puheeni totuudesta.” Hän pyyhkäsi siis kyy-
neleensä ja kiirehti alas tarhaan. Mutta parailaan
kulkessaan siltaa myöten, joka oli joen ylitse tehty, nou-
siwat molemmat pojat ylös istuallansa ja alkoivat men-
nä tiehensä. Mutta he eiwät kulkeneet kottiapäin, waan
poikkesiwat menemään metsän halki. Theopista älysi pi-
an mitä oli tehtävänä, ja puihti siwutielle ja tuli heil-
le vastaan. Hänen sydämensä tykytti kowin ja kaikki
jäsenensä wapisiwat.

”Ei kunnioitettawat nuoret sankarit,” sanoi hän wa-
pisewalla äänellä, ”suottakos minulle oudolle eteenkantaa
teille minun anomustani?” ”Älä pelkää mitään, äläkä
niin wapise!” sanoi Agapius, katsahtaen hänen waljuihin
kaswoihinsa, joista hän näki, että hän hywin paljon itke-
nyt oli. ”Ole hywillä mielin, ja sano pyyntösi rehs-
teasti. Jos suinkin mahdollista on, ja meidän wallas-

samme seisoo, niin teemme mieleksi jälkeen aiwan haluisesti." Theopista vastasi: "minä olen syntynyt Ruomalainen; mutta tulin wälisiin ryöstetyksi puolisoitani ja lapsillani, ja myödyksi orjuuteen." "No," sanoi Agapius, "tahtoisit siis mielelläsi meitä wapahtamaan sinua orjuudestasi? Mutta se ei ole meidän wallassa, sen taitaa ainoastansa sotapäällikkö tehdä." Theopista sanoi: "sen uskon totisesti; mutta minä rukoilisin teitä kuulemaan asiatani laweammalta. Minä toiwon siis wakuuttaa teitä, että minä olen niistä suurimmista Ruomin suwuisista, ja erään kenties jo unohdutetun, mutta muinon kaikilta suuresa armossa pidetyn sodanpäämiehen awiopuoliso." "Myös sen suhteen taitaa sotapäällikkö paremmin päättää," sanoi Agapius. "Me olemme Ruomissa oudot, tulimme waltakunnan rajoilla kaswatetuiksi, ja siitä syystä tiedämme aiwan wahan Ruomin suurista suwuisista. Mutta sotapäällikköllemme on sinun awiomiehesi epäilemättä tuttu. Häntä täytyy sinun rukoilla." Theopista sanoi: "mutta mitenkäs minä hänen luoksensa päästä taidan, ja antaneeko vielä itsensä niin alas, että kuuntelisi köyhän orjan rukousta?" "No, me tahdomme ensin sinusta pitää hänelle puhetta," sanoi Theopistus, hänen toinen poikansa. "Hän on aiwan hywäntahtoinen ja armelias, ja jos se waan tosi on, mitäs meille puhunut olet, niin hän epäilemättä suostuu anomuksehesi. Me olemme nyt parillaan hänen luoksensa menemässä, hänen käskyjäänsä kuulemaan. Tule siis nyt meidän keralla."

Tämä odottamaton kutsumus oli kokonaan wastoin hänen tahtoansa. Hän seisattui tietämättöinnä, mitä hänen tekemän pitäisi. Hän olisi mielellänsä suonut ilmoittaa itsensä pojillensa, tämänlaisessa hywässä kansapuheessa; ja hän ei ensinkään mielinnyt ilmoittaa sydämensä salaisuuksia sille woitolla seppelöitylle ihmeelliselle sotapäällikölle, joka hänelle, niin kuin hän luuli, kokonaan outo

oli. Mutta poikansa sanoivat: ”miksi niin viiwytellä ja paljon mieltä? meillä on kiiru, sillä olemme jo muutoinkin vähän myöhästyneet. Tule nyt viiwyttelemättä kanssamme. Tammöinen kaunis ja savelias tilaisuus saadaaksesi häntä puhutella ei sinulle taas niin pian tule. Me wakuutamme sinua, että sinua lasjetaan estämättä kaikkein wahtien läwitse, ja saat nähdä meidän suuriarwoista sotapäällikköämme kaswoista kaswoihin, ja epäilemättä et sinä awutta ja lohtutuksesta hänen luotansa palaja.” ”No hyvä,” wastasi Theopista, ”minä uskon teidän hyvän tahtoisuuttanne, ja lähden kanssanne.” Molemmat nuoret päälliköt alkoivat siis kulkea hywin kiireesti, ja Theopista seurasi heitä tyfytävällä sydämellä.”

Kolmastoista Luku.

Puolisot.

Kaikki kolme lähestyiwät siis sitä hovia, jossa sotapäällikkö asui. Sen korikat marmoripatsaat oliwat vielä kaunistettuina laaweri- ja kuffais-kiehkuroilla. Warstat tuliwat esiin, ja osoittiwat molemmille päälliköille welwollisuudensa jälkeen suuren kunniaosoituksen. Theopista katseli tätä suurimmalla äidillisellä tyytywäisyydellä ja ilolla, seuraten poikiansa niitä leweitä marmoriportaita ylös erääsen ihanaan esihuoneesen. Lässä käski Agapius häntä vähän odottamaan, ja astui nöyrällä ja kunnian osoittawalla tawalla saliin, kuussa sotapäällikkö asui, mutta kohta tuli sieltä takasin ja wiittasi Theopistalle tulemaan sisään.

Theopista astui siis saliin, joka keisarillisella kunnialla kaunistettu oli. Seinät kiilsiwät kullaista ja wal-

keasta marmorista, ja lattia oli hyvin kalliilla ja ihan kirjavalla waatteella peitetty. Eustahius seisoi kauneissa sotapäällikön waatteissa lähellä forkiaa ikkunaa, josta ihana iltaurinko parillaan sisään paistoi ja walsaisi hänen forkia arwoista muotoansa. Hänen luonansa oli eräällä purpuralla peitettyllä pöydällä hänen kullasta kiiltävä kypärinsä, joka kauniilla pitkillä höyhenillä kaunistettu oli; siinä oli myös hänen norsunluinen kullattu käsky-sauwansa ja miekka kultaisen kahwan kanssa.

Theopista seisahdun sängen alhaisesti, kuin orjan tulee, owen suuhun, ja parillaan aikoi ruweta asiastansa puhumaan, kuin hän äkkiä tässä sotapäällikössä tunsi rakkaan awiomiehensä Eustahiuksen. Hän näkyi hänelle niin ihanalta ja kukoistawalta, kuin muinoin hänen seisoesassa sulhasena edessänsä morsius-päiwänänsä. Hän walteni ilon liikutuksesta ja katsoi wähän aikaa kokonaan hämmästyneenä hänen päällensä. Wiimein juoksi awoimilla sylillä hänen luoksensa, huutain korkealla äänellä: ”o minun rakas awiomieheni!” — mutta puolitiesä seifsattui ja laski kätensä hermottomana alas, sillä hän hawaitsi, ettei awiomiehensä häntä enää tunnekaan. Tosin katseliki Eustahius häntä hyvin oudosti, ja katsantonsa näkyi ilmoittawan: ”mitäs tämä merkitsee? onko tämä orjapiika pois taidoltaan?” Sillä kuin hän puolifootaan piti jo monta vuotta kuolleena, niin ei hänen mielehensä ensinkään johtunut, että tämä orja muka olisi hänen entinen rakas Theopistansa. Mutta hän meni sen oheessa täynnäsurluttelemista hänen luoksensa, paremmin wakuuttaaakseen itseänsä hänen taidostansa.

Mutta Theopista sanoi: ”ah siinä minun rakas ja forkiaarwoinen awiomieheni, niin et siis enää tunnekaan minua! En kuitenkaan sitä ihmettele, sillä aika, murhe ja kärsimiset owat luullakseni minun käsmoni muuttaneet. Mutta kuule toki puhettani, ennen kuin minun outona luotasi pojes käsket. Minä taidan

todistukseksi sinulle ilmoittaa senlaiset salaisuudet, jotka vielä nytki ainoastansa meille molemmille tutut ovat, ja joista sinä epäilemättä taas tunnet minun. Nuomin sotajoukko kutsuu sinua tosin Plasidus; mutta oikia nimesi, jolla kristityt sinua nimitävät, on Eustahius. Muisteleppas sitä kirkkaudesta loistavaa ristiä, jonka sinä muinon jahdissa ollessasi metsässä näit peuran sarwien välillä — sitä unta, jossa Kristus itsensä myös minulle ilmoitti — sitä hurksasta piispa Johannesta, jolta me ja molemmat poikaisemme yön hiljaisuudessa kastettiin. Ah, sinä taidat myös sen aiwan hywin muistaa, kuinka minulle kasteessa annettiin nimi Theopista, vanhemmalle pojalleme Agapius ja nuoremalle Theopistus. Muisteleppas niitä monia vastoinkäymisiä, jotka meitä senjälkeen kohtasivat, sen hurksaan piispan eunnustuksen jälkeen, ja jotka me Jumalaan luottamisella kärsiwäisesti ja pysywäisesti kärsimme; miten meidän koko karjaamme kuoli, niittymme ja maamme jäiwät autioiksi, miten meidän maahowimme muuttui sairasten huoneeksi, joka siten ryöwäreiltä sytytettiin ja poltettiin; muista meidän pakoamme ja sitä kauheaa hetkeä, jona minä laiwalla sinusta ja rakkaista lapsistani eroitettiin! Kysy minulta kaikkein näitten tapahtumusten pienempiäkin ja salaisimpia asianhaaroja, minä ne kaikki sinulle selitän! Kysy minulta sanojasi, joitas minulle puhuit kahden kesken niissä tärkeimmissä ja salaisimmissa asioissa, joita ei muut kuulleet kuin minä, ne kaikki tahdon sinulle selittää; sillä ne owat vielä nytki aiwan wahvasti minun muistossani. O, totisesti, olen minä Theopista, sinun arvio puolisosi, joka itkein ja walittain melkeen puolikuolleena sinun sylistäsi ryöstettiin siltä pakanalliselta muriaanilta. Tämän pitkän kuudentoista wuotisen ajan alla, olen alati sinun perääsi ikäwöinyt ja halawoinut taas sinun kanssasi yhdistyä. Koko ajan alla olen rakkauteni ja uskollisuuteni sinua kohtaan uskollisesti warjellut, niin

kuin minä myös hautaani asti sinulle uskollinen olla tahdon. Niin totisesti kuin sinä olet sama, jota Jumalan käsittämättömästä viisaudesta kaikki mainitut onnettomuudet kohdanneet ovat; niin totisesti olen minä myös sama, joka kaikki nämät vastoinkäymiset sinun kanssasi jaksanut olen. Tunne siis jo minuessa sinun uskollinen ja rakas aviopuolisosi, jonka kanssa sinä, waikkei niin monia vuosia, onnellisessa aviosäädyssä elänyt, ja jolle sinä lukemattomia sydämellisen rakkauden todistuksia antanut ja osoittanut olet. Sitä en ikänä usko, että Sinä, jonka Jumala nyt paljoa enemmän kuin ennen korottanut ja kunnialla pufenut on, minua sentähden häpeäisit ja luotasi poses syökisit, waikka minä siihen alhaiseen ja ylenkatsottuun orjuuden tilaan alennettu olen. Ei, ei, sitä et sinä rakkain awiomieheni te'e! Ah, minun sydämeni on aina ollut sinun luotasi, niin kauan kuin me toisistamme olemme eroitettuina eläneet. Minä en taida sinulle nyt sanoilla selittää sitä iloa, minkä minä tunnen nähdesäni sinua taas niin monen ajan perästä; ja epäilemättä pitää myös sinulle tämä autuas hetki, jona Jumala meitä niin monen koettelemuksen perästä taas yhteen johdattaa, olemaan yksi taiwaallinen silmänräpäys.”

Sillä välillä kuin hän tätä puhui, silmäili Eustahius aviopuolisotansa sangen tarkasti kaikin puolin. Ja waikka Theopista tässä tilaissaan oli pyörtymäisillään ja kaswonsa olivat waljut kuin kuolleella, kuin myös orjalinen pufunsa teki häntä vielä oudommaksi, niin tuli kuitenkin hänen tuttu katsantonsa hänelle yhäti enemmän tutuksi ja selkeäksi, ja hänen ihana, suloinen äänensä koski hänen sydäntänsä, ja hän tunsi hänen. Eräs erinomainen liikutus kiinitti kaikkia hänen jäseniänsä, koska hän näki rakkiaan Theopistansa, jota hän jo kuusitoista vuotta kuolleenä piti, nyt elävänä edesänsä seisovan. Sunnin hämmästyks, sanomatoim ilon liikutus ja sisällinen surkuttelemineen täyttivät samassa hänen sydämensä.

"Theopista," huusi hän erinomaisella iloaanella, "jaa, sinä olet — sinä olet minun kallis, minun sydämellisesti rakastettu aviopuolisoni, josta eroaminen on minulle aina tähän hetkeen asti ollut unhottamaton! Ah minkälaiseen surkuteltavaan tilaan sinä joutunut olet! Kuitenkin, olkoon kaikkivaltias Jumala kiitetty ja ylistetty, että Hän sinun minulle taas antanut on! kaiken maailman rikkaus ja kunnia, jonkatähden monet tuhannet vainoovat minua, eivät ole mitään, — ei mitään sen autuuden suhteen, että minä sinua taas syleillä saan." Hän lifisti siis häntä sydäntänsä vasten ja kastoi häntä kyneleillä. Myös Theopista muodatti niitä autuallisia kyneleitä. Molemmat unohduksiivat kaiken heidän tähänasti olleen kärsimisiensä. Ei mitään taida werata siihen autuuteen, siihen kiitokseen ja ylistykseen, jonka he nyt toisiensa syleillessä lähettivät Jumalalle korkeuteen.

Neljästoista Luku.

Pojat.

Eustahius tunsi itsensä nyt sanomattoman onnelliseksi, löydettyänsä taas aviopuolisonsa. Mutta kuin pojat johtuivat hänen mieleensä, niin haajosi kuitenkin samassa tämä ilo. Se lankei kuin raskas kivi sydämelensä, että jos Theopista nyt kysyisi poikiansa, niin täytyisi hänen totuuden mukaan sanoa, että molemmat tulivat metsän pedoilta pois wiedyiksi. "Ah sinä hellä äiti!" ajatteli hän, "miten pian ilosi muuttuu suurimmaksi wailukseksi lastesi kuoleman ylitse!" "Kuin hän tätä parailaan ajatteli, sanoi Theopista: "rakas awiomieheni, jafakaamme ilomme myös meidän rakkain poikainme kanssa!

o miten äidillinen sydämeni halua heitä niin pitkän ajan perästä taas syleillääkseni!” Eustahius vastasi suruisesti: ”rakas Theopiästä, sinä hellä ja rakas äiti, rukoilkaamme ainoastaan Jumalata sydämen nöyryydessä wiisaitten ja tutkimattomain töittensä edestä! meidän poikamme tulivat jo nuorina metsän petojen uhriksi. He eivät näe enää tämän päivän walkeutta, eivätkä waella enempätä eläwäin se’ässä!”

Mutta Theopiästä sanoi suurella ilolla: ”ei, ei rakain awiomieheni, sinä harhaillet! molemmat poikasi eläwät vielä! Jumala on heitä onnellisesti auttanut metsänpetojen kidasta! ihan tässä silmänräpäyksessä tahdon heitä eläwänä silmäisi eteen asettaa! he owat sinun paraat ja walitut sota-sankariisi! Ilman heidän urhoollisuuttansa ja rakkauttansa kohtaasi, et olisi kenties voitannut wihollissa, ja tämäki kaupunki olisi kenties paraita wihollisen omana!” Eustahius vastasi: ”Theopiästä, mitä sinä puhut? Sinä näyt minuästä tällä kertaa hengelliseltä ennuätajalta.” Mutta Theopiästä meni samassa sanaakaan wirkkamata etu-saliin, ja sanoi niille nuorille sankareille: ”tulkaat kanssani, sotapäällikkö waatii teitä!” otti oikialla kädellään yhden ja waseummalla toisen kädestä, kuletti heidät saliin ja sanoi suurella riemulla: ”Sotapäällikkö! katso nämät kaksi nuorta sankaria, owat sinun molemmat poikasi! tämä mustine tuffa-kiehkuroinen on sinun Agapiukseä, jonka sinulta jalopeura kaappasi, ja tämä tässä walkean haaleilla hiuksilla on se jonka raatelewainen susi pois wei. Mutta mitää woimat raatelewaiset pedot niille tehdä, joita Jumala warjelee? Hän on heidät pelästannut; Hän on heidät yhteen tuottannut; ja Hänen johhteensa alla he auttoiwat sinua woittamassa. Ilman sinua ja toissiansa tuntematta auttoiwat sinua sotimassa ja woiton kunniaata saamassa. Uskottain he tunsiwat toisensa weljiksensä, minun silmäini edessä, tunne nyt

myös sinä onnellinen isä heissä, jotka tuhansista walinnut olet, sinun omat rakkaat poikasi!”

”Kuinka?” huusi Eustahius suuresti hämmästyen: ”nämät urhoolliset sotasankarit ja ihanat nuorukaiset, joitten kansa tänään laaweri-seppeleeni ja’oiu, owatki omat poikani? pienet poikaiset, jotka suurella pelolla ja hämmästyksellä itse näin petojen kidassansa pois wiewän, owat minulle ikään kuin kuolemasta takasin annetut? O sinä hyvä ja laupias Jumala, tämä onni ja autuus on minulle ylen korkia, en taida sitä vielä uskoa?”

Mutta Theopista sanoi: ”usko minua rakas puolisori, he owat totisesti sinun poikasi. Minä olen wakuutettu tässä asiassa; se on jo minulle niin feltiä ja kirkas kuin aurinko. Mutta mihin niin paljon puheita? katseleppas oikein näitä nuorukaisia! Tämä on sinun Agapiukse, katso hänen silmiänsä, otsaansa, suutaansa, ja sano sitten, eikö hän ole sinun totinen muotosi ja niinkuin sinusta leikattu? Tässä on Theopistus, katso hänen harmaita silmiänsä, hänen haaleita hiuksiansa, eikö hän ole äitinsä näkönen, vielä kukoistawaisessa nuoruudessa ollessaan? älä sentähden epäile enempätä, waau syleile heitä, sillä he owat molemmat totisesti sinun poikasi!”

Tämä suuresti ilahutettu isä ei epäillytkän enempätä — hän liikisteli wälistä yhtä wälistä toista rintansa, ja isot ilo-hyhyneleet tippuiwat hänen kaswojansa myösten. Hän nautitsi korkeinta wanhemman sydämen iloa nähdessään lapsensa niin onnellisina. Pojatki oliwat wäljatut iloista, tunteisista siinä korkia-arwoisessa sotapääliskössä, sinä rakkaassa, mutta pelättävässä wallittiasassa, jonka paljas katsanto waati jo kunniaa ja kuuliaisuutta, rakkaan isänsä, jonka isällinen sydän nyt tuntui kuin sulawan hyhyneleihin.

Theopista seisoi siwulla, katselen äidillisellä ilolla ja lemmellä sitä iloa ja onnea jota he nautitsiwat. Niin

kowin kuin hänen oma sydämensä paloi saadakseen syleis-
lä lapsiansa, niin ei hän kuitenkaan raahtinut heitä tem-
mata isän syleistä. Hän ei taitanut kylliksensä katsella
tätä taiwaallista näkyä. Elo-kyyneleet wuosivat pitkin
waaleita kaswojansa, ja hän tunsi itsensä onnellisimmaksi
awiopuolisoksi ja äitiksi koko maan päällä.

Mutta molemmat poikansa eivät tietäneet vielä eis-
sintään että rakas äitinsä, jota he aina suuresti suriwat
ja ikäwöiwät, heitä nyt niin liki oli. He ei taitaneet
luullakkaan, että tämä walju orja itkewin silmin, jous-
ka he suruttelemisesta saattoivat sotapäällikön puheille,
onki heidän äitinsä. He muohduttivat siis hänen koku-
nansa sydämellisessä ilossansa, ja niin vähän huoliwat
häneestä, ikään kuin ei häntä olisikkaan ensinkään ollut
koko saapuilla.

Mutta sille onnelliselle isälle käwi tämä hywän ou-
dolta, sillä hän luuli äidin epäilemättä jo ilmoittaneen
itsensä pojillensa, ennen kuin hän heitä hänelle kul'etti.
Sentähden hän alkoi heille hywin suruisella mielellä mut-
ta kiiwaasti puhua: "minun poikani! onkos teillä ainoas-
tansa isäanne kohtaan niin suuri rakkaus, että te wuoda-
tatte kyyneleitä ja syleilette häntä ainoastansa? eikö sy-
dämennekään fano teillä olewan vielä toisen suuren wel-
wollisuuden täytettävänä? — Miten? te ette ehkedes mai-
nitsikkaan äitiänne? eikö teillä ole enää minkäänlaisista lii-
kutusta äitiänne kohtaan? täytyykös hänen kokonaan u-
los sul'ettaa ilostamme? te katselette oudoksuen päälleni! —
No ettenkös te ensinkään tiedä tahi muistakkaan äitiänne,
miten hellä ja hywän tahtoinen hän oli, ja miten hän
teitä vielä pieninä ollessane rakasti ja holhoeli! Theopis-
tus, eikös muista, miten hän sinua, tiellä rikeäksi tullessasi,
niin rakkaasti syleisänsä kantoi? Ja oletko sinä Agapi-
us sen jo unohduttanut, kuin te molemmat laiwalla tu-
litte rikeiksi, miten hän silloinki teitä niin rakkaasti hol-
hoeli, ja yöt walwoi luonanne? muistattehan kuitenkin si-

tä surkeutta kuin meillä oli, koska hän siitä julmasta muriaanilta pois ryöstettiin, tokihan se mahtanee olla teillä vielä tuoreessa muistossa! Ah, surkeasti on hänen kansansa senjälkeen käynyt! Hän myötiin orjuuteen, jossa hän vielä nytki on! Se on tosi, että hän on nyt köyhä, onnetoin ja ylenkatsottu! mutta täytyykös teidän sentähden häntä hävetä ja ylenkatsoa? O jos niin on, parempi olisi ollut, etten koskaan teitä enempästä silmilläni nähnyt olisi!”

”Kakas isä!” sanoi Agapius paljastaen miekkansa, ”sano kuitenkin meille, kussa se ilkeä muriaani on, joka rakkaalle äidilleni niin suuren onnettomuuden saattoi? Tällä miekalla tahdon kostaa hänelle pahantekonsa! kosto hänen lahkokuntansa tahdon minä kappaleiksi hakata, wapahtaakseni meidän rakasta äitiämme hänen wallastansa!”

Theopistus lausui: ”isä, koska sinä tiedät äidin orjana olewan, miks’et sinä häntä siis jo aikoja pelastanut ole. O sano sentähden pian meille, kussa me hänen löytää taidamme? missä on hän? Viimeisen weripisarani tahdon uhrata wapahtaakseni äitiä orjuudesta!”

Eustahius kysyi: ”miten? te ette siis tunnekaan häntä? Tämä käypi wähän oudolta. Sillä olettehan häntä äsköttäin nähneet, waikka ette tunne. Katsokaa, tämä on äitinne! hänen joka teitä pojikseni kul’etti, hänen asetan äitinänne teidän eteenne.”

— Kynäni on aiwan heikko selittämään sitä iloa, kuin pojille tuli, äitinsä tunnettua. Niinkuin molempain poikain ilo oli äsköttäin kyllä werrattoman suuri, tunnettua heidän kunnioitettawassa sotapäällikönsään rakkaan isänsä, niin oli nyt se ilo, että paikalla löytää myös äitinsä, kokonaan sanomattoman liifuttawainen. Ilo, murhe ja surkuttelemisen äitinsä wihelijäisestä tilasta, koskiwat niin heidän sydäntänsä, että molemmat nuorukaiset puhkesiwat kyynelisiin. Äidin tila oli samanlainen. Pojille tuntui

kuin näkivät autuaan hengen, tahj taiwaan enkelin edesjansa. "Äiti! raklain, suloisin äiti!" huusivat molemmat yhtäkaa, ja lankešivat hänen kaulaansa. Äiti poikineen ei taitaneet enää sanoilla selittää iloansa toisil- lensa, waan ainoastansa kyyneleillä, huokauksilla ja kat- sannoilla ylös taiwaaseen. Isä sanoi iloisjansa: "minä huutasin mielelläni nyt niin kowasti, että koko maailma saisi siitä tietää: o kaikki te, jotka Jumalata pelkääte ja rakastatte, tulkaa, katsokaa ja kuulkaa, miten suuria ih- metöitä Hän minulle, waimolleni ja lapsilleni tehnyt on."

Wiidestoista Luku.

Nuori talonpoika.

Eustahius sanoi wähän ajan perästä: "tämä liiku- tus on liian woimallinen! myös ilomme on niin suuri, että se koskee sydäntä kipeämmin kuin suru ja murhe. Minä tuunen itseni tästä kokonaan woimattomaksi, sen- tähden tulkaat ja olkaamme wähän selkeässä ilmasa!" Hän aukasi samassa pienet siwuowet salista, ja he me- ninät ul'os eräälle korkealle paikalle, josta he selkeästi näkiwät kaupungin ja koko sen ihanan ympäristön. Tä- hän seisattuimat wähäksi aikaa. Sltä oli kauniimpia. Wienoinen tuuli tuuwitteli likimmäisiä palmupuuta, ja il- ta-aurinko walaisi vielä wiimeisillä säteillään eräitä pil- wiä, kylliä ja kaukaisia metsä- ja wuori-maita. Eusta- hius osotti laskeutuvan auringon päälle ja sanoi: "o kuinka ihmeellinen on Jumala te'oisjansa! mutta niin an- kara ja suuri kuin Hän tuomioisjansa on, niin hywä ja suloinen on Hän myös ihmisiä kohtaan. Hän, joka meille tämänlaisen kuuman päivän perästä, antaa näin wiileän, ihanan ja wirwottawaisen illan, Hän lahjoittaa

myös meille monen kärsimisen ja onnettomuuden jälkeen taas ilon ja lohdutuksen, sentähden kiittäkää Herra, Hän on hyvä ja Hänen lauppeutensa pysyy iankaikkisesti.”

Nyt kävivät kaikki istumaan eräälle marmori pengille; molemmat pojat istuivat molemmin puolin vanhemmistansa, ja Eustahius al’otti kanssapuheen ja sanoi: ”sen tiedän aiwan hywin, rakkain puolisoni, että ne laivan miehet, jotka valehtelivat sinun kuolleeksi, sinun orjuuteen myöneet ovat; myös sen tiedän samate, että te, minun rakkaat poikani, olette vapautetut metsän petojen kädästä. Mutta miten ja kuinka tämä tapahtui, ja mitä kaikkea teitä kohdannut on näinä monina vuosina, senjälkeen kuin minä teitä näin viimeisen kerran, sitä en minä vielä mitään tiedä. Kertoka sentähden nyt minulle teidän tapauksestanne niitä merkittävimpiä paikkoja, jonka ylitse minä epäilemättä löydän taas syyn ihmetellä Jumalan ihmetöitä ja kiittää ja ylistää Häntä, armonsa ja rakkautensa edestä.”

Theopista sanoi: ”rakkaat poikani, kertokaat ensin mitä teitä kumpaidakki kohdannut on, senjälkeen kuin armotoin laivan isäntä minun teiltä, ja jalopeura ja susi teidät isältänne pois ryöstyivät. Minä halawoin suuresti rakkaat lapseni ensin saada kuulla teidän tapaustanne.”

Agapius alkoi samassa kertomaan tapaustansa, sanoi: ”kuinka julma jalopeura minun kaappasi wirran reunalla ja juoksi saalineen metsään, sen näki isä omilla silmillään, ja äiti sai myös sen jo kuulla omasta suustani. Mutta kuinka kanssani oli laita pedon kädessä ollesani, sitä en silloin tietänyt, enkä nytkän vielä tiedä. Mutta kuin toinuin, näin ympärilläni paljon palavia päreitä. Minä makasin wuoteella eräässä maan tuwasssa, ja iso joukko miehiä, waimoja ja lapsia, niin paljon kuin siihen tupaan mahtui, seisoi ympärilläni. Kaikki surkuttelivat minua suuresti, kiittäin Jumalata, jonka avulla minä taidettiin vapauttaa niin

kauheasta vaarasta. He arvelivat waatteistani, olevani jostain laukaisesta maafunnasta ja warallisten vanhempain lapsi. Sentähden kyselivät minulta tarhoin miten minä niin synkkään metsään joutunut olin, jossa paljaita petoja oleskeli. Tätä halutti heitä jokaista saada tietääksensä. Mutta kau'an wiipyi ennen kuin minä taissin selkeillä sanoilla waistaella heidän kysymyksillensä. Raikki surkuttelivat suuresti isääni ja pientä weljeäni, ja päätettiin miehisä lähteä heitä etsimään, mutta niin kuin nyt oli jo aiwan myöhä, pelkäsiwät yöllä lähteä niin kauheaan ja syukkään metsään, ja päättiwät paremmin lähteä aamulla hywin warain heitä hakemaan. He tuliwatki wirran reunalle ja löysiwät sieltä vielä sen puun alta, jossa me viimeisen kerran atrioimme munan kuoria; mutta isääni ja pientä weljeäni eiwät mitenkään löytäneet. Sentähden tuliwat sieltä takasin sangen murheellisina ja sanoivat: "epäilemättä owat julmat pedot sen hywän miehen lapsi raukkoneen raatelleet. Ja jos me siellä olisimme uskaltaneet kau'emmin käwellä, entä jos olisimme vielä ehedes luunsa löytäneet. Sillä erinomattain, sanoivat, on sen wirran tienoilla hywin warallista, että metsän pedot kulkewat pitkistä matkoista siihen janoansa sammuttamaan."

"Miten se käwi, että minä toki onnellisesti jalopeuran hampaista pelastettiin, sen kertoiwat minulle miehet monta kertaa jäl'estä päin. Usian laita on lyhykäisydesä tämä: miehet oliwat mainituksa metsästä hakanneet puita, ja oliwat parailaan kotia menemässä. Silloin tulee erään kallion takaa täyttä laukkaa jalopeura, kantaen minua hampaisansa, heille waistaan. Samassa hyökästyiwät miehet kirweineen hänen päällensä. Eräs heistä paiskasi kirweellä jalopeuraa päähän, paikalla heitti peto minun maahan, ja kääntyi miehen puolen aikoen häntä wihassaan repiä kappaleiksi; mutta toiset sotiwat urhoolisesti towerinsa puolesta, josta nousi kauhea kamppaus.

Jalopeura tuli kuitenkin viimein niin haavoitetuksi ja veri juoksi kuin koskesta monesta haavasta, että vihdoin viimeinkin saivat hänen paikenmaan. Miehet nostivat minun kohta ylös maasta. Minä olin kuin kuollut siitä kuoleman pelosta kuin minulla jalopeuran hamppaisa ollessani oli, mutta kaikkien suureksi iloksi en ensinkään haavoitettu. He ihmettelivät suuresti ettei jalopeura minua vielä tappanut, ei ehkees haavoittanutkaan. Eräät arvelivat ei jalopeuralla olleen siihen aikaa isän takaa ajamisesta, vaan että hän siinä räpähkessä tulifi heille vastaan. Toiset taas miettivät jalopeuran aikoneen, raatelemaan petojen tawan jälkeen, heittää minua koskematta ja elävänä penikkojensa eteen, eikä sentähden tahtoneen minua repiä. Mutta kaikki päättivät kuitenkin yhteisesti, että se oli Jumalan ihmeellinen warjelus, jonka ylitse en ikäkautenani taida tylliksi kiittää Häntä.”

”Mytjä nousi heidän keskellä suuri kiista, ken sen islon itselleen saisi, elättää, kasvatkaa ja hoitaa minua luonansa. Mutta se mies, joka ensimmäisen haavan jalopeuran päähän iski ja oli suurimmasa vaarassa, ei antanut tätä iloa itseltään ottaa pois. Hän otti minun sydämellisesti surkutellen käsivarrellensa, kantoi minun kottinsa ja panti pehmeälle vuoteellensa pitkälleen, jossa minä niin kuin jo sanoin, vähitellen tulin ymmärrykseen ja viimein kokonansa toinnuin.”

”Nämät hywäsydämiset puuhakkaajat olivat erään likimäisen kylän talonpoikia ja kaikki kristittyjä. Sillä jo monta vuotta takasin olivat siihen kylään eräät maanpakolaisuuteen ajetut papismiehet paenneet, ja ruvenneet siinä Ewankeliumia ilmoittamaan.

”Nämät rehelliset maalaiset olivat sen ilolla vastaanottaneet, ja muuttuneet siewäksi kristilliseksi seurakunnaksi. Kaikilla on päätarjoituksena olla sen Isän lapsia, joka on taimaassa; kaikki rakastaawat toisiaansa kuin

weljet ja sifaret. Heidän keskellä asuu ainoastansa rauha ja yksimielisyys. He eivät pidä huolta ajallisten tarwarain kofoomisesta, waan jakaawat kaikki, mitä kullakin on, keskenänsä. He tekewät kaikki uutterasti työtä, ja ahkeroiwat työllänsä ansaita, millä wanhoja ja woimattomia rawita ja kristillisesti holhota taitasiwat. Tämä yhteinen rakkaus, joka onki kristittyin oikea tunto-merkki, ei ainoastansa huojenna heidän kärsimisissä, waan on myös lufemattomain rakkauden osotusten kautta toisillensa suurimpana huwituksena ja ilon lähteenä.”

”Myös lasten opetuksesta pidetään tällä suuri huoli; nimittäin, eräs siweä ja jumalinen wanha pappi, joka tämän paikan asumukseksensa walitsi, ja elämänsä näitten hywäin ihmisten keskellä päättää aikonut on, neuwoi lolla kyläkunnan lapsia kaikessa kun ihmisen tulee tietää, mutta erinomattain kristillisyydessä. Tätä opetti hän myös minulle, ja ollen ennen kuuluisampia miehiä maailmassa, sanoi hän minulle useasti etten minä suinkaan kofokofia ikäkauttani tässä salakylässä wietä. Sentähden opetti minua erikseen muisfakin tietouksissa niin paljon kuin hän hawaitti minun käsittävän ja minulle tarpeellisen osleman. Mutta suurin tarkoituksensa oli saada minua ensin totiseksi kristityksi ja sitten wasta tarpeelliseksi ja onnelliseksi mieheksi maailmassa.”

Mutta sen ohessa täytyi minun joka aamu warain, niin pian kuin aurinko nousi, nousta ylös ja mennä niitylle tahi pellolle työhön, ja tehdä kaikkia niitä raskaimpiakin maatoita, mutta ne tuntuivat minusta sangen keveiltä. Tämä wahwisti minua ja teki ruumiini raittiiksi ja wälewäksi, sillä minulla oli työhön suuri halu ja ahkeruus. Me olimme myös alituisessa sodassa metsän pe-tojen kanssa, jotka toisinaan tahtoivat kärsistä wiedä härän kyntäessä, kuin myös muitakin eläimiä, ja tämä saattoi minun yhäti urhoollisemmaksi ja noffelammaksi

waarotessa. Ja näin kului ensin osa kaswuajastani, niin että wahwaan ja raittiisen ruumiini tuli myös raitis ja terve sielu. Tällä tavoin wietin tässä kylässä, joka olkifattoneen näyttää tosin sängen köyhältä, minun lapsuudenti ja nuoruudenti wuodet, niin iloisella ja tyytyväisellä mielellä, ettei luultakseni yksikään rikkaassa howskiassa kaswatettu nuorukainen tyytyväisemmästi ja iloisemmasti elämänsä päiviä wietä.”

”Min’en ensinkään luullut täytywäni koskaan erota tästä onnellisesta elämästäni, kuin kerran äkkiä tuli keisarilta käsky, että meiltä piti eräitä nuoria miehiä laitettaman sotamiehiksi. Sillä niinkuin isänmaamme oli suuressa waarassa, kuin myös oli puutos sotamiehistä, niin laitettiin tämä käsky myös niihin kaukaisimpiin waltakunnan rajoihin, että muka nuoria miehiä piti sotaan kootaman. Koska kylämme asukkaat tämän tietää saivat, tulivat suuresti murheelliseksi; sillä sota ja werenwuodatus oli näille rauhan ihmisille kauhistawainen asia. Mutta tätä käskyä vastaan ei woiu millään tavoin olla. Sillä Ruomin lähetyssankari, joka oli laitettu arpaa heittä-mään ja walitsemaan, seisoi siinä putistellen arpalakkiansa ja käski kaikkein nuorten miesten wettä ulos. Isät, äidit, sisaret ja nuoret talon emännät seisoiwat walsjuina ja wawisten hänen ympärillänsä. Mutta silloin lähetti Jumala erään ihmeellisen mielen laadun minun sydämeheni. Minä ikänänsä kuin paloin halusta saada sotia isänmaani edestä, sillä ajattelin: isäni oli myös urhoollinen sotasankari ja kuitenkui hywä mies ja kristitty, ja wieläpä päämies sotamiesten kesellä, niinkuin muinonen Kornelius; minä iloitsin suuresti siitä, taidesani nyt näille hyville ihmisille, jotka minun jalopeuran hampaista pelastiwat, osottaa wähäsen palveluksen. Täynnä miehuutta astuin siis mainitun lähettiläisen esteen, ja sanoin: ”ei sinun tarwitse heittää arpaa, minä menen wapaehdoisesti kanssasi.” Sotamies katsoi oudok-

suen päälleni, taputteli sitten hartioitani, ja sanoi iloisesti: "kas se on oikein! sinun urhoollisuudesi ja koko kaswusi näyttäävät minusta hyvin. Toimita siis itsesi pian walmiiksi matkaan, ja tule sitten minun kanssani! Sen hurstkaan papin sunauksen ja koko kyläläisten kynnelten ja onnen toivotusten alla, läksinki sotamiehen keralla matkaani."

"Miten hyvántahtoiset nämät hyvät maalaiset olivat, joitten seasä minä asuin, ja miten ihmiset olisimat onnellisia, jos kaikki olisimat totisia kristittyjä, sen tulin silloin wasta oikein hawaitsemaan, kuin minä mainitusta kylästä läksin muuante maailmaan. O miten suuren eroituksen löysin monessa paikoin! Siellä niissä rauhallisissa majoissa oliwat synnit, joita muualla maailmassa tawallisuutena pidetään, kokonaan oudot ja tuntemattomat. Nämät siweät sielut eiwät mitään tiedä kawaluudesta ja petoksesta. Ei siellä ole tarwis talon porttia ja owia lukita; siellä on jokainen warkauksesta rauhasä. En minä siellä koskaan yhtään juopunutta nähnyt, enkä kuullut kiro- ja sadattelemus-sanoja, tahi pienintäkään wihapuhetta. Nuorukaiset owat siellä nöyriä ja kunnianosottawia ijällisiä kohtaan ja sangen siwiät tawoiltaan, neitoset taas owat ihanat wiattomuuden, hiljaisuuden ja nöyryyden kumat. Siellä ei ensinkään tiedetä, miten paha ja kawala muu maailma on. Minä myös en tietänyt sitä; ja tullessani muitten ihmisten joukkoon, näytti tämä turmelus minusta kokonaan hirmuiselta rikokselta, joka on kokonaan wastoin ihmisen oikeata luontoa, ja pitäsi kauhistaman sitä. Kaikkia toinlaisia syntiä, jotka nyt näyttääwät olewan tawallisina maailmassa, en muuksi woinut päättää, kuin wahingolliseksi sielun myrkyksi, joka, koska se jo ruumiin on kylliksi huwitellut ja viimein waiwannut ja ajallisesti kuolettanutkin, saattaa päälliseksi viimein sielulle ijankaikkisen kadotuksen."

"Mutta erinomattain hawaitsin minä suurella sydä-

men surulla monessa paikoin, joitten siwutse me tännepäin matkustimme, miten kehuossa tilassa lasten kaswatus usiassa kohden on. Minä tulin moneen rikkaaseen taloon, ja näin monen vanhemman itse pahentawan lapsiansa pahoilla esimerkeillä, ja samate talonpalveljoittentä näin minä monessa paikoin ylyttävän ja wieläpä newowan lapsia kaikenlaisiin kauheihin synteihin ja rikoksiin. Jos nämät pienet ja yksinkertaiset eiwät itsestään joskusussa niin aiwan noudata tahä te'e heidän mielensä jälkeen, niin kokeewat maanittelemisillä heitä houkuttaa siihen kuin paha on; lapset otettiin myötä iällisten piteihin ja tansseihin, jossa he aina epäilemättä sitä näkiwät ja kuuliwät, joka ei heille hywä ja hyödyllinen ollut. Silloin ajattelin myöds, ettei kenties minunkaan rakkaat wanhempani olisi minulle ja weljelleni parempata esimerkkiä antaneet. Mutta kuin minä katsoin niitä lapsi parvoja, niin ajattelin useasti että olisi paljoa parempi, jos tällainen lapsi parwa tulisi rikkailta wanhemmitansa samate kuin minä eräältä jalopeuralta tahä sudelta wahingoittamata pois wiedyksi, ja joutusi niitten alhaisten kyläläisten sekaan, että hän tulisi siellä paremmin kaswatetuksi, ja tullen terveeksi ruumiin ja sielun puolesta paremmin tottusi työhön ja rukoukseen."

"Miten minun kanssani sitten jälkeensä käwi, on rakkaalle isälleni ja weljelleni tuttu; mutta kuitenkin täytyy minun nyt rakkaalle äidillemme merkillisempiä niistä puhua, joita ei hän vielä tiedä, nimittäin: kuin minä tulin muitten nuorten miesten joukkoon sotawäessä, tuli sotapäällikkö luoksemme meitä rohkaisemaan, ja samassa walitsikin minun yhdeksi henkiwartiaksensa. Ah, miten taisin silloin ajatellaakaan, että tämä sotapäällikkö onkin isäni! minä tiesin aiwan hywin että hän kutsutaan Masidus. Mutta että tämä onkin isäni nimi, sitä en ensinkään tietänyt, minä ainoastansa muistelin sitä lapsuudestani, että äitimme kutsui isää aina rakkaaksi Eus-

tahinukseksi. Niissä pienissä kampauksissa jotka suuren sodan edellä aina jokapäivä kohtasivat, olin jokakersta hyvin onnellinen, ja tulin kerran, koska joukkomme päämies ammuttiin kuoliaaksi, sen sijaan päämieheksi korotetuksi. Weljeni tuli myös kohta senjälkeen uuden miehen joukon kanssa sinne, ja walittiin myös sotapäälliköistä henkivartiaksensa, mutta ainoastansa toiseen joukkoon; myös hän joutui kuin minäkin kohta päämieheksi. Ja niinkuin päämiehet tulimme kohta toisinemme tutuiksi ja ystäviksi; mutta miten taissimme luulla olevamme lihalliset weljekset! tosi on että useasti puhelimme keskenämme, waan puheaineena oli yhäti ainoastansa palveluksemme ja sota wehkeet. Wasta tänä rauha- ja lepopäivänä sain tilaisuuden jutella lapsuudeni tapausta, ja niin tietämättäni ilmoittaa se salaisuus, että me lihalliset weljekset olemme.”

”Wiisaasti ja ihmeellisesti on Jumala meitä kaikkia taas yhteen johdattanut. O mikä ilo eikö se meille nuorukaisille ollut, jotka jo kau’an toisiamme niin sydämellisesti rakastimme, tuntea vielä toisiamme weljiksi; mikä riemu että siinä voitolla runnatussa sotapäälliköissä, joka kanssamme tänään jako laweriseppeleensä, tuntea ja nähdä rakkaan isän, mikä autuus eikö se taas ollut, koska tämä sama äsken tuttu isä meille rakkaan äitimme eteenasetti. Me taidamme siis totuudella sanoa: ”tämä on se päivä, jonka Herra itse walmistanut on, sentähden kiittäkäämme ja ylistäkäämme Häntä ilolla ja ylistysweisulla.”

Ruudestoista Luku.

Nuori paimen.

”Minun tapaukseni,” sanoi sitten Theopistus, ”on moneessa paikoin weljeni kohtalon kaltainen; sentähden onki se lyhyempi.”

”Miten susi minun wei pois, sen näki vielä isäni. Kaksi miestä pelastivat minun pedon kidaista. He olivat paimenia, ja etsivät metsässä kadonnutta wuoltansa, joka oli ehsynyt karjasta. Koska he siitä likitienoilta kuulivat lapsen huutawan, niin juoksivat samassa sille puolelle kusta ääni kuului ja näkiwätki suden, joka kuin ryöwäri koki juosta heidän näkywistä pois kantaen minua hampaisansa. Heillä oli hywin iso koiraa mu’assa, joka ei wälewyydessä sudelle perää antanut, tämä hyökäytyi miehiltä ylllytettyinä samassa suden päälle, ja kaappasi häntä niskasta kiini, susi lasi minun paikalla maahan ja koki wastustella koiraa, mutta miehet ehtiwät siihen keli hänensä ja tappoiwätki suden siihen paikkaan. Sitten alkoiwät minua katsella ja näkiwät että susi oli minua aiwoastansa waatteista kantaen, ja että minä sen wuoksi olin wahingoittamatta. Koska he siis minuissa ei werta eikä haawaa löytäneet, tuliwät suuresti iloihsiksi, ja kiittiwät Jumalata siitä.”

”Toinen näistä paimenista otti minun syliinsä ja kantoi kotiansa. Koska minä kotonaa jo wähän toinuin ja rupestin puhumaan, kyseli hän minulta, miten minä metsään joutunut olin, minä kerroin hänelle kaikki, kuin myös miten eräs jalopeura wei toisen welsjeni isältämme; samate kuin minun susi, ja miten hywä isä wirran reunnalla yksinään jäänyt oli! Mutta paimen arweli olewan mahdottoman, lähteä isää sieltä etsimään. ”Ah,” sanoi hän, ”kenties isäsi tuli myös eräältä jalopeuralta tahi suudelta raadelluksi; sillä wirran tieno on heidän kokouspaikansa ja ettei mies paljaalla kerennolla mahda mitään heitä vastaan.”

”Tämä paimen, joka nyt minun otti luoksensa, ja kyllä satakertaa perästäpäin kertoi minulle pelastukseni tapausta, oli kristitty ja aiwan siweä ja rehellinen mies; waimonsa oli samate hywä ihminen, molemmat surkutte-
liwat minua suuresti. Mutta nimitettyäni itseni Theopis-

tukseksi ja Jumalan päälle uskowaiseksi, tuli heillä tästä suuri ilo, sillä armelivat olewani erään kristityn lapsi, molemmat päättivät siis kaswattaa minua pienen poikansa kanssa yhdessä, joka oli minua ikäseni, ja he olivat aina minulle niin rakkaat ja ystävälliset kuin omaa lastansa kohti.”

”Tämän poikain ympäristöllä asui paljon paimenia, jotka kaikki olivat kristittyjä. Myös tällä asui eräitä wainon aikana tulleita kristillisiä opettajia, ja eräs heistä oli siihen jäänytki tämän kristillisen seurafunnan opettajaksi. Hän neuvoi meitä lapsia suurella rakkaudella ja ahkeruudella kristillisessä opissa, ja opetti meille sinä siwussa paljon muutakin mikä meille hywä ja tarpeellinen oli. Kaswatukseni oli siis pääasiassa samanlainen, kuin weleni Agapiuksenti, ja sentähden en siitä niin lauealta tahdo puhua.

”Sillä paimenella joka minun poikineen kaswatti, oli hywin iso karja. Kun me kaksi poikainsta tulimme suuremiksi, täytyi meidän hänen keralla käydä lampaita paimentamassa; mutta kuin jo niin isoiksi tulimme, että jo hywin taisimme pitää metsän pedoilta puoliamme, niin alkoi wanha isä jäädä jo muutamina päiwinä kotiinsa, jättäen koko karjan meidän haltuumme. Eräänä päivänä ajoimme lampaat hywin kau’as metsään, ja sytytimme siellä suuren tulirokion palamaan, osittain walmistaaksemme illallistamme, osittain suojellaksemme karjaa metsän pedoilta, jotka tulta pelkäävät. Wästian ympärillä rauhassa istuessamme ja puhellessamme, hyppää äkkiä koira ylös jaluksestamme ja alkaa kowasti haukkua. Siwunnessä saan mainita, että tämä oli vielä sama koira, joka minun suden suusta pelasti ja saattoi hänelle niin suuren onnettomuuden; hän oli tosin jo hywin wanha, mutta entisen uskollisen palweluksensa wuoksi ruokittiin häntä vielä. Myös toiset nuoremmat koirat heräsivät, ja nostivat hirmuisen menon. Meikin luulimme jonkun

pedon lähestyvän, nousimme samassa ja kaappasimme aseet käteemme, mutta suureksi ihmeeksemme näimme — yhden haarniskoitun sotasankarin luoksemme tulewan, jonka sotaaseet wälkkyiwät meidän paimenwalkeastamme. Tämä oli aiwan outo ja harwa ilmestys meidän rauhallisilla paikkakunnillamme. Elatusisäni seurasi sankarin perässä ja näytti hywin murheelliselta. Tästä hämmästyimme me nuorukaiset suuresti, ei tietäen mitä se pitäisi merkitsemän, mutta kohta sainme sen tietää.”

”Myös meidän seurakunnasta piti yksi mies annettaman sotamieheksi. Lähetetty sankari oli sentähden jo tänä iltana ko’onnut kaikki nuoret miehet sen suuren pihlajan alle, johon kyläläiset tavallisesti kokoutuivat, ja käskenyt heittämään arpaa. Elatusisäni oli täytynyt wetää poikansa edestä, sentähden ettei sankarilla ollut aikaa odottaa, kuin hän olisi mennyt poikansa noutamaan. Arpa olisi langennut oman poikansa päälle, ja sentähden tuli hän nyt sankarin keralla noutamaan häntä.”

”Kuin poikansa tämän kuulla sai, walkeni kuin kuolnut kaswoiltaan, ja wanha isänsäki itki katkerasti. Kuin minä tämän näin, tuli minulle heitä molempia suuresti sääli, ja minä sanoin sotamiehelle: ”älä häntä ota, ota minua! minulla on suurempi halu tulla sotijaksi kuin hänellä. Nähtyäni höyhentypärisi ja sotakalusi kiiltävän walkeamme luona, tulin sydämellisesti iloiseksi. Silmä isäni oli myös sotamies ja hänellä oli myös höyhentypäri ja keihäs kotona; sentähden menen mielelläni tämän nuoren ystävänä ja kaswinkunppalini edestä, kanssasi!” Tämä kelpasi sotamiehelle. ”Aha,” sanoi hän, ”luonto seuraa luontoa, waikkaa hyräelet nuoren jalopeuran edessä, niin hän kuitenkin kiljuu. Tule siis samassa minun kanssani. Sinä rohkea nuorimies näyttät minusta paremmalta, kuin toi walju wapisewa pojan nallikka.”

”Elatus isäni ja hänen poikansa puhkesiwat tästä ilo-

kyyneleihin, ylistäen rohkeuttani ja hyvántahtoisuuttani. ”Tämä on ihmeteltävä hywätyö, ja ylistettävä rakkaus ja hyvántahtoisuus,” sanoi elatusisäni, ”että sinä toisen edestä menet sotaan.” Minä vastasin: ”ei se ole muu kuin welwollisuuteni, että minä hänen edestänsä menen, sillä minä olen sitä hyvästä jota sinä minulle tehnyt olet, vieläi suuremman kiitollisuuden welwollinen; sillä sinä pelastit minua kuolemasta, ja olet minun sitten mieheksi kaswattanut. Jos minä siis kuolen sodassa, ja tämänkautta estänen poikasi, toisen weljeni, kuolemasta, niin olkoon se palkinnoksi sinun hyvántekoisi edestä, jonka minulle tehnyt olet; ja eikös se ilman sitä ole kristillinen welwollisuutemme, että toisemme edestä mennä kuolemaan, niinkuin Kristus meidän edestämme kuolemaan mennyt on.”

”Vanha mies sanoi itkein: ”no niin mene siis minun rakas poikani! itse Jumala on tämän mielen laadun sinulle antanut. Tule sentähden urhoolliseksi kuin Taawitti, jonka Jumala myös lampaita kaitsemasta soi joutua sotamieheksi, ja pysy siinä siwussa niinkuin hän aina hurskaana ja Jumalata pelkääwäisenä miehenä. Kenties on tämä vielä onneksesi, että nyt tämän paimensaunan waihetat sotakeihään kanssa; ja minuista näkyy kuin olisi päätöksesi sinulle siunaukseksi olewa, ja että Jumala vielä hyvän aiwotuksesi palkitsee. Olkoon Hän kilpeksi ja suojelkoon sinua kaikista niistä waaroista, joita vastaan sinä nyt menet.” Sitten siunasi vielä minua, ja minä menin sankarin keralla matkaan.”

”Tämän hyvän paimenen sana käwiski toteen. Päättökseni mennä sotamieheksi nuoruuteni ystävän edestä, oli minulle siunaukseksi. Jumala johdatti meitä molemmat nuoret sotijat tänne asti, jossa me toisemme weljiskemme tunsimme, ja vielä päälliseksi isän ja äidin löytäneet olemme. Hän on runsaasti palkinnut meille pienen rakka-

uden palveluksemme. Hänelle ainoalle olkoon siitä ylistys, kiitos ja kunnia!”

Seitsemästoista Luku.

Orjapiika.

Theopiista, tämä hellä äiti, katsahti nyt khyneleet silmissä taiwaaseen, ja sanoi: ”Ja, sille armon ja laupuden Jumalalle olkoon kiitos, ylistys ja kunnia, että Hän teitä rakkaat lapseni niin ihmeellisesti pelastanut, ja tähän hetkeen asti niin armollisesti teistä murheen pitänyt on. Kuulkaat sentähden minunkin tapaustani, miten ihmeellisesti Jumala minua vapautanut, ja minuista tähän asti murhetta pitänyt on.”

”Wielä owat minulla,” sanoi hän, ”ne kauheat hetket tuoreessa muistossa, kuin se pakanallinen laiwan pääliffkö antoi sinun rakas puolisoni ja teidät rakkaat lapseni wäkiwallalla wiedä siihen kauheaan erämaahan, jossa ei vielä kukaan käynyt eikä asunut ole, ja ryöwäsi minun wäkiäni ja jätti laiwaan. Kuin minä sitten toinuin tunnottomuudestani lankeksi tämä julma muriaani, jonka jumalana raha ja taiwaana tämä maallinen ilo ja turha huwitus oli, minun eteeni polwillensa, rukoillen anteeksi wääräyttänsä, jonka hän sinulle ja lapsille tehnyt oli ja lupasi sen nyt minulle palkita, ottain minun waimoksi itsellensä.”

”Kuinka mahdat sinä,” sanoi hän, ”niin suuresti huollia siitä miehestä! eikös hän ole niinkuin kerjäläinen, mutta minä olen näetsen rikas. Minulla on paljon kultaa, helmia ja kalleita kiviä; niistä taidat sinä walita itsellesi koritukseksesi, niin paljon kuin tahdot ja mitä sinä niistä paraimmiksi nä’et. Minä waatehdin sinun purpuralla, ja

mitä waan taitaa olla kalleimpia ja suloisimpia syömiä ja juomia, niitä kaikkia pitää sinulla yltäkyllä oleman. Kymmenen orjapiikaa pitää sinua palweleman, ainoastansa ettäs olet minun sydämeni wallittana. Voitkos sinä vielä parempata onnea itsellesi toivoa?" kysyi hän, "anna jo kätesi ja sydämesi minulle!" Mutta minä niin kuin ymmärrettävä on, kielsin sen suurella kauhistuksella. Mutta hän kiusasi minua kokonaista kaksi päivää, osittain houkuttelemisilla, osittain uhkauksilla, saadakseen minua luwattomaan yhdistykseen kansansa. "Mitäs sinä luulet," sanoi hän viimeiseltä, "naidahan minä sinua tahdon; se on sinulle niin suuri onni, jota enempätä et taida itsellesi koskaan toivoakaan. Minä en taida ensinkään käsitää, miten sinä niin ymmärtämätöin taidat olla, että ylenkatsoa ja kieltää sitä pois."

"Kolmantena aamuna tuli hän taas luokseni, ja kysyi sangen ystävällisesti kuinka minä jaksan, ja joko toki olen naimiskaupasta paremmin peräänajatellut. Mutta kuin hän itkevistä silmistäni ja muuten kaikin puolin havaitsi, miten kauhistawaiset hänen tarkoituksensa minun mielestäni olivat, sanoi hän hywin kiivasti minulle: "no jo minä olen kyllästynyt sinun alituisesta itkustasi ja wallituksestasi, eikä minun tarwitse sinua enää houkutella, tahhi paljailta uhkauksilla pel'otella. Tämän päivän annan sinun vielä peräänajatella, mutta niin pi'an kuin aurinko on laskeutunut odotan sinulta päätöstä." Tämän sanottuaan katsahti hän päälleni hywin tuimasti, jätti minun kauheilla uhkauksilla, ja meni erinäiseen asuutohuoneesensa, joka hänellä laiwalla oli, ja paiskasi owet jälkeensä sangen kowasti kiini."

"Tämä oli toki minulle pieneksi lohdutukseksi, saada ehkedes tämä päivä olla hänestä rauhasa. Minä menin siis yhteen sen laiwan nurkkaan istumaan, kääreyin waatteeni, ja rukoilin hartailta khyneleillä Jumalata, että Hän toki suojelisi ja warjelisi minua uh'atusta waarasta.

Näin kului tämäkin päivä. Murinko oli jo laskeutunut ja viimeiset säteensäkin olivat jo sammuneet — eipä sitä pel'ättävää laiwan isäntää, kuuluffaan. Mutta sen siwussa hawaitsin, että kaikki laiwan miehet olivat hywin rauhattomia ja murheellisia. He seishtelivät siellä täällä, aina kaksi ja kolme yhdessä, ja fopottelivat aiwan hiljaan keskenänsä, nostellen wälistä hartioitansa ja kalistellen päätänsä. Minä en tietänyt mitä se pitäsi merkitsemän; mutta kuitenkin lankefi pieni toiwon sä'e sydämeheni. Wiimein sain kuulla, että laiwan isäntä on äkkiä tullut sairaaksi, ja että muka hänen kansansa on hywin pahoin laita. Ja niin käwifin, hän ei enää nähnyt auringon nousua, sillä hän kuoli muutaman hetken perästä. Minä arwelin tätä hänen äkillistä kuolemansa kuin silmin nähtävää rangaistusta pahain tarkoitusensa edestä, ja kiitin sydämesäni Jumalata pelastukseni edestä."

"Matrossit näkyivät olewan suuresti murheelliset herransa kuoleman ylitse, ja kauhean wihaiset päälleni. He syyttiwät minua wikapääksi hänen kuolemaansa. He koutuivat ja keskustelivat, mitä olisi paras minun kansani tehdä ja päättiwät wiimein myödə minua orjuuteen. "Näin," sanoivat, "taidamme paraittain koštaa hänelle isäntämme par'an kuoleman; ja hänestä saatu raha on parahin wälifappale lohduttamaan meitä suuressa murheessamme." Mutta sitä eiwät hywäksi nähneet, että wiedä minua siihen merikaupunkiin, johon isäntä wai-naansa aikoi purjehtia, ja josta hän oli kotosin. He purjehtiwat sentähden toiseen rantakaupunkiin, jossa ei muka minkäänlaista perään fysymystä pel'anneet tulewan."

"Me tulimme siis onnellisesti aiwottuun paikkaan, ja laiwan miehet myöksentelivät minua rannikolla melkeen suuresta summasta. Eräs orjankauppias fysyi minulta, mitä kaikkea minä oppinut olen tekemään, että muka siitä

päättääksensä, onko tawara hinnan ansainen. Ja niinkuin minä jo lapsuudesta olin opetettu kaikkein niihin käsityöihin, kuin taideetaan waatia waimoiohmiselta Ruomin aatelisuwusta, nimitin minä hänelle kaikki mitä taisin; sillä minä uskoin, että ne kenties huojentaawat kowaa onneani. Mainittu orjainkaupitselia oli, niinkuin minä perästäpäin sain kuulla, ollut laitettu eräästä rikkaasta hoviesta hankkimaan senlaisia orjaa, joka kaikki nämät työt pitäsi hyvästi osata. Sentähden sanoi: ”jos kaikki niin osaat tehdä, kuin sinä sanot, niin olet sinä waaditun hinnan ansainnut, mutta jos walehtelet niin minä nujerran niiskasi poikki. Tahdotkos tämän päälle mennä?” Minä wastasin menewäni. Hän antoi siis waaditun maksjon niille rahan-ahneille laiwanmiehille, nämät ottiwat ilolla rahat, ja kääntyiwät hywillä mielin laiwaansa takasin.”

”Orjainkauppias kul’etti minua eräasen pieneen kamariin, kahteli minua hyvästi, eikä antanut mitään tarpeellista minulta puuttua. Sillä hän näkyi kauppaneen hywin tyytyväinen olewan. Muutamain päivän perästä toimitettiin monta kamelia matkalle, kaikki oliwat hywin raskaasti kuormitettuja, myös minä, ollen muitten kauppatawarain lu’ussa, istutettiin erään kamelin selkään ja tuotiin tähän kaupunkiin. Kauppias, jolle kaikki tawarat kuuluiwat, tuli samassa kiiruusti ulos nähtyään kamelit seisattuwan talonsa eteen, ja lukiessaan orjan kauppiaan kirjettä, kallisteli päätänsä ja kiersi hywin pahaksi näkönsä. Hän arweli sitä minusta waadittua hintaa ylen kalliiksi. Sillä orjainkauppias oli, niinkuin minä perästäpäin sain kuulla, waatinut minusta kolme kertaa enemmän, kuin hän maksanut oli. Kauppias kutsui samassa erään palweloistansa ja sanoi hänelle: ”mene ja sano rouwalleni, että hän oikein ko’ettelisi tätä orjaa. Jos nimitetyt työt näkywät todeksi, niin luulen sen hinnan ajan päälle palkitukseksi tulewan; mutta jos ei hän

tiedä niitä, niin laitan tämän kalliin tawaran kaiken mofomin pois menewäin kamelein kanssa takasin.”

”Tämän sanottua kääntyi hän minusta aiwan lewottomana ja meni muita tawaroita katselmaan. Mutta palwelia kul’etti minun sängen kauniisen kammariin. Kauppiaan awiopuoliso istui eräällä sohwalla, ja edessään olewalla pöydällä oli hywin paljon kalleita helmiä, joista hän oli paraimpia walitsemaassa ja kultanauhoihin pujottelemaassa. Hän oli kaswoiltaan hywin ihana; eikä katsoen ympärillään olewata rikkautta oli hän hywin kohtuullisesti waatetettu, ja täynnä rakkautta, siweyttä ja hywäntahtoisuutta. Hän näkyi ensin hämmästywän nähdesään minua, katseli wähän aikaa päälleni ja asetti minulle eräitä kysymyksiä sängen siwe’ällä äänellä. Minä wastaelin hänen kysymystensä päälle rohkeasti, enkä wähhääkään salannut häneltä totuudesta, sillä minä mielistyin häneen jo ensi hetkessä. Mutta ennen kuin minä olin kaikki kertonut, nousi hän äkästi ylös, juoksi awoimilla sylillä minua vastaan, otti minun kaulasta kiini, ja wuodattain katkeria kyneleitä kutsui minua rakkaaksi sisareksensa. Uudessa olin tästä suuresti hämmästyksissä, mutta pi’an muuttui se suureksi ilokseni. Hän oli nimitäin — waikka kyllä wastoin miehensä tahtoa — kristitty, ja sentähden kutsui hän myös minua sisareksensa, saatuaan kuulla että minäki kristitty olin. ”D” sanoi hän, ”jo kau’an olen rukoillut Sumalata, lähettämään minulle erästä kristillistä ystäwätä, joka minulle olisi ratoksi ja hyödytykseksi nykyisessä tilassani. Wiimein on hän kuitenkin kuullut rukoukseni, Hänelle olkoon siis kiitos, ylistys ja kunnia!”

”Hän käski samassa minun istumaan wiereensä ja pyysi kertomaan itsellensä tapaustani. Minä tein sen ja hän kuunteli minua kyneleillä. Hän oli sanomattoman iloinen saadesaan kuulla, miten ihmeellisellä tawalla Sumala meitä kristin uskoon kutsunut on. Puheeni päätet-

tyä alkoi hän minulle kertoa omaa tapauстанsa. ”Minun rakkaille vanhemmilleni ja minulle,” sanoi hän, ”oli Evangeliumia jo monta vuotta saarnattu, ja me tulimme kaikki yhtenä päivänä kastetuiksi. Koska vanhempani purpuralla kaupitsivat, niin antoivatki minun nimittää Lydiaksi, sen muinosen purpuran myöjän muistoksi, joka apostoli Paawalin kautta tuli Kristuksen päälle uskowaiseksi. Minä olin silloin vasta vuoden ollut naimisissa, ja vanhempani antoivat tämän talon ja suurimman osan kaupasta mieheni haltuun. Mutta silloin kuin me kastettiin, oli mieheni muilla mailla. Kun hän takasin tultuaan sai kuulla että me olimme kristityiksi tulleet, hämmästyti suuresti. ”Ah,” sanoi hän, ”ettekö tiedä, miten kauheasti kristittyjä jokapaikassa wainotaan? matkoillani näin ja kuulin heitä hirwittäwällä tavalla monessa paikoin tuomittawan kuolemaan. Sen tähden olemme myös nyt suuressa waarassa kadottaa kaiken omaisuutemme ja päälliseksi elämämmein.” Mutta kuitentkin lupasi hän, jos ei tästä meille mitään waaraa tulle, antaa myös kistaa itsensä.”

”Koska tämän jälkeen kuoli minun isäni. Puolisoni, jolle koko kauppa jäi, esteli yhäti ristiintymästä sillä, ettei hänellä nyt muka ole ensinkään aikaa ajattella kristillisestä uskonopista. Ah, hän piti waan huolta, ko’ota tawaroita maan päällä, mutta taiwaallisesta tawarasta ei hän huolinut. Koska nyt myös viimein tähänki kaupunkiin tuli kristittyin waino, ja monet kauhealla tavalla piinattiin ja kuoletettiin, oli hän pel’osta nääntymäisillään. Hän wapii kuin minä tahi äitini joskus satuimme matnitsemaan Kristusta. Hän kielsi kowin meitä käymästä kristittyin seuroissa, joita vielä siellä täällä salaisesti pidettiin; kuin myöski ettei meidän pitänyt käymän kristittyin perekuntiaakaan tervehtimässä, eikä heidän meillä. Minä äitineni olimme tämän yllitse suuresti murheelliset, ja usein itkimme siitä hartaasti keskenämme. Kolme kuu-

kautta takasin kutsuttiin äitini taiwaalliseen kotimaahamme, ja jätti minun tänne yksinäiseksi sywään murheeseen, eroitettuna kaikista kristillisistä ystäwistäni. Tästä taidat sinä siis arvata, ”sanoi hän minulle vielä khyneleet silmissä, ”miten iso ilo ja lohdutus minulle on kohdata sinussa yhden kristillisaren. Maailman ja mieheni edessä täytyy minun tosin olla sinun käskijäsi. Mutta kysä olemme sisaret; ja minä tahdon vielä sinulle, niin kuin wanhemmalle ja kokeneelle kristilliselle ystäwälleni, alammainen olla.”

”Hän näytti myös minulle lapsensa, kaksi kaunista tytärtänsä, ja pienin eräs ihana poikainen oli vielä kätkeyssä. ”Näitä lapsiani” sanoi hän ”täytyy sinun auttaa minua kasvattamassa taiwaaseen. Nämät helmet owat minulle kallimmat kuin nuo tuolla pöydällä olewaiset, tahki kuin kaikki mieheni rikkaudet ja omaisuudet.”

”Tämän jälkeen selitti minulle Lydia (tämä oli rouwaan nimi) työt, joitten tähden miehensä minun erinomattain ostanut oli. Suurimpana työnäni, paitsi kordin perään katsomusta, oli ko’etella, walmistaa ja laittaa kaupittawiksi: purpuraa, kalleita kiviä ja kaikenlaisia rouwain kaunistuksia, vielä pidin jaeskella kuosia niille orjille, jotka kutoiwat kirjavia waatteita, tahki ompelivat kulta- ja silkki-waatteihin korituksia, ja sinä katsoa perään että työ oikein tulisi tehdyksi. Samaassa toi hän minulle eräitä kuosia, ja käski minun walita, minkä heistä työssäni ottaa taitasin. Minä walitsin niistä kaikkein paraimman, mutta joka oliki työläin kaikista. Siinä oli kultakukat purpurawaatteen ommeltawina. Ah en luultu ihan sillä työllä, jota ennen huwitukseksi tein, täytywäni kerran ansaita jokapäiwäistä leipääni. Tästä hawaitsin minä miten hywä ja tarpeellinen on, että ihminen jo nuorena oppii ja tottuu työhön. Kun itse kauppias wähen ajan kuluttua tuli katsomaan miltä alkutyöni näyttäsi, oli hän suuresti tyytywäinen taitohoni,

mutta erinomattain työssä joutumiseni ylitse, ja ylisti minua. "Noh" sanoi hän, "se iso hinta, jonka minä sinusta maksoin, ei ole toki turhaan wiskattu."

"Minun täytyi siis tästäälähin aamusta warain iltaan myöhään yhäti istua työssä käsin, niin että silmäni alkoivat viimeisellä kipeytyä. Lydia anoi siis useasti miestänsä antamaan minulle erään hetken päiwässä lepoajaksi, mutta turhaan. Kerran otti hän minun kuitenkin puutarhaan kerallansa. Eräät oudot kaswut näkyivät sangen hitaaisilta, minä sanoin hänelle mitä niitten kanssa olisi tehtävä ja miten koko puutarha taitaisin saada paljoa ihanampaan ja kauniimpaan järjestykseen. Kotiin tultua kertoi Lydia sen samassa miehellensä, ja tiesi niin laittaa että kauppias myös antoi koko puutarhan huostahani. "Se aika," sanoi hän, "jonka hän siellä kuluttaa, ei ole toki hukassa waan tulee meille hyväksi." Minä otin siis puutarhan haltuuni, pidin huolta niistä oudoista kaswuista, ja pi'an pirstuivat ja alkoivat taas ihanasti kukoistaa. Myös annoin koko puutarhan laittaa toisiin puolin mieleni jälkeen, ja pi'an kuulin usein miten heidän wieraansa ja muut kauppatowerinsa huwitteivät tarhan kauneudella ja ylistivät sitä. "Mitä hyvältä näkyy," sanoi isäntä hywillä mielin, "eikä kuitenkaan paljoa maksaa, on aina hyvä. Orjapiikani Theopistan täytyy wastakin pitää näin huolta tarhastaani." Ne pari hetkeä siis, jotka taisin wietää Lydian kanssa tarhaassa, olivat minun ainoa leponi ja wir'oitukseni."

"Tämä kawala kauppias hawaitsi pi'an, että minä olin fristitty. Mutta hän teeskenteli, kuin ei olisi sitä mitään tietänyt. Muutaman ajan perästä sanoi: "fristitty-orjat owat tosin uskollisimmat ja ahkerimmat kaikista, mutta kauppiaalle owat ne sangen waarallinen tawara. Sillä jos he heitetään petoin eteen tahi poltetaan, niin ken heistä maksaa sen suuren hinnan, joka heis-

tä annettu on?” Mutta siinä siwussa toivoi Lydia kuitenkfin yhäti, että miehensä joskus kääntyisi kristin uskoon. ”Ah,” sanoi hän useasti, ”sittenpä wasta olisi awiomme oikein sunattu ja onnellinen, sitten wasta tulisi talomme kuin taiwaan asumaksi.”

”Kerran tuli Lydia kowin sairaaksi, niin että kaikki kuin hän itsekin uskoivat hänen kuolewan. Sentähden käski hän rukoilla puolisonsa tulemaan kuolemanuoteensa luokse. Tämä tuntui miehestä waikealta, sillä hän, niinkuin muutki maailmalliset, pelkäsi kauheasti kuolemata. Mutta kuitenkfin tuli hän viimein, ja astui hiljaan ja suurella pel’olla hänen eteensä. Hän hämmästy suuresti nähdesään puolionsa ilosena. Hän ei woinut ensinkään käsittää, miten hän kuolemata niin iloifella mielellä taifi odottaa. Suuresti ihmetteli hän sitä. Mutta Lydia sanoi: ”o rakas mieheni! iloi kuoleman ylitse tulee siitä, että olen kristitty. Ah miten sydämmestäni sois minä että myös sinä olisit kristitty! Näetsen kaikki mitä meillä on tämän maailman hywyydestä täytyy minun nyt jättää, samate täytyy sinunkfi, ja kenties kohta, myöskin niistä luopua. Mutta sen tiedän totifesti, että toifessa maailmassa minua paremmat tawarat odottawat; sentähden rakas awiomieheni, etkös sinäki tätä uskoa — jonka jokainen uskon kautta Kristuksen päälle, mielen muutoksen ja totifsen katumuksen kautta saada taitaa — mahtasi wastaanotta ja seurata! minä rukoilen sinua, te’e se rakas awiomieheni! Ja toinen viimeinen anomifseni olisi!” sanoi hän katsahtaen kolmen pieneu lapsensa päälle, jotka itkein ja walittaen seisoiwat hänen wuoteensa ympärillä. ”Nämät rakkaat lapsemme olen myös kaswattanut uskossa Kristuksen päälle, waikk’et sinä siitä ole tietänyt. Ja minä tiedän että tämä usko on kallein muisto-tawara, jonka minä heille jälkeeni jättää taidan. Ah älä ko’e siis sitä heifsä tuhahuttaa, tahi heiltä ottaa pois. Ystäwäni Theopista on kristitty niinkuin minäkin, hän on aina ollut

toinen äiti lapsilleni, ja hän on se heille wastakin olewa. Nuna he, koska minä nyt heistä eroan, tämän uskollisen kaswattajan haltuun. O! lupaa tämä minulle, niin minä kuolen ilolla.” Nämät hänen sanansa, kuin myös isonsa, rauhansa ja suuri huoli lapsistansa, liikutti kowin miestänsä. Wahwasti luvaten täyttää hänen viimeiset anomuksensa, ja katkerasti itkein erosi hän hänestä ja meni pois. Siinä siwussa tuli Lydia kuitenkin terweeksi. Mutta liikutus, jonka puheensa ja yksin katsantonsa saattoivat miehelle, ei koskaan sammuneet kokonansa hänen sydämeästänsä. Hän tuntui olewan nyt kristillisyysen taipuwampi, sillä hän kuunteli useasti, kuin minä ja Lydia sitä puhelimme. Ja kuin viimein tämän mainion Keisarin armosta kristittyin waino lakkasi kaupungissamme, antoi hän luvau Lydiaa käydä kristittyin Jumalan palveluksessa, kuin myös minun joka kerta seurata muassa, joka meille molemmille sanomattoman ilon teki.”

”Siitä asti kuin kristittyin waino asetettiin maafunnassa, käwi suuri muutos koko kaupungissa. Iso joukko miehiä ja waimoja, joitten se’assa myös suuri sukustakin oli, kääntyivät julkisesti kristin uskoon; monet menesfään suotta kuulemaan kristillisten opettajain saarnoja, kääntyivät toden perästä kristityiksi. Tämä saattoi suuren sunauksen koko kaupungin ylitse. Orjain kanssa, he mahtoivat olla kristittyjä tahi ei, al’ettiin paremmin menetellä. Ja useat kauppiaat ja rikkaat wapauttiwat kristilliset orjansa. Mutta meidän kauppa-herramme ei mitenkään siihen myöntynyt, waikka miten Lydia häntä siitä rukoili, että ehkedes minua wapaaksi laskevan. Hän tosin lupasi sen useasti, mutta wiivyytti sen aina ajasta aikaan. Hän ei ehkedes siihenkään taipunut, että minä olisin orjawaatteen pois heittänyt, ja waatehtinut itsiäni muitten ihmisten tawalla. Hän näkyi pelkääwan että jos muut waatteet päälleni pukisin, niin taitaisin helposti karata häneltä, ja sillä tawoin en enää hänelle suurta

voittoa saada. Myös ei hän ole vielä antanut kastaakaan itseänsä kristin uskoon. Aina on hänellä ensin joku tärkeä kauppa päätettävänä, ja ennen kuin hän sen lopettaa, on hän jo vieläi tärkeämpään asiaan kääreytynyt. Näin työläs on, Wapahtajamme sanan jälkeen, rikkaan tulla Jumalan valtakuntaan. Waikka minulla on monasti ollut suuri murhe tästä miehestä ja hänen kokuudestaan, niin on minulle sitävästään rikkaan Lydiain seura ollut suureksi huojuukseksi ja wirwoituksiksi, josta minun on myös suuri welwollisuus kiittää Jumalata. Arwoni puolesta oli heidän talossa ei muu kuin wiheliäinen ja köyhä orjapiika, mutta minä olen kuitenkin ollut Herrassa tyytyväinen, eikä ilman sinuausta minun kanssaihmissilleni!”

Kuin Theopista kertomuksensa päättänyt oli, kertoi myös Eustahius hänelle eräitä merkillisempiä paikkoja elämänsä tapauksista, ja sanoi sitten: ”rakkain puolisoni, meidän ja meidän poikainme tapaus on kokonansa Sumalallisen edeskatsumisen ja hänen laupeudensa ihmetys!”

”Kuinka selkeästi näin nyt Jumalan johdatukset meidän elämäsfämme, jotka minulle ennen niin pimeät ja salamatut olivat! Siellä erämaassa lohduttelin itseäni esimerkiksi näillä sanoilla: ken Jumalaan luottaa, sen ei tarwitse jalopeuran kitaa pelätä; ja kuitenkin tulivat poikani metsän pedoilta poiswiedyiksi! Tämä oli minuusta käsittämätöin. Mutta eikös Jumala minua itseäni warjellut jalopeuran kidasta, ja eikös Hän, joka vielä enämpi on, ole lapsiani metsän petojen hampaista auttanut? Ja eikö Jumala siinä, kuin Hän heidät minulta soi pois wietäwiksi, kuin myös kaikessa joka meitä kuitakin lohdannut on, ole meille niitä wiisaimpia ja rakkaimpia esimerkkiä palawaasta rakkaudestaan antanut? Jos me olisimme jääneet paikallemme asumaan, ja taas wähitellen yhdistyneet entisten tuttujemme kanssa, jos talossamme, niinkuin ennen sitä useasti tapahtui, olisi yhäti ollut

iloinen elämä, miten huokeasti emmekö olisi taas wajeuneet entiseen elämäämme, ja totisista kristityistä ei olisi meille muuta kuin nimi jäl'le jäänyt? Myös lastemme kaswatus Herran pelwossa ei olisi niin meille menestynyt, kuin olisi pitänyt! Mutta Jumala teki toisin. Hän otti meiltä omaisuutemme, eroitti meidät toisistamme, parhaista ystäväistämme, keisarin armosta, lapsistamme ja koetteli ja neuvoi meitä kärsimisillä. Minä tynsin maata kuin uuttera talonpoika muiunkin, ja opin omasta koetelemuksesta tuntemaan miten raskeasti köyhäin maalaisten täytyy leipäänsä ansaita. Yksinäisyys ja eroaminen pois maailman turhasta menoista opettivat minua paremmin Jumalata ja itseäni tuntemaan; autuaaksi tekewä Jesuksen oppi painui sywemmältä sydämeheni. Sinun rakkain puolisoni, joka ennen niin ihmeteltävä maailmalle olit, täytyi itsesi orjana siwertyä; tämänlaiset koetelemukset owat kuin puhdistustuli, joka meitä puhdistaa kaikesta meidän wirheistämme. Myös molemmat poikamme olivat kuin koulussa, jossa alituinen askareensa oli rukoilla ja tehdä työtä, joka olisi heille suureksi hyödyksi, sillä siellä tulivat maailman wiettelystä ja waaroilta warjelluiksi.”

”Kärsimisemme olivat myös ei ainoasti meille, mutta myös muille hywäksi. Esimerkiksi: minulle onnistui Jumalan avulla kääntää maalaiset kristin uskoon, ja saada heistä Jumalalle otollinen kansakunta. Sinä Theopista olit taas siinä talossa, jossa asuit, sunauksiksi. Myös poikamme taisivat, koska he wapaasehdoista tulivat sotamiehiksi, osottaa kiitollisuuden hywän tekiötänsä kohtaan; he jaksowat terweinä, woimakkaina ja urhoollisesti sotia isänmaansa edestä. Ja kaikki kärsimisemme, jotka meille itsellemme ja muille kanssaihmisille olivat sunauksiksi, tulivat meille taas toisemme kohtaamisen kautta palkituiksi, waitka meille siitä vielä suurempi palkka taiwaassa odottavana on.”

"Rirkkaasti loistawa risti, jonka minä muinon näin metsässä, merkitsi myös paljon, jonka minä nyt vasta oikein ymmärrän, nimittäin: minulle tuli sen kautta selkeästi näytetyksi miten risti, joka ennen pilkan ja kirouksen merkinä oli, on nyt meidän rakkaan Wapahantajamme kärsimisen ja kuoleman kautta muuttunut lunastuksemme sunatukseksi ja pyhimmäksi merkiksi. Mainittu kirkas risti merkitsi myöski, että kärsimiskemme, jonka meidän Wapahatajan käskyn jälkeen täytyy kuin ristin ottaa päällemme, on ollut meille parannukseksi ja autuudeksi. Kaikkinaisen risti joka meitä raskauttaa, olkoon kuinka raskas ja vaikea hyvänsä, on meille olewa kerran funniaksi, ja on meille ilmestymä samantlaisessa walossa kuin sekin jonka minä metsässä näin, ja joka taivaalliselta walolta kirkastettu oli."

Puolisonsa ja lapsensa todistiwat sen myös niin olewan, ja iloitsiwat voitetun kärsimisen ja koettelemusten ylitse, ylistäen Jumalata, joka meitä pimeydestä walkeuteen, kärsimisen kautta iloon, ja ristin kautta autuuteen johdattaa.

Siinä sivuussa oli jo yö tullut. Kun helotti selkeästi taivaalla ja walaisi koko paikkakuntaa, kussa he olivat. Koko luonto oli hiljaan, ei kuulikaan tuuwitellut puitten lehwiä, ainoastansa lähellä olewa puro juostessa liritti hiljakseen, kuun walolta wälkkywillä aaltosilla, alespäin. Ruffaisten suloinen haju nousi kuin suitsutus ympäristöllä olewista tarhoista. Ne ilon ja ylistyksen liikutukset, joilla näitten neljän sydämet täytetyt olowat, nousiwat wieläi suloisemmin ylös taivaaseen.

Nyt nousi Eustahius ylös. "Jo on melkein myöhä tullut," sanoi hän, "wirkani waatii wielä saamaan tietoa ja tämän päivän seurauksista sotajoukossani, ja antaa huomiseksi käskyjä. Te rakkaat poikani, saattakaat äitinne kotia, sillä kenties hänen kotolaisensa owat jo lewottomina hänen pois olostansa. Huomena rakas puolisoni tulen

luoksefi, lunastan sinun siltä kauppiaalta wapaaksi, ja tahdon sinun hywäntahtoiselle ystäwällesi Lydialle osottaa kiitollisuudenti.”

Kahdeksastoista Luku.

Kristillisiä pöytäpuheita.

Toisena aamuna, kuin Eustahius tuli ulos makokammaristaan, seisoivat jo hänen molemmat poikansa esihuoneessa ja tervehtiwät häntä suurella ilolla ja lapsellisella nöyryydellä. Hän meni heidän kanssa puolisonsa Theopistan luokse. Koska hän heidän taloonsa tuli, sanottiin hänelle ettei Theopista ja Lydia taida nyt vielä ketään vastaanottaa; ja että itse isäntä on jo hywin warain auringon noustua mennyt sotaleiriin, toimittamaan kauppaasfojansa. Eustahius meni siis poikineen siksiaikaa puutarhaan kävelemään, joka aamu kasteesta oli sangen suloinen ja wir'oittawainen, ja loisti aamuaurinkon firkkaudesta. He käveliwät siis tarhassa vuhellen keskenänsä; mutta äkkiä ilmestyi myös kaksi outoa rouwasihmiestä puutarhaan peitetyillä kaswoilla. Yksi heistä oli erinomaisen kannis warreltaan ja oli waatehitin pitkillä walkeilla silkkiwaatteilla, jotka auringon paisteessa näkyiwät kuin wuotawat aaltoset hänen päällänsä. Eräs helkka-punainen rouwain mantteli peitti hänen olkapäänsä. Nyt otti tämä silkkihunnun silmiltään, joka peitti hänen ihanat kaswonsa, ja tuffakiehkuroissaan olemat loisturit ja helmet remahtimat äkkiä kuin hiekkat tähdet wälkkymään sangen ihanasti hänen korwallisillansa. Tämä oli Theopista. Eustahius hämmästyti hänen kauneuttaansa, sillä eiläs iltana, kuin hän häntä ensimmäisen kerran näki, näytti hän kokonaan toisen muotoiselta. Mutta

tämä ei ollut ajan kautta tapahtunut, joka aiwan vähän olisi hänen kasvojansa muuttanut, vaan se oli suuresta työn paljoudesta, jota hänellä erinomattain eiläis päivänä oli ollut valmistaesä juhlan tarpeita ja palwellessa vieraita, paljoista kyyneleistä, joita hän Sodanpäämiehen tullessa muodattanut oli, pyörtymisestä johon hän molempain poikainsa löytämisestä langennut oli, ja erinomaisesta ilosta että samana päivänä löytää ja tuntea myös oman aviomiehensä, joka hänelle melkein toisen tunnottomuuden saattanut oli. Mutta tänä yönä oli hän rauhallisesti lewännyt ja tänä aamuna eiläisen päivän raskaudesta itsensä wir'oittanut. Hänen silmänsä loistivat taiwaallisesta riemusta ja poskensa ruskoittivat suuresta ilosta. Niinkuin hänelle miehensä eiläs iltana oli ilmeistynyt sulhasena, niin näkyi nyt myös Theopista miehellensä kuin nuorikko, ja hänen katsantonsa muistutteli hänelle sen päivän, jona hän vielä morsius-ruunu päässä hänen edessään seisunut oli.

Toinen rouwa, joka paljoa alhaisemmasti waatetetttu oli, ikään kuin olisi hän ollut Theopistan palwelia, oli Lydia, joka oli hywäksi nähnyt waatettaa ystävänsä säädynsä jälkeen. Parailaan oliwat nyt kalliit waatteet walmiiksi joutuneet, jotka erään ruhtinan rouwa te'ettänyt oli. Theopista ei olisi suinkaan luullut että samat waatteet, joita hän niin usein isännältään kiirehittynä ahkerasti ompeli, ja joitten kultakufille jo moni katkera kyynele tipahti, olisi itseänsä warten walmistanut. Lydia lahjoitti nyt mainitut waatteet hänelle, pyytäen häntä niitä ottamaan, niinkuin yhtä hänelle sopiwaista kappaletta. Mutta kauppias, jonka tunto oli suuresti lewostoin, että hän sotapäällikön puolisoita niin kowin työhön firistellyt oli, lahjoitti ei ainoastansa hänelle wapauden, vaan myös päälliseksi mainitun helmi- ja loisturi-kaunistuksen.

Kuin Eustahiüs ja hänen molemmat poikansa oli-

wat Theopistaa tervehtineet, ja osottaneet Tydialle sydämellisen kiitollisuudensa, käweliwät kaikki ynnä puutarhasa, puhellen ihmeellisistä Jumalan johdatuksista ja ylistäen kiitollisella sydämellä Jumalan pyhää edestatsomusta. Wähän aikaa käwelyä rukoili Tydia sodan päällikköä ja niitä molempia nuoria sankaria vähän murskinoimaan siinä ihanassa ryytimaassa hänen ja ystävänsä Theopistan keralla. He käwiwät siis kaikki erään marmorisen pöydän ympäröi istumaan, jolle monenlaisia ruokia ja wir'ottawaisia hedelmiä valmistetut oliwat. Namainen oli erään ison wiinapuun warjossa, jonka rypäleet rippuivat pöydän ylitse; hywänhajuiset kukat ja puut täynnä hedelmiä warjoswat heitä.

Syödessä ylisti Eustahius puutarhaa. ”Tämä kaunis ryytimaa,” sanoi hän katsahdettain Theopistan päälle, ”ei kunnioita ainoastansa sen uutteraa ja toimellista hoitajata; waan on myös Jumalan kaikkiwaltiaisuuden ihmetyö. Noit hedelmät tuolla owat meille Inodut wir'oitukseksi, ja miten foreiksi eikö ne wielä silmille tehdyt ole! Nämät hywän hajuiset kukat eikö ne myös meille iloksi, wir'oitukseksi ja huwitukseksi luotut ole, miten ihmeteltävän kauniit ja ihanat eiwätkö ole? Minkä ihmeellisen woiman on Luoja näihin puihin ja niitten juuriin pannut, että tuottaawat niin suloiset, wir'ottawaiset ja hywän hajuset hedelmät! Puutarha on totisesti kirkas peili Lujan wiisaudesta ja hywydestä.”

”Niin totisesti on se niin, rakas puolisoni” sanoi Theopista, ”tämä huostassani ollut puutarha oli aina minun silmissäni kuin kirja, jonka Luoja itse awannut ja Wapahdaja selittänyt on. Kun minä esimerkiksi ruusua ja muita senlaisia kauneita kaswamia tutkistelin, niin minusta tuntui kuin osottaisi Jumalinen opettaja formellaan sen päälle, kehoittaen ja neuwoen minua panna turwani ja uskallukseni taiwaallisen Isän päälle, joka, koska Hän

heidät niin kauniisti waatettaa, on epäilemättä myös ihmisistä, rakkaita lapsistansa, ystävällisesti ja rakkaasti huolta pitävä. Puu täynnä kauneita ja wir'ottavia hedelmiä opetti minna, ettei minun pidä tällä maan päällä turhaan elämän, waan oleman rikas hyivistä töistä. Wiinapuu, jonka joka oksasta woima ja elämä wuotaa, koska ne niin paljon suloisia rypäleitä kantaawat, oli minulle opettawa esikuwa siinä, että minä, ollen Kristuksen kansa sisällisesti yhdistettynä, mahtaisin hyviä hengenhedelmiä kantaa. Ne pienimmätki kasvannot muistuttivat minulle Jesuksen opetusta, että meidän vähimmäisäkin asioissa täytyy uskolliset olla ja noudataa uskoa, laupeutta ja rakkautta. Myös eräät kasvut, joita minä usein wastoin tahtoani kasvawan näin ja jotka minä samassa rewin juuriniensa maasta, muistuttivat minulle sen Jesuksen kalliin opetuksen: "että kaikki kylwö, jonka ei taiwaallinen Isäni kylwänyt ole, rewitään pois ja tuleen heitetään." Tästä opin minä, ettemme paitsi Jumalata ja Hänen armonsa pysywäiset olla taida. Warsin sinapin siemen, jonka minä kylwin maahan ja joka vähitellen kasvoi isoksi ja wahwaksi puuksi, oli minulle suuresti opettawa ja moneen hywään kehoittawainen. Se osotti minulle, että niinkuin Jumalan armo-työ alkaa vähästä ihmisessä, niin sen pitää vähitellen siinä kasvaa ja lisääntyä, siihen asti kuin se täydellisyyden käsittää."

Nyt sanoi Theopistus: "rakas äitini, niinkuin sinulle puutarha Jesuksen kaunein wertauksen kautta niin opettawaiseksi tullut oli, niin opettawainen oli myös minulle paimen-elämäni, kuin minä vielä wuoristoissa lampaita kaitsin. Siellä ei koskaan nähynyt muuta kuin eräs paimen, lammas lauma ja aika harwoin joku susi. Siellä koskaan minkäänlaisia muita erinomaisia tapauksia tapahtunut, kuin että joskus eräs lampaista efsyi, tahi fuoppaan putosi, tahi että me, koska aika tullut oli, eroi-

tiimme oinaat muista lampaista seurastettaviksi. Tämä muistutti minulle monta Jesuksen kauniista wertauستا, ja sentähden pitin kutsumisestani waarin.”

”Ei missään taideta paremmin nähdä Jesuksen palawaa rakkautta ihmistä kohtaan, niin myös selkeämpää esimerkkiä meille hänen seuraamisestansa ja häneen turvautumisestamme, kuin wertauksessa hywästä paimenesta hänen lampaistansa ja sudesta. Allituinen paimen-wirkani opetti minua myös jokapäiwä, että hywä paimen tuntee lampaansa ja kutsuu heitä nimeltänsä, käypi heidän edellänsä ja johdattaa heitä wiheriäiselle laitumelle ja firkkaitten laivoiin luokse; samate johdattaa myös meitä taiwaallinen hywä paimen, ja pitää meistä murheen, ettei meitä mitään tarpeellista puuttuisi. Joka päiwä näin ja opin, että niinkuin lampaat tunteewat oman paimenensa, kuulewat hänen äänensä ja seuraawat häntä, mutta muikalaisen ja oudon ääntä eiwät tottele, waan pakeneewat häntä, samate täntyy meidänkin tuntea ja totella hywän sielun paimenemme sanoja, ainoastansa Häntä kuulla ja seurata, eikä kuunnella wiettelijän ääntä.”

”Koska minä näin suden tulewan, joka tahtoi lammasien päälle karata ja raadella heitä, koska minä silloin en olisi omaa henkeänikään säästänyt, suojelekseni lampaitani, ah miten selkeäksi ja eläväksi tulivat minulle silloin nämät Jesuksen sanat: ”Minä olen hywä paimen; hywä paimen antaa hengensä lammasien edestä, ei pidä kenenkään ottaman heitä minun kädestäni pois”: ah, sanoin useasti, kukas ei nyt niin hywää paimenta rakastaisi ja Häneen turwaisi? Hänetttä olisimat ihmiset kuin lampaat paimenetta.”

”Jesuksen wertaus kadonneesta lammasesta on myös aiwan sopiwaisesti paimenen elämäkerrasta otettu. Usein tapahtui että minunki karjastani lammas efsyi, ja että minä sitten etsin häntä wuorten wälistä ja forwesta, enkä la'annut etsimästä ennen kuin hänen löysin. Mi-

ten suuri ilo tuli minulle samassa, kuin minä näin hänen! miten panin sen olkapäälleni ja kannoin kotia! miten huusin tovereilleni: iloitkaat minun kanssani, sillä minä löysin lampaani, joka kadonnut oli! — ihan samate kuin Jeesus sanoo wertautuksessa. Silloin kävivät jokakerta ne Jeesuksen sanat kowin sydämelleni: ”samate on myös ilo olewa taiwaassa yhdestä syntisestä, joka itsensä parantaa.” Mikä werraton rakkaus, mikä suuri laupeus, ajattelin minä, eikö tämä ole? Katuwa syntinen ei tule ainoastansa armoihin vastaanotetuksi, waan koko taiwaan waltakunta iloittaa wielä siitä. Minä olin silloin jokakerta niin liikutettu, että olisin jokaiselle syntiselle kowasti huutanut: o etkö sinä myös tahtosi mielelläsi olla taas löydetty lammas hywän paimenen sylissä!”

”Kuin lammas minulta joskus kuoppaan putosi, ja minä surkutellen sitä sieltä ylös nostin, muistuiwat minulle ne Jeesuksen sanat mieleen: ”kuka on teistä ihminen, jolla olisi yksi lammas, ja jos se Sabbatina, putoaisi kaiwoon, eikö hän (myös silloin) tärttuisi häneen ja wetäisi ylös? kuinka paljoo jalompi eikö ihminen ole kuin lammas!” (Matth. 12: V: 11, 12). Silloin ajattelin, kuinka paljoo enemmän eikö meidän tarwitsewaista ihmisistä kohtaan armeliaat täydy olla, kuin lammasta, auttaaksemme häntä tarpeisiansa; samassa nousi sydämessäni surri luottamus Jumalan armoon, ja usko Jeesuksen palawasta rakkaudesta meitä ihmisä kohtaan, ja wahvasti päätin ei antaa minikään wieroittaa itseäni Jumalasta. Sillä minä ajattelin: kuinka paljoo enemmän eikö Jumala ja Hänen rakas Poikansa mahtane meille laupiaat olla, kuin minä lampaalleni.”

”Suuresti liikutti minua se päivä, jona minun täytyi eroittaa oinaat muista lampaista; miten oinaat wiettiin seurastettawiksi ja toiset lammaat jätettiin kauniille laitumelle. Minä ajattelin silloin sitä päivää, jona Wapahtaja on tulewa kunniasan a ja on eroittawa hywät

pahoiſta kuin lampaat ja oiſaat, ja pahat kuletetaan ijan-
kaikkiseen waiwaan, mutta wanhurſkaat ijankaikkiseen elä-
mään.”

Theopiſtus päätti puheensa näillä ſanoilla: ”minä
olen kenties jo lii’aksi puhunut jokaiſelle tietyiſtä aſioiſta.
Mutta ne kuulſwat paimen elämeni tapaukſeen, ne owat
merkilliſintä, mitä minä ſitä hawainnut olen. Tällä ta-
woin on ſuloinen Jeſus myöſ yksinfertaiſille paimenilleki
ſywinnäſsä erämaaſſa awannut kirjan täynnä kumia ja
wertaukſia, jotka meille rakkaaſti muistuttawat, mitä au-
tuuteemme hyödylliſtä ja tarpeelliſtä on.”

”Mutta minun kirjani,” ſanoi wuoroſtaan Agapiuſ,
”oli pelto, jota minä oſtani hi’eſſä kynſin maanmiehenä ol-
leſſani. Minä tahdon myöſ kertoa ſitä wä’hän, miten
minä maaelämälläni tyytywäinen olin, ja ſitä pidin ſuu-
ren waarin.”

”Kuin minä peltoa kylwöön walmiſtelin, nimittäin
kuin minä ohdakkeet rewin yleſ, kiwet ja lomat perkaſin
ja wiſkoin pois, ſonnitin ja aitaſin ſen, niin ajattelin
kuinka minun pitäſi ſamate myöſ omaa ſydäntäni wal-
miſtaman, puhdiſtaman ja warjeleman, että Jumalalli-
ſen ſanan ſiemenet löytäſſiwät minuſſa hywän maan.
Näiſtä töiſtä tulin ſen ſelkeäſti näkemään ja hawait-
ſemaan, että ken kaikille ſynneille pitää ſydämensä we-
räjän awoina, jonka ymmärryſ ja ſydämen laatu on
maalla peitetyn kalliion kaltainen, johon ei mikään ſiemen
pöſty, ken ahneuden ja irſtauſuuden ohdakkeet antaa nous-
ta ja kaſwaa ſydämeſänſä, ſenlaiſen luona ei taida
minkäänlainen Jumalan ſanan ſiemen hedelmäta kantaa.
Kuin minä muutaman ajan kul’uttua äkkäſin ilolla kauniit
niſut ihanana kaſwawan, mutta niitten wäliſſä nä’in
myöſ suurella mielipahalla ohdakkeita, joita en ſuinkaan
niſuja wahingoittamatta taitanut ſieltä pois ſaada, niin
täſtä tulin hawaitſemaan, minkätähden Jumala niin kau-
an käſii pahoja, ja etteiwät kuitenkään jää rankaiſe-

matta. Kuin viimein leikkuaika tuli, ja me leikkaajat ilosina eloa kokoisimme, mutta ohdakkeet poltinme, niin ajattelin silloin sitä suurta elopäivää, jona Jumalan enkelit tulevat kuin elon leikkaajat, ja kaikki ne, jotka ovat wääryyttä ja pahuutta tehneet ja matkaansaattaneet, heittäävät tuliseen uuniin, mutta wanhurskaat loistaavat sitten kuin aurinko heidän Isänsä waltakunnassa.”

”Myös maamiehen työkalut olivat minulle sangen opettavaiset. Kuin minä atran otin käteeni, tietäen ettei nyt laiskuus waan ahkeruus tarpeellinen on, jos mieli jotain saada aikoin, niin ajattelin ettei hengellisisätkään asioissa saa huolimaton olla, waan iloinen ja ahkera mieli taitaa meitä saattaa kaikkeen hyvään kelvolliseksi. Kuin minä jywiä seuloin, niin muistuiwat minulle nämät Jesuksen sanat mieleen, että risti ja riuksaus on meille seulomisen kaltainen, ja että meillä sentähden on suuri syy rukoilla Jumalata, ettei uskomme puuttuisi, ja että me koettelemuksessa pysywäiset olla mahtasimme. Kuin minä otin kaban käteeni, niitatakseni wehniä tahi muita jywiä, niin ajattelin niitä sanoja: ”millä mitalla te mittaatte, pitää myös teille mitattaman.” Tultuani myllhyyn, jossa usein paljon pahaa matkaansaatetaan pahoilta ja jumalattomilta ihmisiltä, niin muistutti myllhyyn kiwi minulle näitä Jesuksen sanoja: ”woi sitä ihmistä, jonka kautta pahennus tulee, parempi olisi hänelle, että myllhyyn kiwi ripustettaisiin hänen kaulaansa ja hän upotettaisiin meren syvyyteen.”

”Vertaus nisun jywäsestä, joka maahan häudataan, mutta joka sieltä taas nousee ylös, oli minuista myös sangen ihana vertaus. Se muistuttaa hywin lohduttawasti kylwävää peltomiestä, joka itsekin kerran maaksi tulewa on, että kuoleman kautta tullaan wasta uuteen ja oikeaan elämään.”

”Näin on Kristus myös peltomiehelle monta lohdullista esimerkkiä antanut, että hänki hywin huokeasti taitaa

taiwaallisten asiain päälle ajatella, tullakseen hyväksi peltomieheksi. Jesuksen oppi on sentähden niin werrattoman forsea, yksinkertainen, selkeä ja liifuttawainen, että on jo kylliksi ulottuwainen wakuuttamaan meitä jumaluudestansa ja totuudestansa.”

Yhdeksästoista Luku.

Kristillinen talonemäntä.

Nyt alkoi Lydia puhumaan: ”se on tosi” sanoi hän, ”minä olen usein ihmetellyt sitä, miten yksinkertaisesti ja rakkaasti Kristus taiwaallisen opinsa melkein tavallisten asiain esimerkkeillä ilmoittanut ja selittänyt on, että jokainen ne taitaa ymmärtää. Tämä muistui minulle aina fotoaskareissa, joita minä itse tahi palweliitoiten toimittaa annoin, niinkuin kynttelin sytyttämisestä, waatteen paikkuusta ja monesta muusta fotoaskareesta näkyi Hänelle soveljaaksi ottaa wertauksia, ilmoittaakseen itsensä myös niille pienille ja yksinkertaisille.”

”Isäwainajallani, ennen kuin hänelle vielä Ewangeliomia julistettiin, oli aina suuri halu saada ja käsittää kaikkein näitten asiain perustusta, jotka jokaiselle ymmärtäwälle ihmiselle tärkeimmät oleman pitää. Hän tuliksi siis kerran erään opetetun miehen kanssa tutuksi, joka sanoi kaikki tietäwänsä ja ymmärtäwänsä. Tämä oppinut, jolle totinen muotonsa ja pitkä partansa vielä isomman arwon antoiwat, oli usein meillä päiwällisellä, ja puheli paljon maailman päämiehestä, ihmisen elämästä ja kuolemattomuudesta; mutta hän selitti näitä aineita niin ylönsä wiisaaasti ja koreilla sanoilla, etten puoliakaan käsittänyt siitä mitä hän puhui, ja nyt en enää ainoata sanaakaan siitä muista. Mutta miten owat sitäwastaan

Jesuksen yksinkertaiset vertaukset maallisista asioista huoleasti ymmärrettävät ja muistossa pysyväiset! Ne ovat erinomattain minulle niin selkeät, ja minä muistan niitä tyllä satakertaa jokapäiväisissä askareissani!”

”Kuin minä esimerkiksi sytytän kynttelin, ja niin kuin ymmärrettävä on, en pane sitä pöydän alle, mutta kynttelijalkaan, niin muistuu minulle, että meidän pitää antaman waltentemme loistaa ihmisten edessä, että näkisivät meidän hyvät työmme, ja kunnioittasivat Isää, joka on täiwaassa. Jos tarwitsen paikkuuttaa wanhaa waatetta, niin muistan ettei kukaan paikkaa wanhaa waatetta uudella tilkulla, sillä ompelus repeytyisi, ja läpi tulisi pahemmaksi, samate muistuu myös silloin minulle se Jesuksen vertaus, jossa Hän tarkoittaa, ettei wanhurskautemmekaan waate, nimittäin Kristuksen ansio uskon kautta omistettuna, pidä myöskään olla wanhan paikatus tai rikkinaisen waatteen kaltainen. Warsin rihman neulan silmään pujottaminen opettaa minua, että niin mahdollomasti kuin kameli taitaa mennä hienon neulan silmään läpitse, niin wähän taitaa ahue sielu Jumalan waltakuntaan sisälle tulla.”

”Kamelista muistuu minulle vielä eräs toinen muistutus: kuin toisinaan kaikenlaisilla tawaroilla lastatut kamelit seisattuivat portimme eteen, muistui minulle mainittu vertaus myös useasti sopiwaiseksi. Voi tuota eläin raukkaa! sanoin monasti; koko se rikkaus joka hänän sel'äsänsä on, painaa häntä ainoastansa, eikä kuitenkaan häntä pienimmästikään hyödytä. Tähän ikeen alaiseen eläimeen voidaan moni rikas werrata, joka suuressa huolella ja ahkeruudella kokoaa itsellensä ajallista hywyttä, joka monasti ei hänelle itsellensä mihinkään tarpeeseen ole. Sentähden niinkuin kamelilta piti kuormanansa poisotettaman, ennen kuin hän portistamme sisään pääsi, niin täytyy myös rikkaan rahastansa ja kaikesta maailmasta hywydestänsä sydämessänsä pois luopuman ja ko-

fonaan niille wierautuman, ennen kuin hän siitä ahtaasta portista, joka ijankaikkiseen autuuteen saattaa, taitaa si-
falle astua.”

”Menen kanoja ruokkimaan, niin on minulle kana, joka kokoaa poikansa siipeinsä alle, eräs Jesuksen rakkau-
den esikuwa meitä ihmisiä kohtaan, joka tahtoo meitä jokaisista ko’ota ja ottaa suojelluksensa alle; kyyhkyi-
nen on taas minulle wiattomuuden, siweyden ja yksin-
kertaisuuden esikuwa; warsin warpunen joka noukkia-
fensa eräitä jywän siemeniä kutsumatta katolta siihen len-
tää ja jota ei myöskään taiwaallinen Isä unhota, ilmoit-
taa, että tämä sama Isä minusta wieläki suuremman
huolen pitää.”

Samate löydän myös työkisissä hywin paljon muis-
tutuksia: niin kuin tuli joka hiiluksella palaa, wesi
jota myös wälttämättömästi työkisissä tarwitaan, suola
jota ilman ei ruokaa walmistaissa aikoin tulla m. m. o-
wat paljaita muistutuksia, joista Jesus aiwan paljon o-
pettawaisissa ja wiisaita wertauksia puhunut on; joita kaik-
kia nimitellä tulisi hywin lauealta. Mutta kuitenkin
mainitsen niistä, jotka merkillisimmät minulle olivat.
Kuin piikani hapant aikinan jauhoittawat saadakseen
parempaa ja makusampaa leipää paistetuksi, niin ha-
waitfen miten kaikki askareemme, työmme ja koko waellus-
femme pitää oleman Jesuksen selkiän ja puhtaan opin
kanssa yhteen sopiwainen, että se mahtasi Jumalalle kel-
wata. Kuin toisinaan tuli paljon wieraita meille, ja mi-
nä täydyin kiirehtiä piikojia työkisissä laittamaan ja wal-
mistamaan pikemmin ruokaa ja kaikkea muuta jota tarwit-
tiin, niin tuntui minusta aina kuin sanoisi Jesus minulle:
”ätkää toki niin paljon huoliko ja itsiänne rasittako katoos-
waisesta ruo’asta, ahkeroitkaa parempi sen ruo’an perään,
joka ruokii ijankaikkiseen elämään, ja jonka ihmisen poika
antaa teille.” Kuin minä rikoin munan, niin muistui

minulle tämä Jesuksen sana mieleen: ”Jos lapsi anoo isältänsä munaan, antaako hän hänelle korpionin? kuinka paljoa enemmän eikö taiwaallinen Isä anna meille sitä kaikkein parasta lahjaa, nimittäin Pyhää Henkeänsä, jos me sitä häneltä rukoilemme.”

”Suureksi ilokseni on Jesus myös monta kauniista wertausta tehnyt kauppioidista. Niinkuin päärllyn kauppias, joskus löytäessään kalliin päärllyn, panee kaiken omaisuudensaki altiksi ja ostaa sen päärllyn; samate ei pidä meidänkään huolia maallisesta hywydestämme, ei kiinnittämän sydäntämme katoowaiseen tawaraan, ei säilimän henkeämmekään, waan panna sekin altiksi saadaksemme kätkeä taiwaallista päärllyä, nimittäin Jumalan pyhää sanaa, meidän sydämissämme, tullaiksemme osalliseksi ijankaikkisesta autuudesta. Turhasta huolesta joka tawallisesti kauppioilla on, saadaksensa paraittain woittoa ajallisesta tawarastansa, puhuu Jesus, jaadaksensa heitä paremmin ajattelemaan ja huolimaan siitä katoomattomasta hywydestä, sanoin: ”mitä se auttaa ihmistä, jos hän kaiken maailman woittoiksi, ja saisi kuitenkin sielulensa wahingon!” — Kyynärä muistuttaa minulle, ettemme kaikella huolellamme ja murheellamme taida kuitenkaan yhtään kyynärätä lisätä pituudellemme, eikä elämällemme, ja sentähden tekisimme paraittain, jos me huolta pitäisimme asioista, jossa ei kuitenkaan aikamme turhaan mene, eikä jää sinunauksetta.”

”Warsin nyt tässä päyhdän tykönä, muistuttaa minua tuo hyttynen, joka par'aikaa maitoon putosi ja jonka minä nyt samassa otan ylös, näistä Jesuksen sanoista: ”woi niitä, jotka hyttysiä siilaawat, mutta kamelia nieleewät, se on: jotka tosin pieniä rikoksia wälittäewät, mutta syypäät owat suuriin synteihin, niinkuin eläwän uskon ja palawan rakkauden puuttumiseen. — Tuo leipämurunen muistuttaa minua niistä Jesuksen sanoista jossa hän meitä säästämiseen neuwoo: ”ko'otkaa mu-

ruiset, ettei yksikään heistä hukkauntuisi.” Ne muistuttaa-
wat myös minulle sitä muinoista armotointa rikasta mies-
tä, joka köyhälle Ratsarukselle ei murujakaan pöydäl-
tänsä antaa tahtonut, ja sentähden toisessa maailmassa
turhaan rukoili yhtä wesipisarata.”

Eustahius kuunteli tätä suurella tarkkandella. ”Jah,
se on tosi,” sanoi hän, ”Jesuksen oppi on joka asiaan hy-
win sopiwainen ja selkiä, ja wertauksensa aiwan kauniit
ja mielessä pysyväiset. Hän saattaa koko luonnon puhu-
maan meille, awaa pienimmillinkin kappaleille kuin kie-
let, jotka meille sängen pyhää, hyödyllistä ja tarpeel-
listä oppia ilmoittawat. Lapsi taitaa sitä käsittää niin
paljon kuin nuorelle iällensä tarpeellinen on, ja täysi
mies löytää siitä koko iällensä kylliksi miettimistä. Sen-
tähden tähdymme jokapaikassa katsella luontoa Jesuksen sa-
nan jälkeen, seurata Häntä ja Hänen oppiansa kaikissa
asioissa, ja kaswattaa tällä tavoin meissäamme hedelmiä
ijankaikkiseen elämään!”

Nyt, koska Eustahius waikeni, lähestyiwät kaksi ur-
hoollista sankaria Agatsius ja Antiofus, jotka jo kau’an
olivat seisonet wähän matkan päässä heistä. Wasta
tänä aamuna olivat werrattomalla ilolla saaneet tietä
että sotapäällikönsä puoliso ja lapset, joita jo kuolleiksi
uskottiin, vielä elääwät, ja owat taas löytyneet; nämät
uskolliset palwelijat olivat siis nyt tulleet, osottamaan myös
heille iloansa siitä. Nämät rehelliset ja hyväsydämiset
miehet tuskin taisswat iloista puhuaikkaan, ja isot wesikat-
palot tipahteliwat heidän harmaalle parrallensa. Theo-
pista kätteli heitä ystäwällisesti ja Agapius ja Theopis-
tus syleilivät heitä. Agatsius sanoi: ”niin hartaasti kuin
minä hyvän rouwamme ja hänen rakkain lastensa ylitse
itkin, niin suloisia ilon kyneleitä wuodatan nyt, kuin
heidän kaikki kolme näen eläwänä edessäni seisowan.” An-
tiofus sanoi: ”minusta näkyy kuin olisimat kuolleis-
ta nouseet ylös. Ajattellesani sitä sanomatointa iloa

joka minulle tänä aamuna oli, saatuani kuulla teidän vielä elävän, sitä iloa jonka, tunsin sydämessäni nähdesäni teitä tässä ihanassa puutarhassa, niin minulle tuntuu kuin muinon Matalleenalle siinä ylösnousemisen ryytimaassa, kuin hän ylösnousneen Wapahtajan taas elävänä edessään seisovan näki. Totisesti on ilo, joka suurena yhteisenä ylösnousemus-päivänä tapahtuu, olewa sanomatoman suuri!”

Eustahius nousi ylös ja sanoi: ”nyt on jo aika, minun mennä leiriin. Te minun poikani seuratkaat minua. Mutta sinä rakas puolisoni, jää tämän sinun ystäväsi luo, siksi kuin me tulemme takasi.” Koska hän siis poikansa keskellä ja molemmilta vanhoilta sankareilta seurattuna lähestyi sotajoukkoa, tulivat kaikki suureen liikutukseen. Iso ilon meteli nousi heidän keskellensä, ja vähän ajan perästä seisoi jo koko sotajoukko täydessä varustuksessa hänen edessängsä. Sotamiehet tervehtivät häntä ja hänen poikansa suurella ilo-huudolla ja waskitorwein helinällä. Kaikki toivottivat hänelle ja hänen pojillensa onnea ja menestystä ja usiat sotamiehet sanoivat: ”Jos sotapäällikkömme olisi jo tuntenut poikansa, ennen kuin hän heidän muista nuorista miehistä walitsi, niin voisimme luulla, isällisen rakauden saattaneen häntä heitä kor'ottamaan. Mutta nyt tähdymme jokainen tunnustaa, ettei sukua ja heimolaisuutta katsonut, waan urhoollisuutta ja hyvää mielen laatua. O mikä ilo eikö mahda isälle olla, niissä wieraisissa ihanissa nuorukaisissa, jotka hän piti paraimpina kaikkista, nyt tuntea omat poikansa!”

Ultapuolella asetti Eustahius kaikelle sotajoukollensa ison juhlan; mutta seuraavana aamuna läksi hän heidän kansa jo matkoihinsa. Hän ratsasti sotajoukon edellä; mutta puolionsa seurasi häntä istuin eräässä kauniissa matkawaunussa, jota molemmin puolin poikansa ratsastivat hewosen selässä.

Kaksikymmenes Luku.

”Ole uskollinen kuolemaan asti, niin annan sinulle elämän ruunun.”

Nyt oli Eustahius taas niin onnellinen, kuin ihminen maan päällä suinkin olla taitaa. Hän oli wiholliset woittanut, ja sentähden hän vastaanotettiin jokapaikassa suurella ilolla; rakkaan awiopolionsa oli taas löytänyt, ja ihanissa nuoruusajissa omat kadonneet poikansa tuntenut; hän oli nyt matkalla Ruomiin, jossa kansa jo walmisteli häntä oikein ilolla waastanottaaksensa.

Jos lukia olisi tätä tapausta lusenut paljaaksi huwitukseksensa, tahi kuunnellut sitä ajan kuluksi, niin täytyisi minun sen nyt tässä tilassa lopettaakkin, nimittäin että hän Ruomiin tultua tuli kalfilta suurella ilolla ja kunnialla vastaanotetuksi; mutta kertoaksemme tapahtumusta loppuun asti, pitää minun mainita erään asianhaaran, josta tosin monen hempiän ja liikutetun sydän woipi tulla suuresti murheelliseksi, mutta joka sitäwastaan on jokaisen totisen kristityn silmissä suuri ja ilahduttawainen asia; joka kaikille murheellisille elämän tapauksille, ihmistä warinkin totista kristittyä kohtaawille tässä maailmassa, lopun ja lohdutuksen tekewä on. Nimittäin sen laweriseppeleen saan, jolla keisari tätä woitollista sotasanfaria ruunata aikoi, odotti häntä vielä parempi woiton ruunu.

Ennen kuin Eustahius ehti tulla Ruomiin, kuoli keisari Trajanus. Hänen saansa astui keisarilliselle istuimelle likimäinen sukulaisensa ja kaswatuspoikansa Adrianus (117—138 j. Kr.) Tämä uusi keisari rippui sangen kowin kiini pakanallisesa epäjumalten palweluksessa, ja wihasi kauheasti kristittyjin oppia, jotka sanoiwat ainoastansa yhden Jumalan olewan. Päälliseksi oli hän myös

huikentelewainen ja kowaluontoinen mies, ja uskoi tähtein tutkioita, noituutta ja taikauksia. Hän koki kaikin tavoin missä waan taissi muuttaa entisiä sääntöjä ja pimittää tahti halwentaa hywät työt, joita hänen hywäteliänsä Trajanus tehnyt oli. Sentähden alkoi kristittyjäkin taas suuresti wainoomaan.

Toi on että keisari Trajanuskin wainosi alusta kristittyjä. Lukemattomat tuomittiin kauheimpaan kuolemaan. Monen muun se'assa kuletettiin myös Nuomiin keisari Trajanuksen käskystä, Antiokian mainio piispa Sognatus, pyhän Johanneksen opetuslapsi, ja heitettiin petojen eteen, jotka hänen myös samassa kappaleiksi raatelivat, ja jättiwät ainoastansa eräitä luita jällelle.

Mutta niinkuin historiasta näkyy, oli keisari Trajanus saanut viimein paremman mielen kristityistä. Mitä wainoon yhteisesti tulee, niin siihen oliwat enimmästi läänein maaherrat syypäitä, sillä he ylllyttiwät keisaria siihen. Keisari Trajanuksen aikana eli myös eräs kuuluisa ja wiisas raati-herra C. Plinius Secundus. Tätä piti keisari suuressa arwossa ja kunniasa hywän toimensa ja ymmärryksensä tähden. Ja niinkuin hän wainon aikana oli maaherrana Bithyniasa, jossa asui hywin paljon kristittyjä joita jokapäiwä murhattiin, niin on kuulun kirjauksen kautta kysynyt itseltään keisaria syystä tähän hirmuiseen wainoon. Plinius sanoo siinä: "ettei kristityissä ole muuta erhetystä ja rikosta hawainnut, kuin että he määrättyinä päiwinä hywin warhain aamulla kokoutuwat weisaamaan ylistys- ja kiitos- wirsiä Kristukselle ja Jumalalle kunniaksi. Sen ohessa owat muka tehneet liiton ja ifänään kuin walalla wahwistaneet, ettei tehdä kellenkään pienintäkään wääräyttä, ja erinomattain wälittää warfautta, huoruutta, salonuotenta, murhaa ja monta muuta kauhistawaista syntiä. Senjälkeen menewät sängen siwästi atrioimaan luwallista

atriata; ja näin ei ole heissä muka muuta wäärnyttä löytänyt, kuin ainoastansa liikasen epäjumalan palveluksen.”

Tämän kautta oli siis keisari Trajanus vähän lie Wittänyt kristittyjen wainoa, ninkuin wastimestansa Plinukselle nähtävä on. Tosin ei hän kokonaan lopettanut wainoa, kenties helpotus tapahtui hänen maallisesta wiisaudestansa; mutta siinä on jo kyllä liewitystä, kuin hän kielsi sekä ensimmäistä kristittyjä että kajoomasta todistamattomiin kanteihin heidän päällensä. Ja waikka hän totisesti tiesikin eräitä kristityiksi, niin ei niistä huolinut, teeskennellen ikään kuin ei tietäsi sitä ensinkään, ja kuului ettei sietänyt enään heistä puhuttawankaan. Waino oli siis lakkaamaisillansa. Mutta keisari Adrianus alkoi keisariksi päästyänsä taas kauheasti wainoaman kristittyjä. Hän antoi pystyttää epäjumalain kuvia warsin niille paikoille, kussa Jeesus syntynyt oli, kussa Hän risttiin naulittiin, kuoli ja kussa Hän ylösnousi. Watson walkea, joka oli melkein sammumaisillaan, syytyi taas leinuamaan. Monta kristittyä piinattiin ja kauhealla tavalla surmattiin. Nyt nousi taas kuin ennenkin kauhistawa pakanallisen kansan huuto: ”heittäkää kristityt jalopeurain eteen!”

Koska Eustahius tuli Ruomiin, otti keisari Adrianus tämän voitollisen sotapäällikön suurella funnialla vastaan, ylisti häntä voiton ylitse, wakuutti häntä suosioistansa ja lahjoitti häntä suuresti. Päälliseksi asetti keisari hänen funniaksensa iloisen voittojuhlan, ja nousi tämän yhteisen suuren juhlapäivän firrkaana aamuna jo hywin warain ylös, mennäksensä suurella riemulla ja funnialla kaikkein päämiesten kanssa epäjumala-temppeliin, uhraamaan siellä epäjumalillensa siitä suuren uhrin. Eustahiuksen piti ensimmäisenä miehenä seurata häntä siune, että siellä, ensin alttarilla pyhää sawua suitsuttuansa epäjumalille, vastaanottaa keisarilta laweri seppeleen. Mut-

ta Eustahius kielsi itsensä pois seuraamasta keisaria sinne ja astua epäjumalain temppelein kynnyksen ylitse.

”Kuinka!” huusi kiivaasti keisari, ”sinä et tahdokaan tehdä kiitos uhria isäsi maan jumalille? Tuuletko sinä et olewakaan wel’ollinen heitä kiittämään, että sinulle waimosi ja lapsesi terweinä takasin antaneet ovat?”

Eustahius vastasi siwästi, mutta kuitenkin urhoollisesti: ”rakas keisari, minä olen kristitty. Ainoastansa se Jumala jota me kristityt palvelemme ja rukoilemme, on antanut ainoan Poikansa Jesuksen kautta minulle voiton; Hän on myös minulle puolisoni ja poikani taas antanut. Häntä ainoastansa olen sentähden wel’ollinen kiittämään. Mutta sinun epäjumaliasi en aivo koskaan rukoilla; sillä he eiwät ole muuta kuin walejumaloita, jotka ihmisten kässillä tehdyt ovat, heissä ei ole henkeä, eiwätkä taida itseänsäkään auttaa, mitenkäs muille awun tuottaisswat? Mutta minä rukoilen ja huudan awukseni ainoastansa sitä totista eläwätä Jumalata, joka on taivaan ja maan luonut, ja on lähettänyt ainoan poikansa maailmaan, waphutamaan ihmisiä synnistä ja ijankaikkisen kuoleman wallan alta.”

Tästä julmistui keisari suuresti; mutta niin wihainen kuin hän oli, teeskenteli kuitenkin ystävälliseksi. Hän arwasi läsnä olewan ajan aiwan sopimattomaksi ja wauralliseksi tuomita tätä voitollista sankaria. Hän tahdtoi ensin ko’etella mitä waroitukset ja wiekotukset wai kuttaiswat hänessä, mutta Eustahius oli järkähtämätöin päätöksesssä. Sentähden luopui hänestä keisari ilman erinomaista wihaansa ja kostoansa osottamasta; meni pois ja piti salaisesti neuwoa ruhtinainsa, päämiehen ja heidän waimoinsa kanssa, jotka olivat Eustahiuksen ja Theopistan kaswu-kumppalia, että saattaiswat Eustahiuksen puolison ja lapset rukoilemaan polwillansa ja itkuksuulla heidän isäänsä, ettei yppiniskaisuudensa kautta wetäisi päällensä keisarin wihaa, waan uhraisi jumalille.

Kuin Theopiästä ja molemmat poikansa tämän kuulla saivat, kauhistuivat suuresti; kaikki päättivät lujasti ennen kuolla, kuin kieltää Jumalataansa ja Wapahtajaansa Jesusta Kristusta. Kenenkään tietämättä kokoutuivat Eustahiuksen ympärille ja kertoivat hänelle kaikki mitä tapahtunut oli. Isä, äiti ja molemmat pojat kehoittivat nyt toisiansa, mennä ilolla kuolemaan, ollen wakuutettuina että Jumala heidät sentähden taas yhteenki saattanut oli, kehoittaaksensa toisiansa kunnioittamaan Jumalataansa ja Wapahtajansa heidän kuolemallaan.

Koska keisari näki ettei minkäänlaiset waroitukset ja lupaukset, ei kunnia, rikkaus, eikä mikään ilo ja maallinen onnellisuus, taitaneet häntä saada muuttamaan mieltänsä, koki hän uhkauksilla pelottaa häntä ja senkautta saada taipumaan puolelleen. Tässä tarkoituksessa kutsuttiin siis Eustahiuksen luoksensa, ja sanoi hänelle: "kuin kuulen et ole vielääkään paremmin siitä peräänajattellut, ja sanotaan päälliseksi puoliso ja poikasi samoissa tuumissa itseppäiset olewan kuin sinäkin. Sentähden sanon vielä kerran, kuule minun käskyäni ja elä ole niin uppinielkanen, muutoin annan sinun waimonesi ja lapsinesi tuomittawaksi lain jälkeen, ja tiedä, että sitten odottaa teitä kaikkia hirmuinen kuolema."

Eustahius sanoi: "rakas keisari, minä olen tosin welwollinen ja walmis tottelemaan sinua kaikessa, ilolla tahdon wuodattaa wereniäni Ruomin kansan hyväksi. Mutta wastoin omaa tuntoani en taida tehdä, sen ylitse ei ole muut kuin Jumala wallitsijana ja enämmin tulee kuulla Jumalata kuin ihmisiä."

Nyt julmistui keisari suuresti hänen päällensä, käski ottaa häneltä pois kaikki sotapäällikön kunniamerkit, antoi wahdin kulettaa häntä wankeuteen, ja käski ottaman myös hänen waimonsa ja molemmat poikansa kiini. He asetettiin siis kaikki tuomioistuimen eteen. Eustahius, puo-

lisonensa ja poikineensa tunnustivat urhoollisesti olewansa kristityt ja tahtowansa elää ja kuolla kuin kristityt. He tuomittiin siis paikalla kaikki heitettäväksi metsän petoin esteen, julkisella katselmus-paikalla.

Tämä paikka oli eräs sangen lauvia ja tasanen hiekkakangas, ympäröitty korkialla rautafella häkki-laixiolla. Sen taka oli yliympäri kiviiset istuimet kudottuna riwittäin toinen toisensa päällä, niin että siinä oli tuhansille kylliksi tilaa ja jokaiselle hywin sowelias katsella raateltawia.

Viimein tuli se kauhia päivä, jona he piti kuolletetaman. Lukematoim ihmissjoukko kokoutui mainituille kivi-istuimille ulkopuolelle häkkiä, sieltä muka waaratta nähdäkseen tätä kauhiata tekoa. Tämä mainio sotapääällikkö kuletettiin sotamiehiltä awiopuolisonsa ja poikansa kanssa peitteen alla siihen, asetettiin keskelle tätä katselmus-paikkaa, ja kaikki muut ihmiset eroisivat heistä pois. Mutta nämät hurksaat ja urhoolliset sielut iloitsivat siitä, että he nyt samalla paikalla, kussa muinen martyri Ignatiuksen metsän pedoilta rewittiin, saawat martyri-ruunun. He muisteliwat lohtullista ja painawia sanoja jotka Ignatius niin kauniisti sanoi kuolessansa: ”minä olen Jumalan jynvä; minun pitää ensin tulla petoin hampailta jauhetuksi, tullakseni oikein puhtaaksi Kristuksen leiwäksi.”

Pakanallinen kansa waati kauhealla huudolla ja teminällä petoin wallalleen laskemista. Heistä tuntui wer rattoman huwittawalta, nähdä miten pedot raateliwat ja repiwät wiattomia ihmisiä! Viimein laskettiin neljä suurta kiljuaa jalopeuraa martyreihin päälle. Mutta o ihmettä! he eiwät näitä hurksaita sieluja koskeneetkaan, mutta tuliwat ja nuoleksiwat heidän jalkojansa ja liehutteliwat häntiänsä heidän edessä. Kanssa erosi siis toisistansa tyytymättöminä ja napisten keskenänsä tämän ylitse. He ei hawainneet olewansa wieläkin julmempia kuin nämät metsän pedot.

Kesfari suuttui tästä wielä enemmän, ja sentähden tuomittiin Eustahiin pereinensä wielä kauhiampaan kuo-

lemaan. He piti isoon tuliseen uuniin heitettämän. Samassa alettiin kantaa puita, enemmän kuin tavallisesti, saada uunia paljoo kuumemmaksi kuin koskaan ennen tapahunut oli. Toisena aamuna kokoutut uudestaan suuri paljous ihmisiä mainitun tulisen uunin ympärille, niin lähes kuin suinkin liekiltä mahdollinen oli. Martyrit tuotiin taas esiin, heitettäväksi eräästä siwu-owesta keskelle palawata pätsiä. Eustahius seisahui vielä wähän matkaa uunista, nosti silmänsä ja kätensä ylös taiwaasen päin, ja alkoi forkialla äänellä rukoulla, puolisonsa ja poikansa rukoukset hiljaan sydämisänsä hänen keralla: "Kaikkiwaltias Jumala, taiwaasten ja maan Herra! kuule meidän rukouksemme, ja anna meille Sinun palvelioillesi armoa, että me tämän tulen kautta poltettuina, tulisimme osalliseksi Sinun pyhäisi perinnöstä. Sinä olet onnen, joka meillä ennen maailmassa oli, vähäksi aikaa takasi antanut; anna siis meille tämän turhan ja pian katoowaisen onnen ja kunnian siaan sitä autuutta, joka ei koskaan loppu. Katso, me uhraamme itsemme mielellämme ja iloisesti Sinulle. Anna Sinullesi kelwata tämä uhri, mutta saata ne häpiään, jotka Sinua vastaan owat. Olkoon pyhä nimesi ehke'es meiltä Sinun köyhiltä palvelioiltasi ylistetty. Etä ylenkatso tätä uhria, niinkuin et ole Abrahaminkaan uhria ja ensimmäisen marttyrin Stefanuksen werta ylenkatsonut. Laina meille ja kaikille, jotka vielä meidän jälkeemme käywät samaa kärsimisen tietä, autuus ja pelastus kaikista kiusauksista, jotka heitä täällä murheen laaksoissa rasittaawat, ja ota kaikkia meitä ylös Sinun taiwaalliseen waltakuntaasi!"

Tämän rukouksen jälkeen päättiwät kaikki sydämisänsä, että Jumala siihen sanoisi amen, ja epäilemättä kaikki pyhät ja taiwaan enkelit kertoiwat myös tämän päätös-sanan suurella ilolla ja riemulla.

Nyt heitettiin Eustahius, awiopuolionsa ja molemmat poikansa tuliseen uuniin, jotka samassa räpähkessä

kuolivatkin. Heidän sielunsa muutettiin taiwaan autuuteen; mutta heidän ruumiit löydettiin, koska uuni kolmen päivän perästä awattiin, tullelta kulumattomina, ja kristityt ottivat ne ja hautasivat maahan.

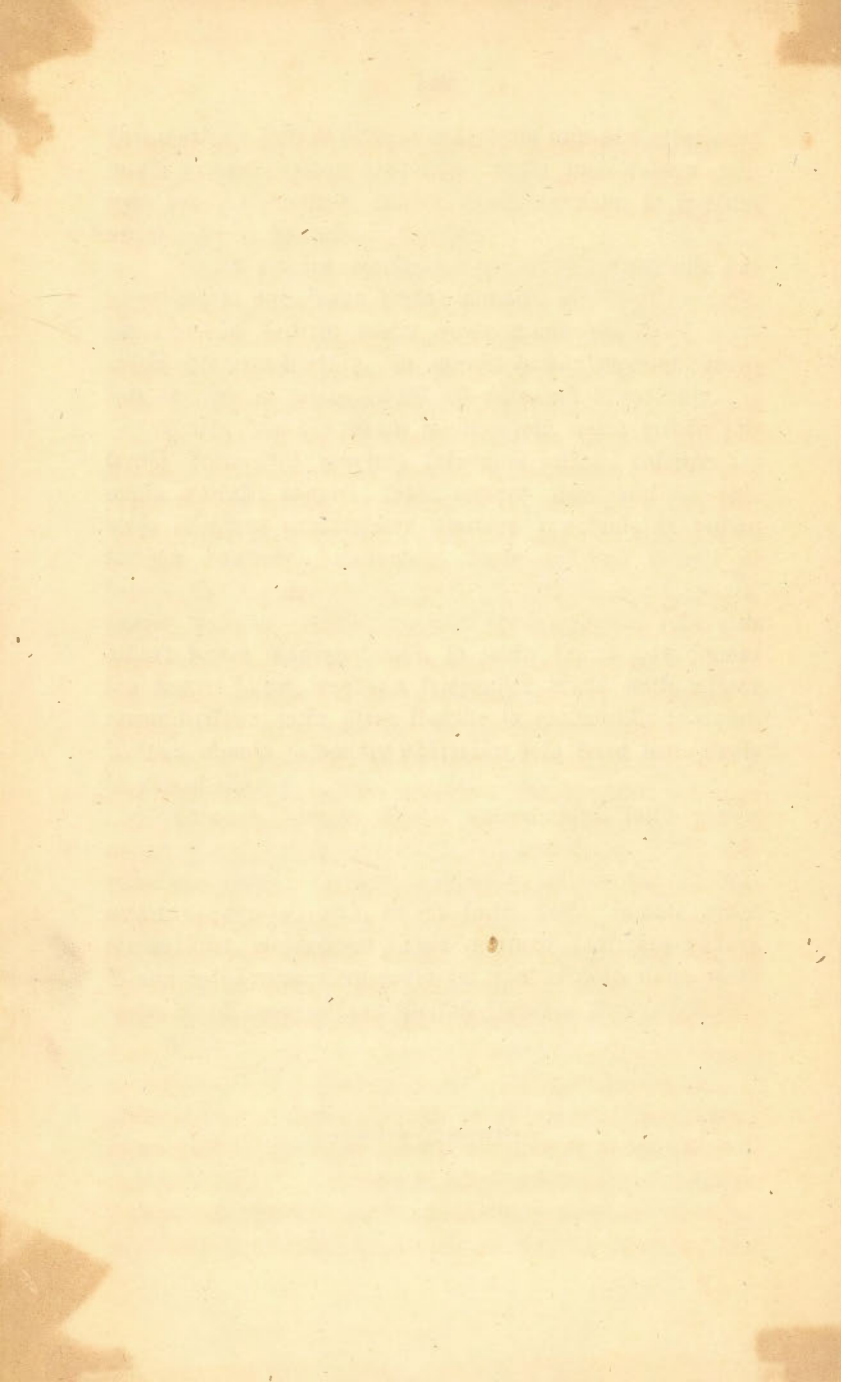
Näitten pyhain marttyrein muisto oli kristityille siunaukseksi; ja että saada heidän muistoa unohtumattomaksi, ovat heidän kaikkein nimet ylöspantuna yhteisessä marttyrein historia-kirjassa, ja warsin heidän muistopäivänsäki on asetettu wietettäväksi 20 päivänä Syyskuuta.

Sitten kuin kristittyin waino (joka vielä heidän jälkeensä kesti 200 vuotta) kokonansa lakkasi, rakettiin samalla paikalla kappeli, kuussa muinen Eustahiuksele jehdisä ollessaan taiwaallinen ilmestys tapahtui; ja heidän kaikkein haudalle rakennettiin kirkko. Tämä wanha ja kaunis kirkko seisoo vielä nytki Ruomisä. — Muistoksi tämän mainion miehen hyväntekewäisyydestä, joka oli alkuna hänen kääntymiseensä, ja jonka kautta hän Zumalan armon käsitti, tuodaan kristityiltä vielä nytki rikkaat almut kirkkoon, jotka sitten köyhille ja waiwaisille jaetaan. Näitten almuin jakaminen päätetään joka kerta seuraawalla rukouksella:

”Laina o Jumala Sinun palvelioillesi, jotka tämän pyhän Eustahiuksen esimerkkiä seuraawat, ja jotka seurakuntasi köyhiä runsailla antimilla lahjoitawat ja iluttawat, armoa, että he ja kaikki jotka samate ovat kärsiwälliset, mahtasivat täältä murheen laaksoista päästä Sinun tykösi taiwaaseen, jossa he ijankaikkisesti iloita mahtaisivat. Sinun rakkaan Poikasi Jesuksen Kristuksen tähden! Amen.”

Bi
Hki
SKS
Toim
11
(1848)

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJASTO

106 013 2321

